

TALOUDEN TAANTUMA JA PELASTUSTOIMEN KEHITYS

Markku Haranne, Esko Kaukonen, Ulla-Maija Leppäkoski ja Reijo Tolppi

Pelastusopiston julkaisu

B-sarja: Tutkimusraportit

6/2009

ISBN 978-952-5515-81-7 (nid.)

ISBN 978-952-5515-82-4 (pdf)

ISSN 1795-9160

TIIVISTELMÄ

Tutkimuksen tavoitteena oli kartoittaa asiantuntijoiden ja samalla keskeisesti pelastustoimeen vaikuttavien kunnallisten päätöksentekijöiden arvioita tutkimusajankohtana talouden taantumana vaikutuksista pelastustoimen kehitykseen vuosina 2009–2013. Päätöksentekijäryhmiä oli kolme: pelastusjohtajat ($N_1 = 22$), kuntien tai maakuntien virkamiesjohtajat ($N_2 = 21$), joille pelastustoimen asiat työjärjestyksessä kuuluvat ja pelastustoimen lautakuntien tai vastaavien toimielimien puheenjohtajat ($N_3 = 21$). Kohdehenkilöiden yhteen laskettu lukumäärä oli 64 henkilöä.

Tutkimuksessa oli kolme pääongelmaa: 1) Miten pelastusjohdon, virkamiesjohdon ja luottamusjohdon arviot taantumasta ja pelastustoimen kehityksestä eroavat toisistaan, 2) Millaiset ovat talouden taantumana vaikutusarviointien väliset yhteydet ja 3) Miten pelastusjohdon arviot taantumasta ja pelastustoimen kehityksestä ovat muuttuneet vuoden 2010 talousarvioiden käsittelyn jälkeen.

Tiedonkeruuvaiheita oli kaksi. Ensimmäisessä vaiheessa kesällä 2009 kartoitettiin laajalla Webropol-kyselyllä pelastus-, virkamies- ja luottamusjohdolle arvioita koskien 1) talouden taantumana syvyyttä, kestoa ja talousvaikutuksia, 2) taantumana turvallisuusvaikutuksia, 3) taantumasta pelastustoimelle aiheutuvia toiminnallisia haasteita sekä 4) taantumana vaikutuksia vapaaehtoiselle pelastustoimelle. Tiedonkeruun toinen vaihe toteutettiin loka-marraskuussa 2009, jolloin vuoden 2010 talousarviot oli kunnissa käsitelty. Kysely osoitettiin silloin ainoastaan pelastusjohtajille, joilta haluttiin tietoa heidän kesällä antamiensa arvioiden mahdollisista muutoksista. Tulosten analysoimiseksi käytettiin jakaumatarkasteluja, simuloinneilla tuotettuihin jakaumiin perustuvia merkitsevyydestestauksia, korrespondenssianalyysia, hajontatarkasteluja ja ristiintaulukoita sekä avoimiin kysymyksiin annettujen vastausten osalta sisällön analyysia.

Taantumana arvioitiin yleisesti vaikuttavan vähemmän ja eri tavalla pelastustoimen tuleviin määrärahoihin kuin alueiden kuntien muiden toimialojen määrärahoihin keskimäärin, koska perusturvallisuus vastaajien mukaan tulisi säilyttää kaikissa oloissa. Turvallisuusriskien ei arvioitu yleisesti pelkäämään kasvavan taantumana vuoksi. Syrjäytymisestä välillisesti johtuvat riskit saattaisivat lisääntyä, mutta esimerkiksi kuljetusten ja tuotannon riskit voisivat vastaavasti vähetä teollisuuden alasajon vuoksi. Pelastusjohtajat arvioivat hieman muita suuremmassa määrin erilaisten turvallisuusriskien korostuvan. Erityisesti arjen turvallisuuden mahdollinen heikkeneminen taantumana seurauksena huolestutti pelastusjohtajia huomattavasti enemmän kuin muiden päätöksentekijäryhmien edustajia. Arvioinneissa todettiin yhteys kansalaisten turvallisuuskäyttäytymisen ja yritysten turvallisuuskulttuurin välillä. Sekä kansalaisten että yritysten arvioitiin voivan vähentää panostamista turvallisuuteen taloudellisen niukkuuden aikana. Viranomaisyhteistyön ja vapaaehtoisen pelastustoimen merkitys korostuisi entisestään. Tulosten valossa erityisesti virkamiesjohto uskoi vapaaehtoisen henkilöstön saatavuuden vastaavan tarpeita, mutta vastauksissa tuotiin esille myös julkisen keskustelun ytimessä olleet työttömyyskorvausten ja palokuntatoiminnasta saatavien korvausten yhteensovittamiseen liittyvät ongelmat.

Epävarmuus talouden suunnasta jatkuu tämän tutkimuksen raportointivaiheessa. Vaikka talous kääntäisi nousuun jo vuoden 2009 lopussa tai 2010 alkuvuodesta, menee kuntatalouden toipumiseen vielä aikaa. Siksi olisi tärkeää jatkaa edelleen taloustaantumana ja pelastustoimen kehityksen tutkimista keskittyen pelastustoimen alueiden erityisolosuhteisiin.

Avainsanat: Talouden taantuma, pelastustoimi, palvelutaso, turvallisuus

SAMMANFATTNING

Undersökningens syfte var att kartlägga i räddningsarbetet centralt inverkan kommunala beslutsfattarnas värderingar vid undersökningstidpunkten i ekonomiska regressionens inverkan till räddningsverksamhetens utveckling i åren 2009–2013. Undersökningen riktades till tre beslutsfattargrupper: räddningsledarna ($N_1 = 22$), kommunernas eller provinsernas tjänstemannaledare ($N_2 = 21$), vilka räddningsverksamhetens affärer hör till och föreståndare av nämnder eller jämförbara organ med flera medlemmar och betrodda personer ($N_3 = 21$). Det sammanräknade antalet av syftespå personer var 64.

I undersökningen fanns det tre huvudproblem: 1) hur skiljer sig från varandra uppfattningarna av räddningsledamot, tjänstemannaledamot och förtroendeledamot om regressionens och räddningsverksamhetens utveckling, 2) hurdana är förbindelser mellan påverkningsbedömningar av den ekonomiska regressionen och 3) hur har räddningsledamotens uppfattningar om räddningsverksamhetens utveckling förändrat sig sedan budgetbehandlingen i året 2010.

Datainsamlingen delades i två faser. I den första fasen på sommaren 2009 kartlades genom en bred Webropol-förfråga uppfattningar av räddnings-, tjänstemanna- och betroendeledamoten gällande 1) djuphet, hållbarhet och ekonomisk påverkan av den ekonomiska regressionen, 2) regressionens säkerhetspåverkan, 3) funktionella utmaningar som regressionen förorsakar till räddningsverksamheten och 4) regressionens effekter till den frivilliga räddningsverksamheten. Den andra fasen av datainsamlingen genomfördes i oktober - november 2009, då årets 2010 budgeter hade behandlats i kommunerna. Förfrågan adresserades då endast till de räddningsledarna, från vilka längtades information om möjliga förändringar i deras på sommaren beviljade uppfattningar. För analysering av resultat användes fördelningskontroll, signifikantestningar som baserade på fördelningar producerats med simuleringar, korrespondensanalys, trendanalys och korstabuleringar samt innehållsanalys för delen där svarades till öppna frågor.

Regressionen bedömdes allmänt att intrycka mindre och på olika sätt till räddningsverksamhetens framtida anslag än till andra brancher i genomsnitt i områdenas kommuner, eftersom grundsäkerheten borde enligt svararna förvaras i alla omständigheterna. Säkerhetsrisker bedömdes inte allmänt att endast öka för regressionens skull. Från utslagningen indirekt förorsakande risker må öka, men till exempel transporters och produktionens risker skulle respektive kunna förminska genom nedbringandet av industrin. Räddningsledarna bedömde i något store grad än andra att olika säkerhetsrisker framhävs. I synnerhet den möjliga försvagningen av vardagliga säkerheten till följd av regressionen bekymrades räddningsledare betydligt mera än representanter av andra beslutsfattargrupper. I bedömningar konstaterades anknytning mellan medborgarnas säkerhetsbeteende och företagets säkerhetskultur. Både medborgarna och företag ansågs kunna förminska satsning till säkerheten under ekonomisk brist. Betydelsen av myndighetssamarbete och den frivilliga räddningstjänsten skulle ytterligare betonas. I ljuset av resultaten trodde i synnerhet tjänstemannaledamoten att tillgängligheten av den frivilliga personalen motsvarar behov, men i svaren medfördes också problem i anslutningen av samordningen av arbetslöshetskompensationer och ersättningar som betalas från brandkårsaktivitet, som har varit i den offentliga diskussionens centrum.

Osäkerheten om ekonomisk riktning fortsätter i den här undersökningens rapporteringsfas. Även om ekonomin skulle omvända sig till höjning redan i slutet av året 2009 eller i början av året 2010, tar det ännu tid för kommunalekonomin att friskna till. Därför vore det viktigt att fortsätta vidare forskandet i ekonomisk regressionens och räddningsverkets utveckling genom att koncentrera sig i specialförhållandena av räddningsverkets områden.

Nyckelord: ekonomisk regression, räddningsverksamhet, servicenivå, säkerhet

ABSTRACT

The purpose of this study was to examine what kind of predictions experts and, at the same time, those municipal decision makers who have direct influence on rescue services make regarding the impact of recession on the development of rescue services during 2009–2013. There were three expert groups, i.e. target groups. Rescue service leadership was represented by the CEOs of 22 rescue service regions ($N_1 = 22$). The second group consisted of chief municipal or provincial administrative officers, most commonly deputy city mayors ($N_2 = 21$). The third group consisted of chairmen of rescue service boards or corresponding panels composed of elected representatives ($N_3 = 21$). The total number of respondents was 64.

This study had three main problems: 1) How do the predictions of the rescue service CEOs, chief municipal or provincial administrative officers and elected representatives differ as regards to recession and the development of rescue services, 2) What are the connections between these predictions, and 3) How have the predictions of the rescue service CEOs regarding recession and the development of rescue services changed after budgets for the year 2010 were passed.

Information was gathered in two phases. During the first phase in summer 2009, an extensive Webropol survey was carried out in order to get predictions from the rescue service CEOs, chief municipal or provincial administrative officers and elected officials regarding 1) the depth, duration and economic impact of recession, 2) the impact of recession on safety and security, 3) operational challenges for rescue services caused by recession, and 4) the impact of recession on voluntary rescue services. The second phase, directed only to the rescue service CEOs, was done in October and November 2009 when budgets for the year 2010 had been passed in municipalities. The aim was to get information about possible changes to the predictions the CEOs had made the previous summer. The results were analyzed by using exploration of distributions, statistical significance testing based on distributions produced by simulation, correspondence analysis, trend analysis and cross tabulations. Content analysis was used to analyze the answers to open questions.

In general, recession was predicted to have less effect, and in a different manner, on future appropriations of rescue services than on the appropriations of other sectors of municipalities in a region on average, because basic safety and security should be maintained at all times according to the respondents. Safety and security risks were not predicted only to increase due to recession. The risks caused indirectly by marginalisation might increase but, for example transportation and production risks might respectively decrease due to industry shutdowns. Compared to other respondents, the rescue service CEOs put more emphasis on the increase of various safety and security risks and the decrease in safety and security of everyday life as a result of recession. Both citizens and companies were predicted to pay less attention to safety and security during recession. The cooperation between authorities and the significance of voluntary rescue services were predicted to become even more important. The results showed that especially the chief municipal or provincial administrative officers believed that the availability of voluntary personnel would meet demands also in the future, despite the problem represented by the monetary compensation for voluntary rescue service duty which reduces unemployment benefits.

The recovery of municipal economy will take time, even if economy were to shown signs of improvement in late 2009 or early 2010, which is still uncertain. Hence, it would be important to continue research into recession and the development of rescue services with focus on the special conditions of rescue service sectors.

Key words: Recession, rescue services, standard of service, safety, security

ALKUSANAT

Toimintaympäristön muutosta ja tulevaisuutta koskevan keskustelun käynnistäjäksi ja ylläpitäjäksi on 20.6.2007 perustettu Pelastustoimen tulevaisuusluotausraati, jonka jäseninä ovat

- suunnittelujohtaja Veikko Peltonen, sisäasiainministeriön pelastusosastosta
- toimitusjohtaja Kimmo Kohvakka, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö ry:stä
- lääninvalmiusjohtaja Markku Haranne, Etelä-Suomen lääninhallituksesta
- pelastuskomentaja Kari Lehtokangas Helsingin kaupungin pelastuslaitoksesta
- pelastusjohtaja Olli-Pekka Ojanen, Tampereen aluepelastuslaitoksesta
- pelastusjohtaja Seppo Lokka, Etelä-Savon pelastuslaitoksesta
- pelastusjohtaja Simo Tarvainen Keski-Suomen pelastuslaitoksesta
- erikoistutkija Esa Kokki Pelastusopistosta
- erikoistutkija Esko Kaukonen, Pelastusopistosta.

Tulevaisuusluotausraadin tehtävänä on

1. tuottaa olemassa olevaa tietoa ja asiantuntijamielipiteitä analysoiden tulevaisuustietoa, jolla toimijoita autetaan varautumaan muutoksiin
2. tuottaa ehdotuksia siitä, millaista arvottamista, innovatiivisuutta, strategista päätöksentekoa ja ennakoivaa toimintaa tarvitaan halutun tulevaisuuden tilan saavuttamiseksi.

Meneillään oleva talouden taantuma seurausvaikutuksineen saattaa osoittautua tärkeäksi ja pitkävaikutteiseksi muutostekijäksi sekä pelastustoimessa että koko turvallisuuskentässä. Pelastustoimen tulevaisuusluotausraati onkin pitänyt tärkeänä käynnistää selvitys meneillään olevan talouden taantuman vaikutuksista pelastustoimeen.

Tämä *Talouden taantuma ja pelastustoimen kehitys* -tutkimusprojekti on Pelastustoimen tulevaisuusluotausraadin aloitteesta Palosuojelurahaston tuella toteutettava tutkimus talouden taantuman vaikutuksista pelastustoimen talouteen, onnettomuusriskeihin, pelastustoimen toiminnallisiin haasteisiin ja vapaaehtoiseen pelastustoimeen.

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	7
2 TUTKIMUKSEN TAUSTA.....	9
2.1 Yleinen talouskehitys	9
2.2 Kuntatalouden tila ja kehitys	14
2.3 Kunnallisen pelastustoimen organisaatio ja talousrakenne	16
2.3.1 Alueelliset pelastuslaitokset.....	16
2.3.2 Kunnallisen pelastustoimen talousrakenne	18
3 TUTKIMUSTEHTÄVÄ	21
3.1 Tutkimuksen viitekehys.....	21
3.2 Tutkimusongelmat.....	23
4 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN	26
4.1 Kyselylomake.....	26
4.2 Tiedonkeruu ja puuttuvien tietojen käsittely	27
4.3 Analyysit ja tutkimustulosten laatu	29
5 TUTKIMUSTULOKSET.....	32
5.1 Erot pelastusjohdon, virkamiesjohdon ja luottamusjohdon arvioissa	32
5.1.1 Erot taantuman syvyyttä, kestoja ja talousvaikutuksia koskevissa arvioissa.....	32
5.1.2 Erot taantuman turvallisuusvaikutuksia koskevissa arvioissa.....	37
5.1.3 Erot arvioitaessa pelastustoimelle aiheutuvia toiminnallisia haasteita.....	43
5.1.4 Erot arvioitaessa taantuman vaikutuksia vapaaehtoiseen pelastustoimeen	51
5.2 Taantuman vaikutusarviointien väliset yhteydet.....	53
5.2.1 Taantuman talousvaikutusarviointien väliset yhteydet.....	53
5.2.2 Taantuman turvallisuusvaikutusarviointien väliset keskinäiset yhteydet.....	56
5.2.3 Taantuman vapaaehtoisvaikutusarviointien väliset keskinäiset yhteydet.....	58
5.3.4 Resursointia, turvallisuutta ja palvelua koskevien arvioiden yhteydet.....	59
5.3 Muutokset pelastusjohtajien arvioissa syksyllä 2009.....	61
5.3.1 Muutokset taantuman syvyyden, keston ja talousvaikutusten arvioissa.....	61
5.3.2 Muutokset taantuman turvallisuusvaikutuksia koskevissa arvioinneissa	64
5.3.3 Muutokset pelastustoimen toiminnallisten haasteiden arvioinneissa	67
5.3.4 Muutokset vapaaehtoistoimintaa koskevien vaikutusten arvioinneissa	69
6 POHDINTA.....	71
6.1 Tutkimuksen tavoite ja toteutus	71
6.2 Keskeiset tutkimustulokset	72
6.3 Johtopäätöksiä	77
LÄHTEET	80
LIITE 1. Webropol-lomake yhteisesti kaikille kohderyhmille.....	83
LIITE 2. Webropol-lomake pelastusjohtajille	89

1 JOHDANTO

Suomenna meneillään olevan talouslaman taustalla on vuonna 2008 puhjennut maailmanlaajuinen finanssikriisi. Se syntyi useiden tapahtumien summana. Kriisiin johtavia tapahtumia olivat esimerkiksi rahoitusmarkkinoiden muuttuminen globaaleiksi, valvonnan puutteellisuus ja Yhdysvaltain keskuspankin harjoittama matalan koron politiikka. Keskeisenä syynä kriisiin monet asiantuntijat kuitenkin pitävät elokuussa 2007 Yhdysvalloissa käynnistynyttä niin sanottua subprime-asuntolainakriisiä eli paketoitujen asuntolainojen luottotappio- ja arvostusongelmaa. Syyskuuhun 2008 mennessä ongelma laajeni maailmanlaajuisesti finanssikriisiksi, kun suuret pankit Yhdysvalloissa alkoivat mennä varakkoon. Maailman talousnäkymät muuttuivat rajusti syyskuun 15. päivänä vuonna 2008, kun yksi investointipankkitoiminnan kulmakivistä, Lehman Brothers, jätti velkasaneeraushakemuksensa. Joidenkin asiantuntijoiden mukaan lokakuussa 2008 oltiin tuntien päässä maailman pankkijärjestelmän kaatumisesta.

Vielä alkuvuodesta 2008 oletettiin Suomen selviävän finanssikriisin seurauksista suhteellisen vähäisin vaurioin. Suomen pankkijärjestelmä oli ollut hyvässä kunnossa. Asuntojen hintojen nousu oli ollut nopeaa, mutta kuitenkin hitaampaa kuin muissa Länsi-Euroopan maissa. Myös kotitalouksien velka- taakka oli säilynyt kohtuullisena. Vuoden 2008 loppupuolella finanssikriisin vakavat seuraukset alkoivat kuitenkin näkyä myös Suomen taloudessa. Vientiteollisuus alkoi kärsiä kysynnän heikentymisestä. Rakennustoiminta supistui ja rakennusaineteollisuus ajautui vaikeuksiin. Yritykset kärsivät rahoitusvaikeuksista ja velkaiset yritykset ajautuivat maksuvalmiusongelmiin. Pitkään jatkunut työllisyyden kasvu taittui syksyllä 2008, ja vuoden 2009 aikana lomautusten aallot ovat seuranneet toistaan.

Myös julkisen talouden tasapaino on heikentynyt laman seurauksena. Verotulojen kasvu on taittunut. Vuoden 2009 verokevennykset ovat heikentäneet edelleen valtion taloutta. Lisäksi työttömyyden kasvu on alkanut kiihdyttää julkisten menojen kasvua. Vuoden 2009 aikana kuntatalous on ajautunut nopeasti vaikeuksiin, koska verotulojen kehitys on jäänyt budjetoitua heikommaksi, ja koska menot ovat kuitenkin jatkaneet kasvuaan. Ilmeisesti kunnat joutuvat reagoimaan tilanteeseen leikkaamalla menoja, korottamalla veroja ja supistamalla investointeja.

Julkisten menojen leikkaukset ja investointien supistukset saattavat koskea myös turvallisuusaloja, joten talouden taantuma seurausvaikutuksineen saattaa osoittautua tärkeäksi ja pitkävaikutteiseksi muutostekijäksi sekä pelastustoimessa että koko turvallisuuskentässä. Kehityksellä on tiivis, joskin

vaikeasti ennakoitava yhteys yhteiskunnan ja yhteisöjen turvallisuuskulttuurien tilaan ja muutokseen. Talouden taantumasta ja sen merkityksestä pelastustoimen kannalta on tarpeen saada mahdollisimman oikea kuva suunnittelua ja ratkaisuja varten. Pelastustoimen on tärkeää kyetä nopeaan reagointiin, jotta uhkia voidaan hallita ja mahdollisuuksia hyödyntää, esimerkiksi toteuttavien elvytystoimien käynnistämiseksi pelastustoimen hankkeissa.

Käsillä oleva tutkimus ajoittuu vuoteen 2009. Vuoden 2009 alussa Suomen talouden on katsottu olevan lamassa. Syksyn 2009 kuluessa on asiantuntijasta riippuen saatu ristiriitaista tietoa siitä, onko laman pohja saavutettu ja onko talousnousu alkamassa. Tässä vaikeasti ennustettavassa tilanteessa halutaan tutkimustietoa siitä, miten pelastustoimen kannalta keskeiset kunnalliset päättäjät arvioivat talouden taantumaa ja pelastustoimen kehitystä.

Tutkimuksessa oli kolme kohderyhmää. Ensimmäisen ryhmän muodostavat pelastusjohtajat. Toinen ryhmä koostuu kuntien tai maakuntien virkamiesjohtajista, yleisimmin apulaiskaupunginjohtajista, joiden tehtäviin pelastustoimi työjärjestyksen mukaan kuuluu. Kolmantena ryhmänä ovat pelastustoimen lautakuntien, johtokuntien tai vastaavien monijäsenisten toimielinten puheenjohtajat. Kukin kolmesta ryhmästä arvioi yleistä taloustilannetta sekä kuntatalouden tilannetta ja sen kehittymistä taustastaan ja roolistaan riippuen eri näkökulmasta kuin kaksi muuta ryhmää.

Varsinaisena tutkimuskohteena olivat pelastusjohdon, virkamiesjohdon ja luottamusjohdon kuntatalouden ja tilanteeseen ja kehitysnäkymiin yhteydessä olevat arviot talouden taantumasta ja pelastustoimen kehityksestä. Arviot ovat tärkeitä, koska niiden voidaan olettaa olevan yhteydessä turvallisuutta ja pelastustointia koskeviin päätöksiin ja toimenpiteisiin.

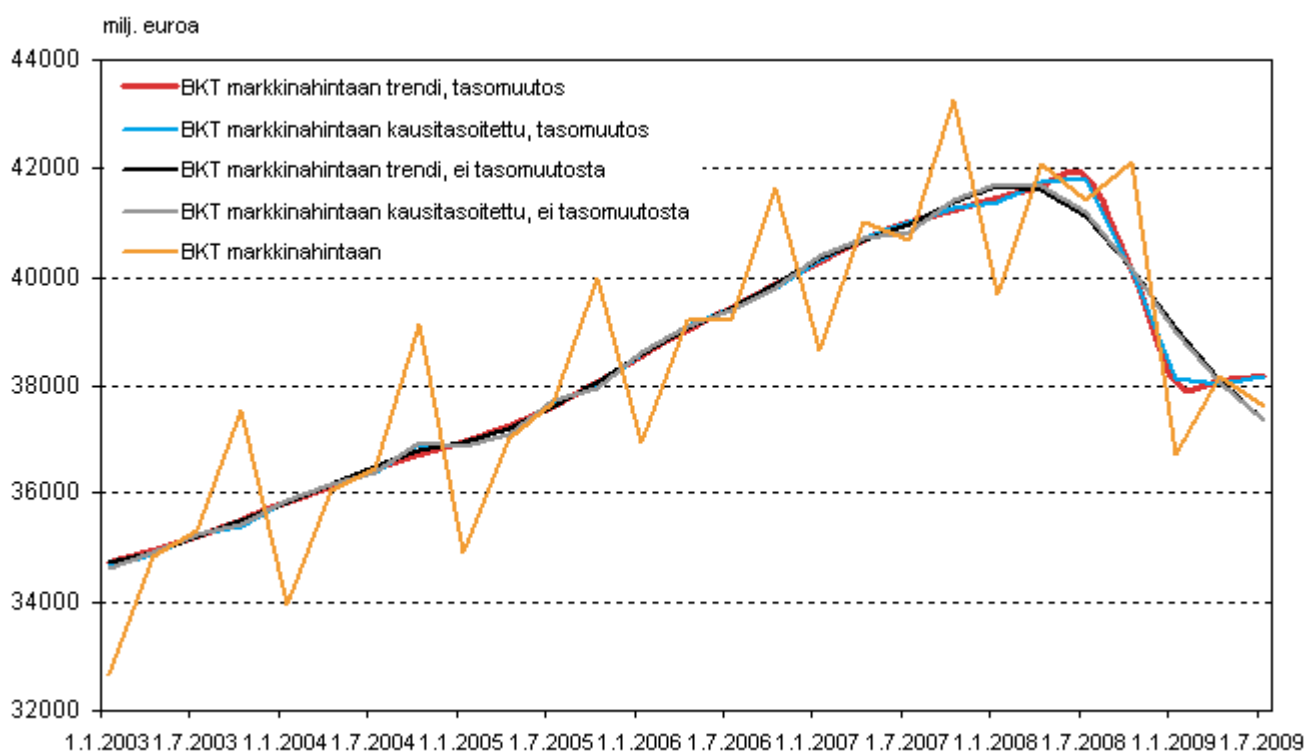
Tämän tutkimusraportin seuraavassa eli toisessa luvussa kuvataan taustatietona Suomen yleistä talouskehitystä vuonna 2009 sekä kuntatalouden tilaa ja kehitysnäkymiä. Luvussa esitellään myös kunnallisen pelastustoimen organisaatio ja talousrakenne. Kolmannessa luvussa täsmennetään tutkimustehtävä viitekehysineen, rajauksineen ja tutkimusongelmineen. Neljäs luku käsittelee tutkimuksen suorittamista sekä siihen liittyen käytettyjä kyselylomakkeita, tiedonkeruun suorittamista, katoon liittyviä ongelmia, tehtyjä analyyseja ja tutkimustulosten laatua. Viidennessä luvussa esitellään tutkimustulokset. Kuudennessa luvussa on tutkimuksen pohdinta, jossa esitellään muun muassa tuloksista tehtävät johtopäätökset.

2 TUTKIMUKSEN TAUSTA

2.1 Yleinen talouskehitys

Tilastokeskuksen neljännesvuositilinpidon mukaan Suomen kansantalous on loppuvuodesta 2008 alkaen ollut taantumassa. Vuoden 2009 alusta talous supistui edelleen. Vuoden 2009 kolmannella neljänneksellä nähdään, että aikasarjan romahdus ei ole korjaantunut nopeasti, vaan talous on jäänyt kutakuinkin vuoden 2006 tasolle. Tämän tiedon nojalla vuodenvaihteen pudotus BKT-aikasarjassa voidaan luokitella tasomuutokseksi. Aikasarjan tasomuutoksen huomioiminen vaikuttaa kausitasoitukseen ja siitä saatavaan talouden suhdannekuvaan (**kuvio 1**).

KUVIO 1. Bruttokansantuote vuosineljänneksittäin (Tilastokeskus 8.12.2009)

Talouden romahdus ajoittuu vuoden 2008 viimeiselle ja vuoden 2009 ensimmäiselle vuosineljännekselle. Suomen talous supistui vuoden 2009 alkupuoliskolla yhtä voimakkaasti kuin 1990-luvun laman alkuvaiheessa. Talouden romahdus päättyi vuoden 2009 kesäkuun lopussa.

Työttömyysaste oli vuoden 2009 huhti–kesäkuussa 9,6 prosenttia. Viime vuoden vastaavana aikana työttömyysaste oli 7,3 prosenttia. (Tilastokeskus 8.9.2009.) Tilastokeskuksen (13.11.2009) julkaisemasta tuotannon suhdekuvaajasta ilmenevien tietojen mukaan Suomen kansantalouden tuotanto kuitenkin väheni edelleen syyskuussa 2009. Alkutuotannon katsotaan tosin ennakkotietojen mukaan kasvaneen kolme prosenttia edellisvuoden syyskuusta, mutta jalostus on vähentynyt 22 prosenttia ja palvelut kahdeksan prosenttia.

Suomen talouden syöksykierteen päätyminen on varmistunut vasta Tilastokeskuksen (8.12.2009) julkistamasta suhdannekatsauksesta. Jo syyskuussa 2009 muutamat finanssialan ja elinkeinoelämän edustajat olivat kuitenkin nähneet merkkejä taantumän pysähtymisestä ja tulevasta noususta. Rohkeimmat olivat ennustaneet Suomen talouden nousun alkavan jo loppuvuodesta 2009, joskin vaimeana. Seuraavassa on tästä esimerkkejä:

- Sampo Pankin pääekonomisti Lauri Uotila arvioi Huomenta Suomi -ohjelmassa 5.9.2009 talouden taantumakehityksen pysähtyneen. Uotilan mukaan Yhdysvalloista kantautuneissa yritysbareetreissa ja luottamusindikaattoreissa on merkkejä talouden elpymisestä. Asuntokauppa ja rakentaminen ovat hänen mukaansa hieman piristyneet ja pörssikurssit ovat antaneet viitteitä tulevasta noususta. Uotila uskoo, että työttömyys Suomessa edelleen kasvaa, koska tuotantomäärä on pienentynyt paljon vuoden takaisesta. Työssä olevien ostovoimalle Uotila ennustaa loppuvuodelle sen sijaan 2009 vain hyvää.
- Handelsbankenin ekonomistit uskovat talouspolitiikan elvytystoimien vievän sekä maailmantalouden että Suomen kasvu-uralle jo vuosina 2009–2011. Kasvun kärjessä olisi Kiina, mutta myös muualta kantautuu myönteisiä viestejä. Verkkouutisten (4.9.2009) sivuilla ekonomistit Tiina Helenius ja Tuulia Asplund arvioivat Suomen talouden palaavan vaimeaan kasvuun jo vuoden 2009 viimeisellä neljänneksellä viennin vetämänä. He ennustavat Suomen bruttokansantuotteen lähtevän puolentoista prosentin kasvuun jo vuonna 2010. Ekonomistit olettavat kuitenkin esimerkiksi kulutuksen pysyvän edelleen pitkään aneemisena. Kulutus kärsii työttömyyden ja kotitalouksien säästämisen lisääntymisestä. Työttömyysasteen Handelsbankenin ekonomistit ennustavat nousevan lähes kymmeneen prosenttiin ensi vuoden aikana.
- Verkkouutisten (23.9.2009) mukaan Aktia-pankin ekonomistit ovat liittyneet niihin, jotka arvioivat taantumän päättyvän aiemmin ennustettua nopeammin. Maailmankauppa on Aktian

mukaan vahvistunut jo kesän aikana, ja rahoituksen saatavuus on parantunut. Saksassa ja Ranskassa talous kääntyi kasvuun jo ennen kesää. Aktia ennustaa euroalueen taantumien päättyvän jo syksyn 2009 aikana. Ensi vuonna elpyminen jatkuu, vaikkakin hitaasti. Suomessa taloutta virkistää Aktian mukaan viennin lisäksi rahoituksen saatavuuden parantuminen ja kotimainen elvytys. Työttömyysaste kohoaa ensi vuonna 10,2 prosenttiin, mutta työttömyyden nousu alkaa hidastua ensi vuoden puolella. Talouden nousu taantumasta on tosin hidasta.

- Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksen ETLAn (23.9.2009) mukaan on viitteitä taantumien pohjan ohittamisesta. Euroalueen kokonaistuotanto väheni kuluvan vuoden edellisestä neljänneksestä tuotanto vain vähän. Saksassa ja Ranskassa tuotantomäärät yllättäen jopa kohosivat hieman. Suomen talous supistuu ETLAn mukaan edelleen myös vuoden kolmannella neljänneksellä, mutta aikaisempaa vähemmän. Vauhdikkaaseen elpymiseen ei ETLAssa tosin uskota tänään jälkeen. Työttömyysaste kohoaa 11 prosenttiin vuonna 2010, ja työttömiä arvioidaan silloin olevan keskimäärin 120 000 henkilöä enemmän kuin vuonna 2008. Myös työvoiman tarjonta pienenee, sillä osa työvoimasta jättyy pois työmarkkinoilta. Kotitalouksien kulutusmahdollisuuksia rajoittaa eniten työllisyyden heikkeneminen

Taantumien päättymistä osoittavat indikaattorit olivat kuitenkin ristiriitaisia. Monet asiantuntijat suhtautuvatkin epäilevästi talouden nopeaan elpymiseen:

- Julkiseen talouteen taantuma on vasta tulossa. Suomen julkinen talous kärsii lisäksi ETLAn (23.9.2003) mukaan maailmantalouden taantumasta muita maita enemmän. Valtiontalouden alijäämä kohoaa vuonna 2010 runsaaseen 5 prosenttiin kokonaistuotantoon suhteutettuna. Ilman toimenpiteitä velkaantuminen jatkuu. Myös paikallishallinnon velkaantuneisuus kasvaa ja paineet korottaa kunnallisveroja ovat suuret. Sosiaaliturvarahastojen rahoitustilanne heikkenee.
- Eduskunnan puhemies Sauli Niinistö (valtiovarainministeri vuosina 1996–2003) esittää päättäjistä ehkä näkyvimmin julkisuudessa huolensa julkisen talouden tilasta taantumien seurauksena. Hän toteaa MTV3:n verkkosivuilla 22.9.2009, että ei usko valtion talouden nopeaan nousuun. Hän arvioi, ettei valtion budjettia saada Suomessa viiteen seuraavaan vuoteen edes tasapainoon. Hänen mukaansa kansalaisille on annettu liian myönteinen kuva Suomen talouden tilasta, ja hänen mielestään Suomen pitäisi aloittaa kirivaihe veronkorotuksineen välittömästi.

- YLE Uutiset (26.9.2009) -verkkosivuilla Elinkeinoelämän keskusliiton EK:n työmarkkinajohtaja Eeva-Liisa Inkeroinen toppuuttelee odotuksia, jotka liittyvät talouden elpymiseen. Inkeroinen mukaan tilastollisen elpymisen signaalit tulkitaan väärin. Hänen mielestään esimerkiksi työttömyydessä ei ole nähty vielä pahinta. EK:n työmarkkinajohtaja perustelee näkemyksiään talousluvuilla, joiden mukaan vienti on romahtanut tänä vuonna 36 prosenttia ja bruttokansantuote supistuu ainakin kuusi prosenttia. Myös EK:n 27.10.2009 julkaisemien luottamusindikaattoreiden mukaan suhdannetilanne on heikko. Myönteistä on, että uusien tilausten määrä ei lokakuussa enää laskenut, ja että valmiiden tuotteiden varastot ovat laskeneet alle normaalin tason. Tuotanto pysyi kuitenkin matalalla tasolla ja henkilöstö väheni kaikilla toimialoilla. Indikaattoreiden mukaan rakentamisessa heikoin suhdannevaihe olisi jäämässä taakse, mutta teknologiateollisuuden heikot suhdanteet jatkuisivat pitkälle yli vuodenvaihteen.
- Suomen Pankki (29.9.2009) on muuttanut Suomen taloutta koskevaa vuoden 2009 kasvuennustettaan aiemmin arvioitua heikomman kasvun suuntaan. Suurimpana syynä tähän on odotettuakin heikompi kehitys vuoden alkupuoliskolla. Indikaattoritietojen perusteella pudotus olisi päättynyt kolmannella neljänneksellä. Elpyminen tulee kuitenkin olemaan hidasta, ja myös lyhytaikaiset takaiskut ovat mahdollisia. Suomen Pankin ennusteessa bruttokansantuotteen määrä supistuu 7,2 prosenttia vuonna 2009, pysyy muuttumattomana vuonna 2010 ja kasvaa 1,6 prosenttia vuonna 2011.

Suomen talouskehitykseen vaikuttaa taantuman päättymisen lisäksi se, miten ja millä ehdoilla maailmantalouden elpyminen lopulta alkaa. Elinkeinoelämän Valtuuskunta EVA (2009) esittää maaliskuussa 2009 julkistamassaan raportissa neljä vaihtoehtoista kuvausta siitä, miten maailma voisi talouskriisin seurauksena kehittyä (**kuvio 2**).

Skenaariossa *Länsi luo nahkansa* länsimaat nousevat nopeasti talouskriisistä Yhdysvaltojen johdolla. Vuonna 2020 maailmanjärjestys toimii etenkin Yhdysvaltojen ja Euroopan johdolla, muttei enää lännen ehdoilla. Suomi selviää taloustaantumasta suhteellisen vähäisin vaurioin. Kriisin jälkeen kehitys jatkuu samanlaisena kuin 2000-luvun alussa. Ongelmat eivät poistu, mutta haasteet ja mahdollisuudet ovat samantyyppisiä kuin ennen talouskriisiä. (EVA 2009, 45–46.)

Skenaariossa *Kiinalaista kapitalismia* Aasia elpyy talouskriisistä Kiinan johdolla länsimaita nopeammin. Vuonna 2020 talouden painopiste on siirtymässä Aasiaan ja Lähi-idän vauriisiin OPEC-maihin. Tässä skenaariossa Suomella voi mennä erittäin hyvin tai erittäin huonosti. Maailmantalous kasvaa

kovaa vauhtia, mutta talouden ja politiikan painopiste on siirtynyt Aasiaan. Suomelle tämä tarkoittaa suurta rakennemuutosta pakon edessä. (EVA 2009, 46–47.)

KUVIO 2. EVAn neljä globaalia skenaariota (EVA 2009, 8)

Skenaariossa *Blokkien taisto* talouskriisi johtaa maailmanlaajuiseen syvään taantumahan. Taloudellinen nationalismi ja valtiokapitalismin nousu johtavat eri talousalueiden väliseen taistoon. Maailma toipuu hitaasti taantumasta. Vientivetoinen Suomi on pahassa pinteessä. Onneksi EU:n sisämarkkinat toimivat ja Venäjän markkinat vetävät. Unionin ja Venäjän yhteistyön vahvistuessa Suomella saattaa olla merkittävä asema Itämeren alueella. (EVA 2009, 49–50.)

Skenaariossa *Stimulus ja romahdus* maailma sukeltaa pitkän alhaisen talouskasvun aikaan. Elvytysyritysten epäonnistuttua globaali talousjärjestelmä romahtaa ja vuoteen 2020 mennessä maailma on ajautunut tuuliajolle ilman selkeää johtajaa. Suomessa elinkeinoelämä jakaantuu palvelemaan kotimaan markkinoita sekä kansainvälistä huippuosaamisen kysyntää. Julkisia palveluja ja investointeja joudutaan vähentämään huomattavasti. (EVA 2009, 51–52.)

Kansainvälisen toimintaympäristön muutoksilla on EVAn (2009, 44) mukaan väistämätön vaikutus Suomeen. Perusoletuksena on, että Suomella on mahdollisuus menestyä tai epäonnistua jokaisessa neljässä skenaariossa. Suomen vahvuuksia ovat muun muassa ihmisten keskinäinen luottamus, koulutusjärjestelmä, valmius kehittää ja käyttää teknologiaa, hyvä hallinto, luonto mukaan lukien suuret metsävarat sekä terve suhtautuminen työhön ja vapaa-aikaan. Suomen heikkouksia ovat muun muassa

ikä rakenne, huono tuottavuuskehitys julkisella sektorilla, kansainvälisten osajien puute sekä henkisten ja taloudellisten kannustimien kehittymättömyys.

2.2 Kuntatalouden tila ja kehitys

Vuosi 2008 oli Suomen kansantaloudessa vielä varsin suotuisa. Kasvu heijastui myös kuntien talouteen vahvistaen useimpien kuntien taloudellista tilannetta. Vuonna 2008 kuntien verotulot kasvoivat 7,6 prosenttia (Suomen Kuntaliitto 15.9.2009), ja kunnat laativat syksyllä 2008 seuraavan vuoden talousarvionsa yleisten arvioiden pohjana olleiden, varsin positiivisten ennusteiden varaan. Todellisuudessa ennusteiden antajat, niin valtiovarainministeriö, Suomen Pankki kuin taloudelliset tutkimuslaitokset, olivat hakoteillä finanssikriisin vaikutusten arvioinnissa. Näkemys siitä, että asia ei koske Suomea, osoittautui vääräksi, minkä vuoksi talouden elvytystoimiin ryhdyttiin varsin myöhään. (Vuorento 3.11.2009.).

Kuntien verotulojen kasvuksi vuodelle 2009 ennustettiin 2 prosenttia, mutta todellisuudessa verotulot ovat supistumassa 2,4 prosenttia. Tulopohjan romahdus on jatkunut koko vuoden 2009, ja negatiivinen kehitys ilmeisesti jatkuu vuonna 2010, jolloin verotulojen arvioidaan supistuvan edelleen 2 prosenttia. (Suomen Kuntaliitto 15.9.2009.) Vuodesta 2010 uhkaa siten tulla kuntataloudelle vaikein sitten 1990-luvun alun syvän laman.

Kuntien menot kasvoivat vuonna 2008 noin 7,7 prosenttia. Tästä 5,5 prosenttia selittyy palkkojen kohoamisella ja loput toimintojen laajentumisella. Muun muassa sairaanhoitopiirit joutuivat loppuvuodesta 2008 uhkasakkojen edessä panostamaan voimakkaasti jonojen purkamiseen lain määrittelemälle tasolle. Kuntien taloustilanteen dramaattisen muutoksen taustalla ovat Vuorenon (3.11.2009.) mukaan seuraavat seikat:

- Takana on erinomainen tulokehitys vuonna 2008 ja nopea menojen kasvu.
- Kansantaloudessa on tapahtunut ennakoimaton ja nopea muutos.
- Kuntatalouden nopea sukellus ja lamasta nousu tulee tapahtumaan eri tahtia erilaisissa kunnissa.
- Lamasta nousu tulee olemaan hitaampaa kuin 1990-luvun alun lamassa
- Perusongelmana on verotulojen pudotus ja menojen kasvu.

Suomen hallitus teki valtion talouden kehysbudjetin laadinnan yhteydessä viime keväänä seuraavia merkittäviä kuntataloutta vahvistavia päätöksiä (Vuorento 3.11.2009):

- Kuntien osuutta yhteisöverojen tuotosta korotettiin tilapäisesti kymmenellä prosenttiyksiköllä vuosille 2009–2011.
- Kansaneläkemaksua alennettiin 1.4.2009 ja se päätettiin poistaa 1.1.2010 alkaen.
- Kiinteistöverojen ala- ja ylärajoja päätettiin korottaa.

Toimenpiteiden arvioitiin vahvistavan kuntataloutta vuonna 2008 noin 450 miljoonaa euroa ja vuonna 2010 noin 670 miljoonaa euroa vuoteen 2008 verrattuna ja noin 290 miljoonaa euroa tähän vuoteen verrattuna. Tämän jälkeenkin kuntatalouden tilan arvioidaan pysyvän vaikeana, sillä verotulojen arvioidaan vähenevän yhteensä 750 miljoonaa euroa vuoteen 2008 verrattuna vuosien 2009–2010 vähenykset yhteen laskien, ja samalla toimintamenojen arvioidaan kasvavan 4,5 prosenttia vuonna 2009 ja 3,5 prosenttia vuonna 2010. Tämä merkitsee kunnille yli miljardin euron menojen kasvua vuodessa. Kuntaliiton mukaan kuntien tilikauden tappioksi tulee vuonna 2009 noin 200 miljoonaa euroa. Vuoden 2010 tilikauden tappioksi arvioitiin alkusyksystä noin 850 miljoonaa euroa, mikä vastaa yhden veroprosentin tuottoa. (Suomen Kuntaliitto 27.8.2009.)

Edellä kuvatussa tilanteessa kunnilla oli suuria odotuksia hallituksen budjettiesityksen suhteen vuodelle 2010. Hallituksen esitykset kuntien vaikean taloustilanteen helpottamiseksi olivat Kuntaliiton näkemyksen mukaan kuitenkin riittämättömiä. Alkusyksystä myös arvioitiin, että vuonna 2010 tuloverotus kiristyy runsaassa kolmanneksessa kunnista, ja että kunnat joutuvat ottamaan runsaasti lisää lainaa. Lisäksi kuntien on tehostettava säästötoimiaan, mikä vaikuttaa vääjäämättä kielteisesti palvelujen laatuun. (Suomen Kuntaliitto 27.8.2009.)

Vuorenon (3.11.2009) mukaan budjettiesityksessä on myönteistä, että valtio korvaa kunnille verovähennykset sekä toteuttaa lakisääteiset valtionosuuksien indeksitarkistukset täysimääräisesti. Hallitus on ohjelmassaan (Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma 19.4.2009, 23) todennut olevansa pidättyväinen kunnille suunnattavien velvoitteiden lisäämisen tai laajentamisen suhteen. Tästä huolimatta kunnille ollaan tuomassa myös uusia velvoitteita. Kuntien tehtäviä lisäävät muun muassa kuntouttavan työtoiminnan velvoittavuuden ikärajan poisto, ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärän kasvattaminen sekä vammaispalvelun tuleminen täysimääräisenä voimaan vuonna 2010.

Kuntien talousahdinko näkyi kuntien veroprosenttipäätöksistä ensi vuodelle. Peräti 181 kuntaa nostaa tuloveroprosenttiaan, joka kohoaa keskimäärin 19 prosenttiin. Lisäksi kiinteistöveroprosentteja korotettiin ennätysmäärä. Ottaen huomioon kuntien korotukset ensi vuoden kuntatalouden rahoitusvajeeksi arvioidaan nyt runsaat 700 miljoonaa euroa. Perusasetelmaa tämä ei kuitenkaan muuta. Kuntien velkaantuminen kasvaa, investointeja siirretään pääosassa kuntia samalla kun säästötoimenpiteet tulevat jatkumaan tehostettuina, ellei taloudessa tapahdu nopeata ja ripeätä käännettä parempaan. Tällaista ei kuitenkaan ole odotettavissa.

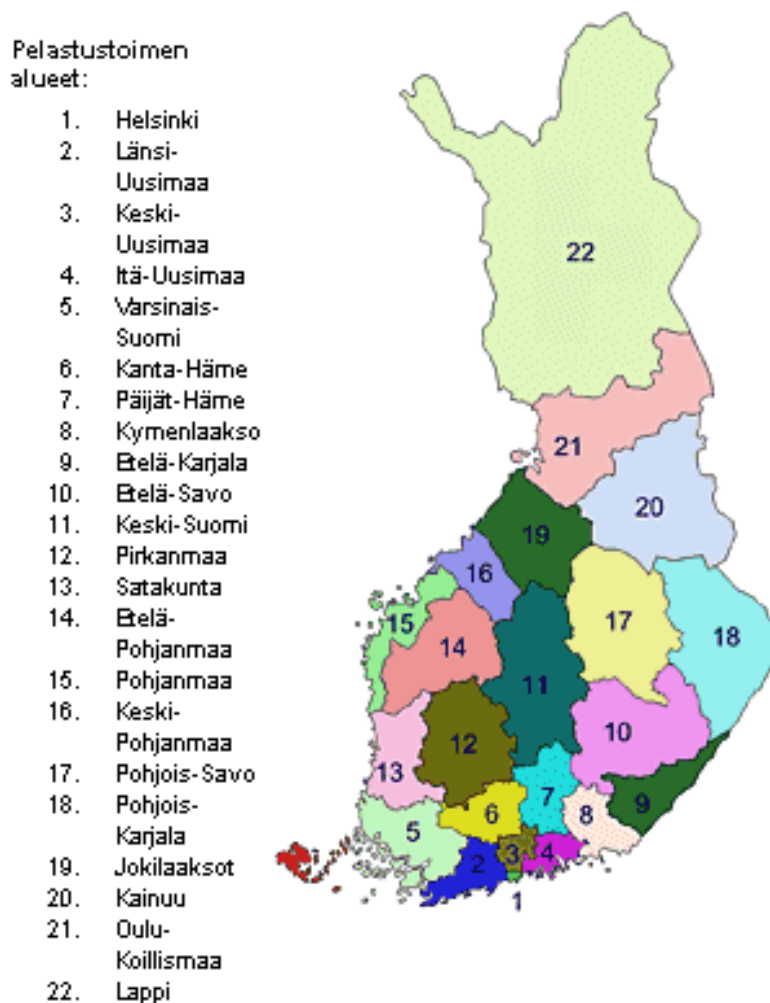
Kuntaliitossa onkin käynnistetty Kuntapalvelujen pelastusohjelman 2010–2013 valmistelu. Koska henkilöstöllä on ratkaisevan tärkeä asema kuntien selviytymisessä, Kuntaliitto pitää tärkeänä, että myös ammattijärjestöt olisivat mukana yhteisissä selviytymistalkoissa laman haittavaikutusten minimoimiseksi. Vaikka talous kääntyisi loppuvuodesta 2009 tai vuoden 2010 alusta nousuun, menee kuntatalouden toipumiseen vielä kauan. Voidaan olettaa, että kuntataloudessa on edessä ainakin neljä viisi vaikeaa vuotta.

2.3 Kunnallisen pelastustoimen organisaatio ja talousrakenne

2.3.1 Alueelliset pelastuslaitokset

Vuoden 2004 alussa yksittäisille kunnille aikaisemmin kuuluneet pelastustoimen tehtävät siirrettiin alueellisten pelastuslaitosten hoidettavaksi lakisääteisesti (Pelastuslaki 468/2003). Valtioneuvoston päätöksellä Suomi jaettiin 22 pelastustoimen alueeseen ja pelastustoimen tehtävät hoidetaan kuntien lakisääteisenä yhteistyönä. Lisäksi Ahvenanmaa muodostaa oman alueensa, ja sillä on pelastustoimesta oma maakunnallinen lainsäädäntönsä. (Kuvio 3.) Pelastustoimen alueista 20 perustuu niin sanottuun isäntäkuntamalliin, ja kahdella alueella (Päijät-Häme ja Lappi) pelastustoimi hoidetaan osana maakuntaliiton toimintaa.

KUVIO 3. Pelastustoimen alueet

Alueiden pelastuslaitokset vastaavat pelastustoimen tehtävistä käytännössä yhdessä sopimuspalokuntien kanssa. Yhteistyössä toimivia kuntia on eniten Varsinais-Suomen pelastustoimen alueella (56), kun toista ääripäätä edustaa Helsinki, joka muodostaa yksinään pelastustoimen alueen. Asukasmäärät vaihtelevat Kainuun ja Itä-Uudenmaan noin 90 000 asukkaasta Helsingin noin 560 000 asukkaaseen. Pinta-alaltaan suurin on Lapin alue (99 000 km²) ja pienin Helsinki (686 km²). Pelastusyksiköt on hajautettu alueiden kuntien paloasemille, joita on yhteensä yli 700. (Suomen pelastustoimi 2008, 7.)

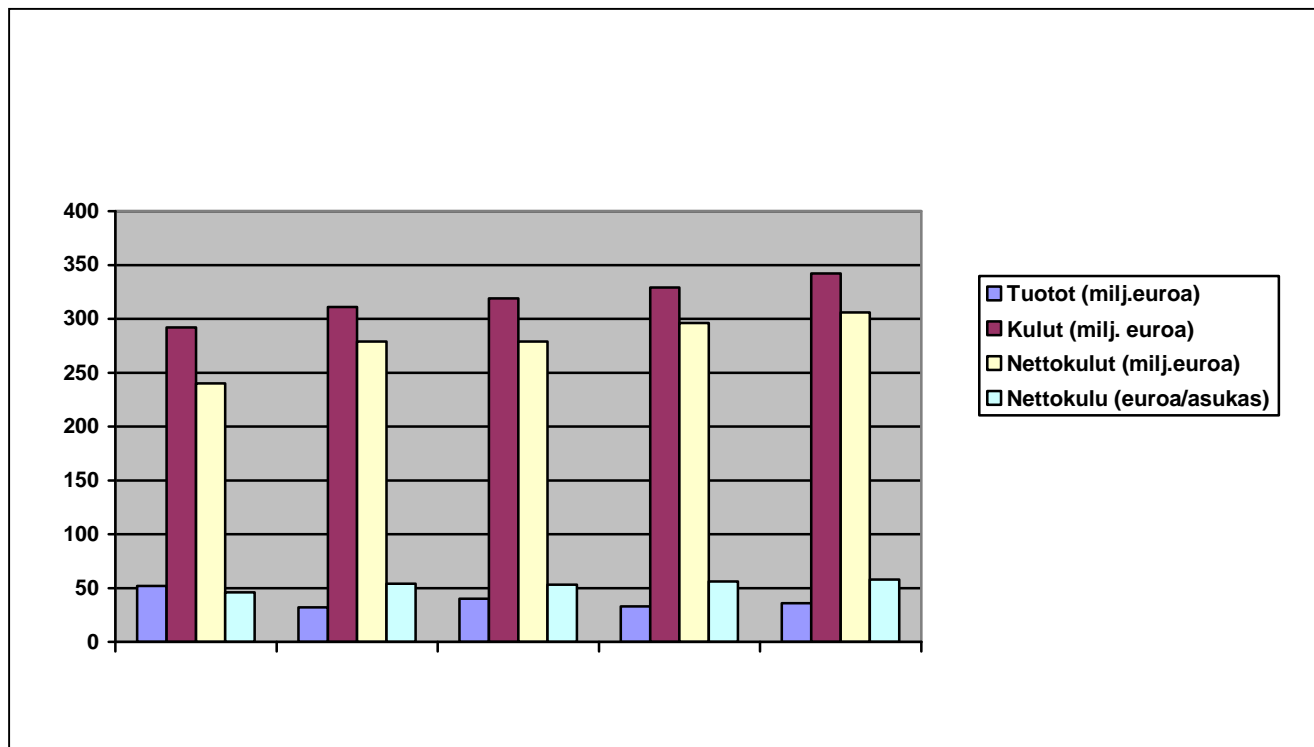
Pelastustoimen miehistön määrä nousi voimakkaasti vuosina 2005–2006, minkä jälkeen se on vakiintunut vajaaseen 3 000:een. Alipäällystön määrä on viime vuosina kasvanut ollen tällä hetkellä noin 450 ja päällystön määrä on vakiintunut noin 550:een. (PRONTO-tietokanta 2.10.2009.) Pelastuslaitosten hälytysmäärät ovat vuositasolla noin 100 000 hälytystä. Vuonna 2008 rakennuspaloja oli noin 4 500, liikenneonnettomuuksia noin 13 000, tarkastus- sekä varmistustehtäviä noin 30 000 ja ensivaste-tehtäviä noin 25 500. Tehtävien määrä lisää oleellisesti se, että useimmat pelastuslaitokset vastaavat

lakisääteisten tehtäviensä ohella myös alueensa sairaankuljetustehtävistä, joiden kokonaismäärä (n. 250 000) on kaksinkertainen muihin hälytystehtäviin verrattuna. (Pelastustoimen taskutilasto 2004–2008, 8 ja 21.)

2.3.2 Kunnallisen pelastustoimen talousrakenne

Jokaisella alueella toimii oma pelastuslaitos, jonka hallintomallista ja kustannustenjaosta alueen kunnat päättävät. Pelastuslaitoksen henkilöstö on joko päätoimista tai sivutoimista. Lisäksi alueen pelastustoimen järjestelmään kuuluvat kiinteänä osana vapaaehtoiset palokunnat, laitospalokunnat ja tehdaspalokunnat, joiden kanssa aluelaitokset ovat tehneet yhteistyösopimukset. (Pelastuslaki 468/2003.) Pelastustoimen yhdyssiteenä oman alueensa kuntiin on tavallisesti kuntien edustajista koostuva monijäseninen toimielin, jota alueesta riippuen kutsutaan neuvottelukunnaksi, johtokunnaksi tai lautakunnaksi. Tämän elimen keskeisimpiä tehtäviä ovat alueellisen pelastustoimen talousarvion hyväksyminen sekä pelastustoimen palvelutason määrittäminen. (Kaukonen 2006, 10–22.)

Kunnallisen pelastustoimen tuotot, brutto- ja nettokulut sekä nettokulut euroina asukasta kohden vuosina 2004–2008 esitetään kuviossa 4.

KUVIO 4. Kunnallisen pelastustoimen tuotot, brutto- ja nettokulut (milj. euroa) sekä nettokulut euroina asukasta kohden vuosina 2004–2008 (Pronto-tietokanta 22.10.2009)

Kunnallisen pelastustoimen talousrakennetta on selvittänyt erityisesti Myllyntaus (2009). Hänen mukaansa kuntien yhteistoiminta alueellisessa pelastustoimessa voidaan järjestää joko sopimuskuntamallin tai kuntayhtymämallin pohjalta. Sopimuskuntamallilla tarkoitetaan toimintatapaa, jossa pelastustoimi sijoitetaan jonkin sopimuskunnan organisaatioon. Molemmissa malleissa pelastuslaitoksesta voidaan muodostaa nettoyksikkö, muu taseyksikkö tai liikelaitos joko keskuskunnan tai kuntayhtymän organisaatioon. Lisäksi alueellisen pelastustoimen tehtäviä voi hoitaa yksinomaan tätä tarkoitusta varten perustettu kuntayhtymä tai liikelaitoskuntayhtymä.

Alueelliselle pelastuslaitokselle voidaan antaa kokonaisvastuu pelastuspalvelujen järjestämisestä tai pelastuspalvelujen järjestämisessä voidaan soveltaa tilaaja-tuottaja toimintatapaa, jossa palvelujen tilaamisesta vastaa pelastuslautakunta ja niiden tuottamisesta kunnallisena liikelaitoksena tai muuna taseyksikkönä toimiva pelastuslaitos. Tilaaja-tuottaja toimintatapaa tulee soveltaa erityisesti silloin, jos pelastuslaitos perustetaan kunnan tai kuntayhtymän liikelaitoksena. Jos pelastuslaitokselle osoitetaan sekä tilaaja- että tuottajatehtävät on perusteltua, että siitä muodostetaan joko kunnan tai kuntayhtymän

tymän nettoyksikkö tai muu taseyksikkö taikka pelkästään pelastustoimen tehtävää varten perustettu kuntayhtymä.

Kunnan ja kuntayhtymän liikelaitos ja muu taseyksikkö ovat taloudenohjausmalleja, joissa pelastustoimi eriytetään kunnan ja kuntayhtymän kirjanpidossa. Liikelaitoksen ja muun taseyksikön kirjanpidollisen eriyttämisen tarkoituksena on pitää yhteistoimintana hoidettavan pelastustoimen tulot ja menot sekä varat ja pääomat erillään keskuskunnan tai kuntayhtymän muusta toiminnasta. Eriytetty pelastuslaitos laatii erillistilinpäätöksen, jonka avulla tilikauden tulos siirtyy seuraavalle tilikaudelle. Näissä malleissa pelastuslaitoksella on tulosvastuu toiminnastaan ja taloudestaan.

Liikelaitoksen ja muun taseyksikön käsittely keskuskunnan ja kuntayhtymän talousarviossa poikkeavat toisistaan. Liikelaitos on keskuskunnan ja kuntayhtymän talousarvion erillinen osa. Muun taseyksikön vuosikate ja investointimenot ja -tulot taas ovat sitovia eriä keskuskunnan ja kuntayhtymän talousarviossa.

Nettoyksikkö voi olla keskuskunnan ja kuntayhtymän kirjanpidossa laskennallisesti eriytetty tehtävä, jolle laaditaan laskennallinen tulos- ja rahoituslaskelma sekä tase tai se voi olla pelkästään nettobudjetoitu tehtävä keskuskunnan talousarviossa. Nettoyksikön toimintakate ja investointimenot ja – tulot ovat tällöin sitovia eriä keskuskunnan ja kuntayhtymän talousarviossa. Nettoyksikössä tilikauden tulos ei siirry seuraavalle tilikaudelle, joten tulosvastuu ei siinä ulotu tilikautta pidemmälle aikavälille.

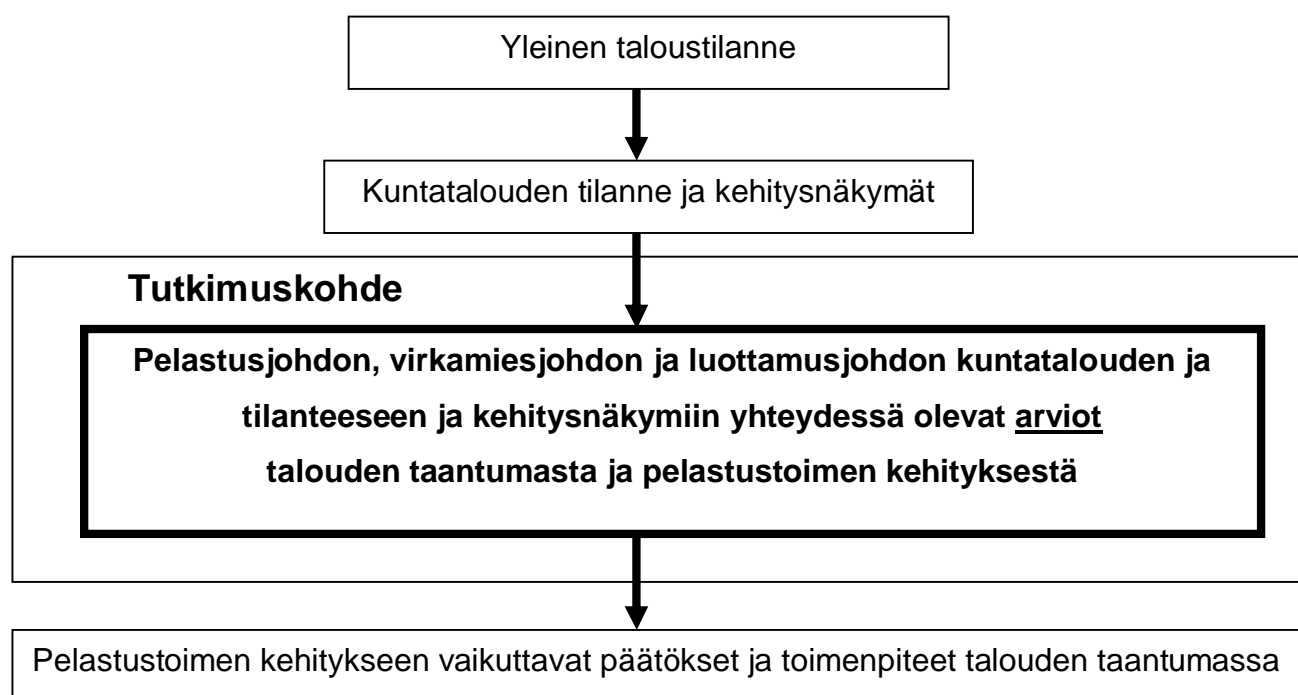
Alueellinen pelastustoimi voidaan järjestää myös kuntayhtymän tai liikelaitoskuntayhtymän pohjalta. Kuntayhtymässä hallitus toimii tällöin pelastuslautakuntana ja vastaa sekä tilaaja- että tuottajatehtävistä. Liikelaitoskuntayhtymä voi taas olla vain pelastuspalvelujen tuottaja, jolloin palvelujen tilaajana toimiva pelastuslautakunta tulee perustaa, jonkin liikelaitoskuntayhtymän jäsenkunnan organisaatioon.

3 TUTKIMUSTEHTÄVÄ

3.1 Tutkimuksen viitekehys

Tutkimuksen tavoitteena on ollut tutkia taantuman vaikutuksia pelastustoimeen, mikä operationalisoi-
tiin selvitykseksi alan asiantuntijoiden arvioista talouden taantuman vaikutuksista pelastustoimen ke-
hitykseen vuosina 2009–2013. Asiantuntijoina oli kolme joukkoa. Pelastustoimen johtoa edustivat 22
pelastustoimen alueen pelastusjohtajat ($N_1 = 22$). Toinen ryhmä koostui kuntien tai maakuntien vir-
kamiesjohtajista, yleisimmin apulaiskaupunginjohtajista ($N_2 = 21$), joille pelastustoimen asiat työjär-
jestyksessä kuuluivat. Kolmannen ryhmän muodostivat pelastustoimen lautakuntien tai vastaavien
monijäsenisten, luottamushenkilöistä koostuvien toimielimien puheenjohtajat ($N_3 = 21$). Erot vastaaja-
ryhmien lukumäärissä johtuvat siitä, että kahdella pelastustoimen alueella sama henkilö toimii kum-
massakin päätöksentekijäroolissa. Toinen näistä on luokitellut itsensä virkamiesjohtoon ja toinen luot-
tamushenkilöjohtoon kuuluvaksi. Näistä kolmesta henkilöryhmästä käytetään tässä myöhemmin nimi-
tyksiä pelastusjohto, virkamiesjohto ja luottamusjohto vastaavasti. Kohdehenkilöiden yhteenlaskettu
lukumäärä oli 64 henkilöä.

Tutkimuksen viitekehys esitetään **kuviossa 5**. Varsinaisena tutkimuskohteena oli pelastustoimen kol-
men asiantuntijajoukon, pelastusjohdon, virkamiesjohdon ja luottamusjohdon arviot talouden taantu-
masta ja pelastustoimen kehityksestä.

KUVIO 5. Tutkimuksen viitekehys

Empiirisen tutkimuksen ydin on mielipidetutkimus, jossa tutkitaan käsityksiin perustuvia arvioita. Taustalla on yleistä taloustilannetta sekä kuntatalouden tilannetta ja kehitysnäkymiä koskeva tieto, mikä on kuitenkin rajattu kuvailevaksi aineistoksi varsinaisen empiirisen tutkimuksen ulkopuolelle. Suomen Kuntaliitolla on jo kevästä 2009 alkaen ollut yleiskuva kuntatalouden tilasta ja kehitysnäkymistä, mutta kuva tilanteesta ja sen kehityksestä luonnollisesti vaihtelee pelastustoimen alueittain ja ajan kuluessa.

Tavoitteena on tilanteen kuvauksen lisäksi hankkia tietoa käytännön toimenpiteitä ja päätöksentekoa varten. Samalla tarkoituksena on kartoittaa alustavasti taantumien vaikutuksia pelastustoimeen ja turvallisuuden mahdollisia jatkotutkimustarpeita ajatellen sekä hyödyntää tutkimuksen poikkileikkauksellisia tietoja pelastustoimen tulevaisuusluotausraadin kokonaistyössä.

Tutkimuksen kohderyhmänä oli keskeisiä päätöksentekijöitä, joiden arvioiden voidaan olettaa olevan yhteydessä pelastustoimen kehitykseen vaikuttaviin toimenpiteisiin pelastustoimen alueilla. Tätä yhteyttä arvioiden sekä niihin perustuvien päätösten ja toimenpiteiden välillä ei ole tässä tutkimuksessa tarkasteltu.

3.2 Tutkimusongelmat

Vaikka pelastusjohtajien, virkamiesjohtajien ja luottamusjohtajien tehtävät liittyvät pelastustoimeen, ryhmien tehtävät ja päätöksentekoroolit ovat toisistaan poikkeavia. Pelastusjohdon edustajat vastaavat kuntien ylläpitämistä pelastustoimen palveluista pelastustoimen alueillaan kunnilta saamiensa määrärahojen puitteissa. Virkamiesjohdon edustajilla on laajempi kuva pelastustoimen toteuttajakunnan tai maakunnan taloudesta, ja pelastustoimen asiat ovat vain osa heidän kokonaistyöjärjestystään. Luottamusjohdon edustajat toimivat puheenjohtajina elimissä, joihin edustajat ovat valikoituneet kuntien poliittisen prosessin kautta vaalikauden ajaksi kerrallaan. Eräänä mielenkiinnon kohteena tutkimuksessa olikin pelastusjohdon, virkamiesjohdon, luottamusjohdon arvioiden vertailu. Tutkimuksen ensimmäinen pääongelma esitetään seuraavasti (ks. **kuvio 6**):

Pääongelma 1

Miten pelastusjohdon, virkamiesjohdon ja luottamusjohdon arviot taantumasta ja pelastustoimen kehityksestä eroavat toisistaan?

KUVIO 6. Tutkimuksen ensimmäinen pääongelma

Alaongelmina tarkasteltiin pelastusjohdon, virkamiesjohdon ja luottamusjohdon käsitysten eroavuuksia seuraavista aiheista:

- talouden taantumien syvyys, kesto ja talousvaikutukset
- taantumien vaikutukset turvallisuusriskeihin
- taantumien pelastustoimelle tuomat haasteet
- taantumien vaikutukset vapaaehtoiseen pelastustoimeen.

Toisena ongelma-alueena tarkasteltiin talouden taantumien vaikutusarviointien välisiä yhteyksiä arviointikohderyhmittäin. Ensimmäisenä arviointikohderyhmänä tarkastellaan arvioita, jotka liittyvät ta-

louden taantumun syvyyttä, kestoja ja talousvaikutuksia. Toiseen ryhmään kuuluvat arviot, jotka koskevat vaikutuksia turvallisuusriskeihin. Kolmannessa arviointikohderyhmässä ovat arviot taantumun vaikutuksista pelastustoimen haasteisiin. Neljännessä ryhmässä ovat taantumun vaikutuksia vapaaehtoiseen pelastustoimeen koskevat arviot. Tutkimuksen toinen pääongelma esitetään seuraavasti (ks. **kuvio 7**).

Pääongelma 2
Millaiset ovat talouden taantumun vaikutusarviointien väliset yhteydet?

KUVIO 7. Tutkimuksen toinen pääongelma

Pääongelmaan 2 liittyvät alaongelmat ovat:

- Millaiset ovat talouden taantumun syvyyttä, kestoja sekä talousvaikutuksia (vaikutukset kuntien toimialojen talousarvioihin keskimäärin ja vaikutukset pelastuslaitoksen talousarvioon) koskevien arviointien väliset keskinäiset yhteydet?
- Millaiset ovat taantumun vaikutuksia turvallisuusriskeihin (arjen turvallisuus, suuronnettomuusriskit, kansalaisten turvallisuuskäyttäytyminen ja yritysten turvallisuuskulttuuri) koskevien arviointien väliset yhteydet?
- Millaiset ovat taantumun vaikutuksia vapaaehtoiseen pelastustoimeen (tarve ja saatavuus) koskevien arviointien väliset yhteydet?
- Millaiset ovat taantumun vaikutuksia pelastustoimen talousarvioketjuun, turvallisuusriskiketjuun sekä pelastustoimen palveluketjuun koskevien arviointien väliset yhteydet kuntapäätäjillä?

Tavoitteena oli lisäksi selvittää arvioiden mahdollinen muuttuminen vuoden 2010 talousarvioiden käsittelyn jälkeen kunnissa. Tätä muutosta tarkasteltiin ainoastaan pelastusjohtajien osalta. Tutkimuksen kolmas pääongelma esitetään seuraavasti (ks. **kuvio 8**):

Pääongelma 3

Miten pelastusjohdon arviot taantumasta ja pelastustoimen kehityksestä ovat muuttuneet vuoden 2010 talousarvioiden käsittelyn jälkeen?

KUVIO 8. Tutkimuksen kolmas pääongelma

Alaongelmina tarkasteltiin pelastusjohtajien käsityksissä tapahtuneita muutoksia vuoden 2010 talousarvioiden käsittelyn jälkeen ensimmäisen pääongelman yhteydessä alaongelmina esitetyissä aiheissa:

- talouden taantumien syvyys, kesto ja talousvaikutukset
- taantumien vaikutukset turvallisuusriskeihin
- taantumien pelastustoimelle tuomat haasteet
- taantumien vaikutukset vapaaehtoiseen pelastustoimeen.

4 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN

4.1 Kyselylomake

Pelastusjohdolle, virkamiesjohdolle ja luottamusjohdolle lähetettävää kyselyä valmisteltiin keväällä 2009. Sitä varten tehtiin kaksi pilottikyselyä. Ensimmäinen tehtiin Kuntatalolla Helsingissä 6.2.2009 järjestetyn Pelastustoimen omistajafoorumin seminaarin yhteydessä osallistujille, jotka olivat pelastusjohdon ja virkamiesjohdon edustajia. Toinen pilottikysely toteutettiin Levillä 26.–28.3.2009 järjestettyjen Palopäällystöpäivien yhteydessä osallistujille, jotka olivat lähinnä Suomen Palopäällystöliitto ry:n jäseniä. Piloteista saatujen kokemusten perusteella kyselylomake saatettiin **liitteessä 1** esitettyyn lopulliseen muotoonsa.

Taustatietoja kysyttiin lomakkeessa kahdella ensimmäisellä kysymyksellä. Ensimmäisellä kysyttiin henkilöryhmää (pelastusjohto, virkamiesjohto tai luottamusjohto), johon vastaaja kuuluu. Toisella kysymyksellä tiedusteltiin, mikä Suomen 22 pelastuslaitoksesta kuuluu vastaajan vastualueeseen tai valvontaan.

Kysymyksillä 3–8 tiedusteltiin vastaajan arviota talouden taantuman syvyydestä, kestosta ja talousvaikutuksista. Strukturoiduilla kysymyksillä 3 ja 4 tiedusteltiin Suomen talouden kehitykseen liittyen arviota taantuman syvyydestä sekä talouden kääntymistä lamasta nousuun. Arviota talouden taantuman vaikutuksista alueen kuntien toimialojen vuoden 2010 talousarvioon kysyttiin strukturoidulla kysymyksellä 5. Lisäksi avoimella kysymyksellä 6 tiedusteltiin arvioita alueen kuntien toimialojen määrärahojen muutoksiin taantuman vaikutuksesta vuosina 2010–2013. Vastaajien arviota pelastuslaitoksen talousarvioon tiedusteltiin strukturoidulla kysymyksellä 7 sekä avoimella kysymyksellä 8.

Kysymyksillä 9–16 sekä 28 kysyttiin vastaajan arvioita talouden taantuman vaikutuksista turvallisuusriskeihin sekä kokonaisturvallisuuteen. Turvallisuusriskivaikutusten arviointikohteita olivat arjen turvallisuus (kysymykset 9–10), suuronnettomuusriskit (kysymykset 11–12), kansalaisten turvallisuuskäyttäytyminen (kysymykset 13–14) ja yritysten turvallisuuskulttuuri (kysymykset 15–16). Näistä kutakin siis tiedusteltiin sekä strukturoidulla että avoimella kysymyksellä. Lisäksi avoimella kysymyksellä 28 kysyttiin vastaajien kokonaisnäkemystä talouden taantuman suhteesta kokonaisturvallisuuteen ja pelastustoimeen.

Kysymyksillä 17–21 sekä 26–27 ja 29 tiedusteltiin vastaajan arvioita taantuman pelastustoimelle tuomista haasteista. Strukturoidulla kysymyksellä 17 kysyttiin arviota talouden taantuman vaikutuksista pelastustoimen tarjoaman palvelun määrään tai laatuun. Arviota palvelun mahdollisista laadun tai määrän muutoksista tiedusteltiin lisäksi avoimella kysymyksellä 18. Avoimella kysymyksellä 19 pyydettiin arviota mahdollisista vaikutuksista uusittavana oleviin palvelutasopäätöksiin. Strukturoidulla kysymyksellä 20 pyydettiin arviota talouden taantuman vaikutuksista pelastuslaitosten yhdistymisiin tai muihin olennaisiin organisaatiomuutoksiin. Avoimella kysymyksellä 21 pyydettiin arvioimaan, mitkä organisaatiomuutokset olisivat mahdollisia taantuman vuoksi. Avoimella kysymyksellä 29 vastaajilta pyydettiin arvioimaan, miten olisi toimittava, jotta pelastustoimen turvallisuuspalvelut suhteessa voimavaroihin voitaisiin turvata tässä tilanteessa ja lähivuosina.

Kysymyksillä 22–25 selvitettiin vastaajan arviota taantuman vaikutuksista vapaaehtoiseen pelastustoimeen. Strukturoidulla kysymyksellä 22 sekä avoimella kysymyksellä 23 pyydettiin arviota talouden taantuman vaikutuksista vapaaehtoisen pelastustoimen tarpeeseen. Strukturoidulla kysymyksellä 24 sekä avoimella kysymyksellä 25 tiedusteltiin vastaavasti arviota vaikutuksista vapaaehtoishenkilöstön saatavuuteen.

Pelastusjohtajille tehtiin vielä toinen kysely, jolla haluttiin selvittää, olivatko heidän arviointinsa muuttuneet aikaisemmista vuoden 2010 talousarviokäsittelyn jälkeen. Kyselyyn käytettiin pohjana edellisessä kyselyssä käytettyä kyselylomaketta muotoiltuna siten, että kohdehenkilöt ohjattiin vastaamaan kysymyksiin vain siltä osin, kuin asiat olivat muuttuneet vuoden 2010 talousarviokäsittelyn jälkeen. Kyselylomake esitetään **liitteessä 2**.

4.2 Tiedonkeruu ja puuttuvien tietojen käsittely

Tiedonkeruut toteutettiin kokonaan verkossa Webropol-järjestelmän avulla. Kyselyt lähetettiin vastaajille suoraan Webropol-järjestelmästä sähköpostilla.

Ensimmäisen kyselyn toteuttamisaikana kesällä 2009 monissa talouselämän analyyseissa alettiin uskoa maailmanlaajuisen taantuman syvimmän vaiheen tultua saavutetuksi mutta Suomen kansantalouden kohtaavan edelleen elpymisongelmia sekä valtiontalouden ja kuntien talouden olevan vielä vuosia vaikeassa epätasapainossa. Kysely tehtiin samanaikaisesti kaikille kohderyhmille (pelastusjohto, vir-

kamiesjohto, luottamusjohto) kesä- ja elokuun 2009 aikana. Tutkimusaineisto pyrittiin saamaan vastausten osalta mahdollisimman kattavaksi. Kysely lähetettiin vastaajille ensimmäisen kerran 5.6.2009. Kesäkuun aikana tehtiin kolme muistutuskyselyä. Heinäkuu oletettiin useimpien vastaajien vuosilomakuudeksi, jolloin ei muistutuksia lähetetty. Elokuussa otettiin muutamiin vastaajiin puhelimitse yhteyttä sekä lähetettiin vielä kolme muistutuskyselyä siten, että näistä viimeinen lähetettiin vielä 31.8.2009. Viimeiseen muistutuskyselyyn saatiin vastauksena tyhjä lomake, ja siinä vaiheessa päätettiin lopettaa tiedonkeruu. Vastauksia oli silloin saatu 60, kun kohdehenkilöiden kokonaislukumäärä oli 64 henkilöä. Yksi näistä 60 vastauslomakkeesta oli jätetty tyhjänä, ja kun tyhjänä jätetty vastaus lasketaan katoon mukaan, kadon osuus koko aineistossa on 8 prosenttia. Verkkokyselynä toteutetussa tiedonkeruussa se ei ole kovin paljon, mutta kato kohdistuu valitettavasti kokonaan virkamiesjohtoon. Virkamiesjohdon kaikkiaan 21 henkilöstä 16 vastasi kyselyyn, joten tässä ryhmässä kato oli peräti 24 prosenttia, kun muissa ryhmissä katoa ei ollut lainkaan.

Strukturoiduissa kysymyksissä oli yksittäisiä puuttuvia tietoja vain neljän muuttujan kohdalla. Vastajista

- kaksi oli jättänyt vastaamatta kysymykseen 17, jossa kysyttiin arviota taantuman vaikutuksista pelastustoimen tarjoaman palvelun laatuun ja määrään
- yksi oli jättänyt vastaamatta kysymykseen 20, jossa tiedusteltiin arviota taantuman vaikutuksista pelastuslaitosten yhdistymisiin tai muihin olennaisiin organisaatiomuutoksiin
- kaksi oli jättänyt vastaamatta kysymykseen 24, jossa pyydettiin arvioimaan taantuman vaikutusta vapaaehtoisen henkilöstön saatavuuteen
- yksi oli jättänyt vastaamatta kysymykseen 26, jossa kysyttiin arviota pelastustoimen mahdollisuuksista osaltaan lieventää taantuman vaikutuksia.

Puuttuvia tietojen osalta ei ryhdytty estimoimaan muuttujien arvoja, koska vaikutus olisi kohderyhmi- en pienuuden takia voinut olla kohtuuttoman suuri. Kukin puuttuvaa tietoa sisältävä tapaus jätettiin pois analyysistä, jossa asianomainen muuttuja oli mukana.

Toinen kysely tehtiin ainoastaan pelastusjohtajille ($N_1 = 22$). Tiedonkeruu toteutettiin vastaavalla tavalla kuin edellä suoraan Webropol-järjestelmästä lähetettävällä sähköpostilla. Lähettämisen ajankoh- tana oli loka-marraskuun vaihe 2009. Oletettiin, että siihen mennessä pelastuslaitoksia koskevat vuoden 2010 tulo- ja menoarviot oli kunnissa jo käsitelty. Sähköpostin liitetiedostona lähetettiin jo-

kaiselle vastaajalle heidän ensimmäisen kyselyn yhteydessä täyttämänsä kyselylomake ja pyydettiin vastaamaan ainoastaan niiltä osin, miltä asiat olivat muuttuneet vuoden 2010 tulo- ja menoarviokäsittelyn jälkeen. Tähän kyselyyn jätti kolme pelastusjohtajaa vastaamatta.

4.3 Analyysit ja tutkimustulosten laatu

Pelastusjohdon, virkamiesjohdon ja luottamusjohdon taantumaa ja pelastustoimen kehitystä koskevien arvioiden eroavuuksia (pääongelma 1) tarkasteltiin kaikkien arviointikohteiden osalta simuloinneilla tuotettuihin jakaumiin perustuvilla Kruskal-Wallisin testeillä, vertailemalla arvioiden kohderyhmäkohtaisia suoria jakaumia silmämääräisesti ja suorittamalla avointen vastausten osalta sisällön analyysia. Talouden taantumaa vaikutusarviointien välisiä yhteyksiä (pääongelma 2) tarkasteltiin strukturoitujen vastausten osalta korrespondenssianalyysillä sekä muuttujaparien välisillä hajontatarkasteluilla ja ristiintaulukoinneilla. Pelastusjohdon taantumaa ja pelastustoimen kehityksestä koskevien arvioiden muutoksia vuoden 2010 talousarvioiden käsittelyn jälkeen (pääongelma 3) tarkasteltiin strukturoitujen vastausten osalta ristiintaulukoinneilla ja avointen vastausten osalta sisällön analyysillä.

Osa tutkimusaineistosta perustui suljettuihin, strukturoituihin kysymyksiin, joissa vastausvaihtoehdot oli annettu valmiita. Etuna on analysoinnin nopeus ja hallittavuus, haittana on strukturoitujen kysymysten jäykkyys ja konservatiivisuus. Strukturoidulla kysymyksellä ei ole mahdollista tuoda uusia asioita esille. Kysymykseen liittyvän muuttujan jakautuman muoto voi muuttua, mutta kaikki jakautuman perusmuuttujat ovat jo etukäteen tiedossa. Tärkeimpiä tutkimusaiheita kysyttiin sen vuoksi sekä strukturoidulla että avoimella kysymyksellä. Tämä parantaa laatua sellaisten tulosten osalta, joissa sekä strukturoituihin että avoimiin kysymyksiin annetut vastaukset voidaan ottaa huomioon. Tutkimuksen kohderyhmien arviointien erojen tarkastelussa (pääongelma 1) sekä pelastusjohtajien arviointien muuttumisen tarkastelussa (pääongelma 3) näin voidaankin menetellä. Vaikutusarviointikohteiden välisten yhteyksien tarkastelussa (pääongelma 2) tulokset sen sijaan perustuvat ainoastaan strukturoiduilla muuttujilla tehtyihin analyysihin.

Tutkimuksen reliabiliteettia ei ole mahdollista estimoida laskennallisesti, koska kutakin arviointikohteita mitattiin vain yhdellä kysymyksellä. Pelastusjohdolle syksyllä 2009 tehtyä toistokyselyä ei voida hyödyntää reliabiliteettitarkastelussa, sillä heidän arvioidensa voidaan olettaakin muuttuvan taloustilanteen kehityksen, siitä annettujen asiantuntija-arvioiden sekä vuoden 2010 talousarviokäsittelyissä tehtyjen päätösten myötä. On mahdollista, että vastaajien kiire on heikentänyt reliabiliteettia joissakin tapauksissa, koska ainakin kolme vastaajaa oli luokitellut itsensä väärään henkilöryhmään kuuluvaksi.

Jokainen näistä tapauksista oli analyysien yhteydessä havaittavissa ja korjattavissa jälkikäteen, mutta arviointivastausten kohdalla asiaa ei olisi voitu todentaa.

Tutkimuksen validisuutta arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota seuraaviin asioihin:

- Tutkimustiedon yleistämisen ongelmaa ei ollut, koska tutkittiin perusjoukkoja. Kohderyhmiin kuuluivat kaikki aikaisemmin määritellyt Suomen pelastusjohdon, virkamiesjohdon ja luottamusjohdon edustajat. Virkamiesjohdon kohdalla yleistettävyyteen on suhtauduttava jossain määrin varauksella suurehkon kadon vuoksi. Syksyllä 2009 pelastusjohtajille tehtyyn uusintakyselyyn jätti kolme pelastusjohtajaa vastaamatta. Kummassakaan tapauksessa ei ole perusteltua olettaa katoa oireelliseksi ja tuloksia vinouttavaksi.
- Tutkimuksen vastaajaryhmien valinnassa on päädytty kolmeen joukkoon, joiden asema on hyvin perusteltavissa. On mahdollista esittää, että vastaajajoukkoja olisi voinut olla useampia, myös esimerkiksi kuntien hallitus- tai valtuustotason päättäjiä, ja että vastaajia valituista joukoista olisi voinut olla enemmän, esimerkiksi pelastuslautakuntien ja pelastuslaitoksien johdon edustajia laajemmaltikin. Valinnan perustana ovat mahdollisimman asiantuntevan huipun etsiminen ja toisaalta tutkimustekniset rajaukset.
- Vastausaika kaikille kolmelle vastaajajoukolle tehdyssä kyselyssä oli kesälomakauden vuoksi noin kolme kuukautta, joten eri ajankohtina vastanneilla on mahdollisesti ollut erilainen tiedontaso taantumatilanteesta. Tämän seikan ei kuitenkaan voida osoittaa vaikuttaneen vastauksiin systemaattisesti.
- Monien kysymyksien vastausvaihtoehdot eivät ole symmetrisiä. Esimerkiksi kysymyksessä 17 vaihtoehtoina pelastustoimen tarjoaman palvelun laadun ja määrän kehitykselle on ”ei ainakaan heikkene”, ”heikkenee jonkin verran” ja ”heikkenee merkittävästi”. Kysymyksien epäsymmetrisyys on tarkoituksellista, koska lähtökohta oletus on se, etteivät taantumien aikana olosuhteet yleisesti parane.
- Kysymykset on laadittu siten, että ne olisivat asiantuntijoille käsitteistöltään ja suunnaltaan mahdollisimman yksiselitteisiä. Kyselylomakkeen pitämiseksi kohtuullisen mittaisena on joissakin kysymyksissä käsitelty aiheita, jotka olisi tulkinnan kannalta ollut hyödyllistä jakaa kahteen osaan. Esimerkiksi kysymyksissä 17 ja 18 on yhdistetty pelastustoimen tarjoaman palvelun laatu ja määrä, joita voitaisiin käsitellä erikseenkin. Kysymyksessä 20 taantumien vaikutuksia arvioitaessa käsitellään samassa kokonaisuudessa *pelastuslaitoksien yhdistyminen ja muut olennaiset organisaatiomuutokset*, mutta vastaustilanteessa saatetaan erityisen muutoksen ja yleisen muutoksen mittaaminen samaan vastaukseen kokea ongelmalliseksi.

- Lomakkeessa ei ollut erityistä kohtaa kyselyn laadunarviointiin, joten suoraan vastaajapalautetta ei ole käytettävissä. Kriittisinä näkemyksinä lomakkeeseen vastaamisesta voidaan nähdä vastaamattomuus, ainakin yhden täyttämättömänä palautetun lomakkeen kohdalla.

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Erot pelastusjohdon, virkamiesjohdon ja luottamusjohdon arvioissa

Vastaukset kuvataan aihealueittain. Monesta asiasta on esitetty sekä vastausvaihtoehdoiltaan strukturoitu kysymys että sille rinnakkainen avovastauskysymys, ja näiden tulokset esitetään samassa kokonaisuudessa. Kysymysten muotoilut ovat nähtävissä **liitteessä 1**, jossa esitellään asianomaisen Webropol-kyselyn lomake.

Ryhmien välisten erojen tarkastelussa tyydyttiin jakaumavertailuihin. Havaitut erot ovatkin mahdollisia mittausvirheitä lukuun ottamatta todellisia, sillä kohderyhminä olivat kaikki Suomen pelastusjohdon, virkamiesjohdon ja luottamusjohdon edustajat. Kuitenkin tarkasteltiin simuloineilla tuotettuihin jakaumiin perustuvilla Kruskal-Wallisin testeillä vastaajaryhmien välisiä eroavuuksia kaikkien arviointikohteiden osalta, mutta tilastollisesti merkitseviä eroja ei havaittu yhdessäkään tapauksessa.

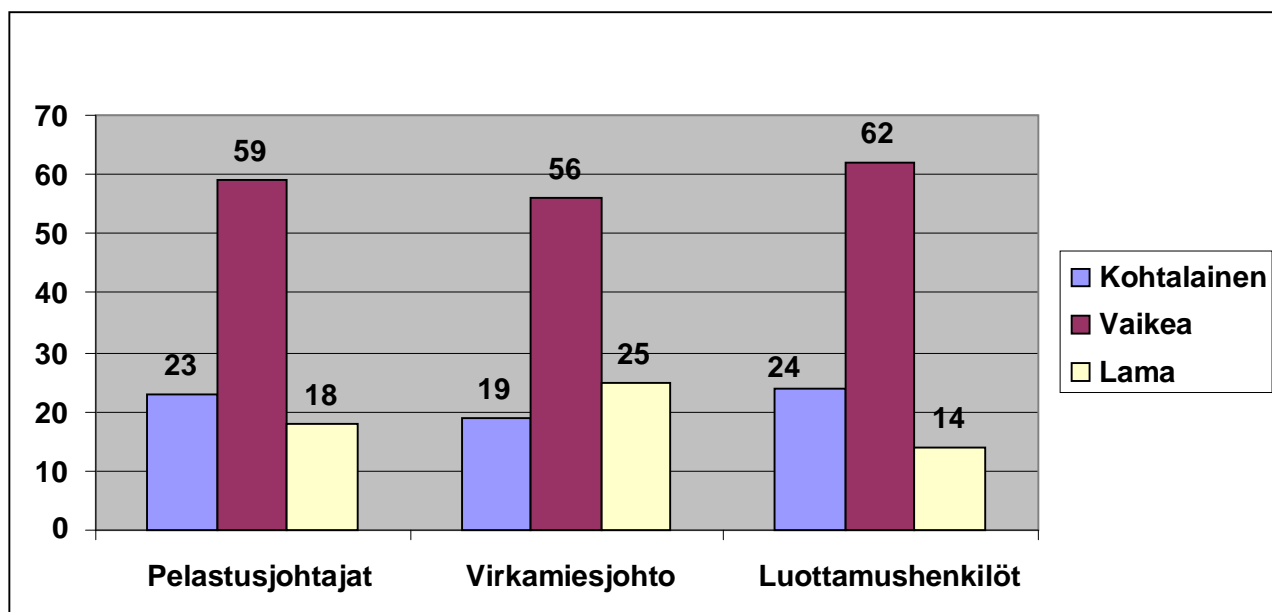
5.1.1 Erot taantumien syvyyttä, kestoa ja talousvaikutuksia koskevissa arvioissa

Neljässä kysymyksessä vastaajia pyydettiin arvioimaan strukturoitujen vaihtoehtojen ja kahdessa avoimien vastausvaihtoehtojen avulla taantumien kestoa ja vaikutuksia Suomen talouteen sekä kuntien ja pelastustoimen talousarvioihin.

Kysyttäessä näkemystä Suomen talouden lähiaikojen kehityksestä annettujen kolmen vaihtoehdon puitteissa (kysymys 3) kaikista vastaajista joka viides (22 %) odotti kohtalaista taantumaa, kolme viidestä (59 %) vaikeaa taantumaa ja joka viides (19 %) pitkää ja syvää lamaa.

Tarkastelussa taustaryhmän mukaan erot ovat varsin vähäisiä. Silmämääräisen jakaumatarkastelun perusteella virkamiesjohdon näkemykset olivat viitteellisesti pessimistisimpiä – joka neljäs uskoi laman tuloon – luottamushenkilöiden toiveikkaimpia – joka seitsemäs odotti lamaa, ja pelastusjohtajat sijoittuvat näiden ryhmien väliin. Pelastusjohdon, virkamiesjohdon ja luottamusjohdon arviot Suomen talouden taantumien asteesta esitetään prosenttipylväsdiagrammeina kuviossa 9.

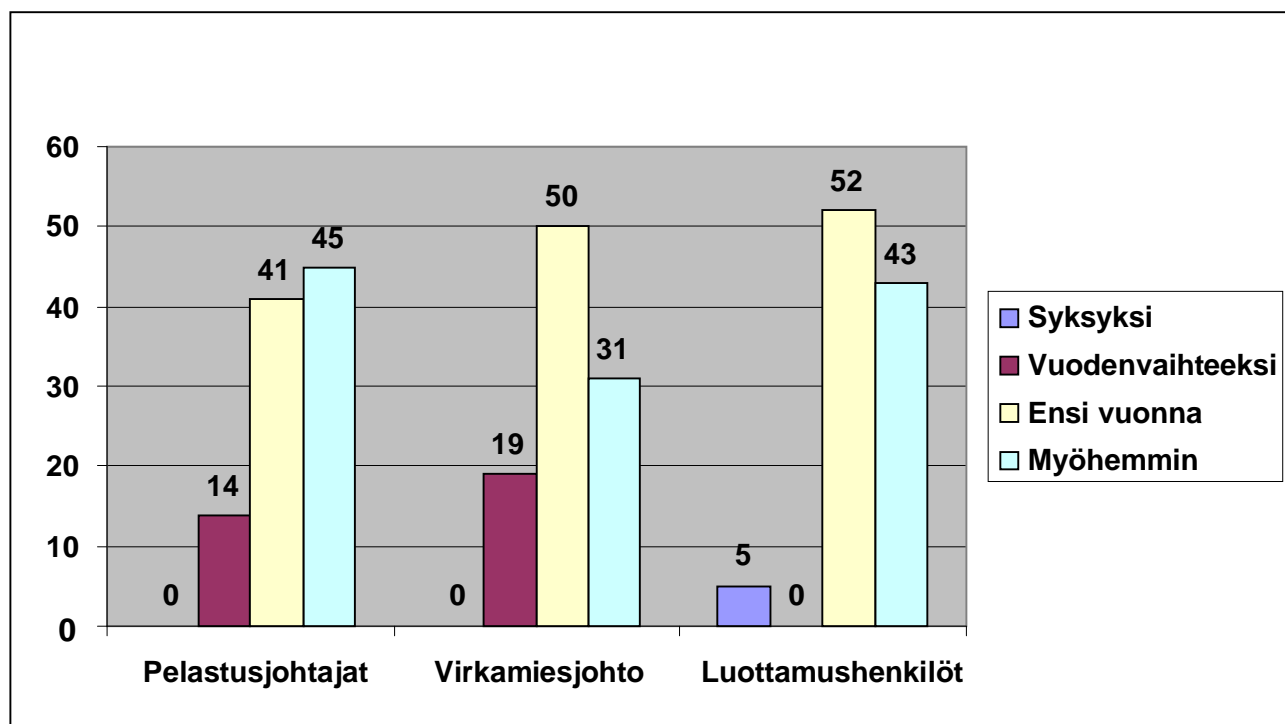

KUVIO 9: Arviot Suomen kokeman taantumän syvyydestä vastaajaryhmittäin (%)

Annottujen neljän vaihtoehdon mukaan tarkasteltuna (kysymys 4) vain yksi vastaaja uskoi Suomen talouden kääntyvän taantumasta tai lamasta nousuun syksyyn mennessä, joka kymmenes vuodenvaihteeseen mennessä, joka kymmenes vuodenvaihteeseen mennessä, lähes puolet (47 %) ensi vuonna ja kaksi viidestä (41 %) vasta myöhemmin kuin ensi vuonna. Kansantalouden joidenkin mittarien mukaan optimistisimmat vähemmistönäkemykset saattavat osoittautua oikeiksi, koska niin maailmantalouden kuin Suomen taloudenkin katsottiin monien arvioiden mukaan saavuttaneen taantumän pohjakosketuksen kesän tai syksyn 2009 aikana, mutta toisaalta talouden monet muut indikaattorit, kuten työttömyysluvut, osoittavat vielä tilanteen heikkenemistä. Talouden eri osatekijät kohtaavat samat suhdannevaiheet eri hetkinä. Etlän mukaan maailmantalouden taantumän pohja oli ehkä ohitettu syyskuussa 2009, Euroalueen arvioitiin olevan toipumassa, mutta Suomen kotimaisen kasvun olevan heikkoa ja investointien vähenemisen jatkuvan vuonna 2010 sekä työttömyyden olevan vuonna 2010 ennakoitua pahemman (ETLA 23.9.2009).

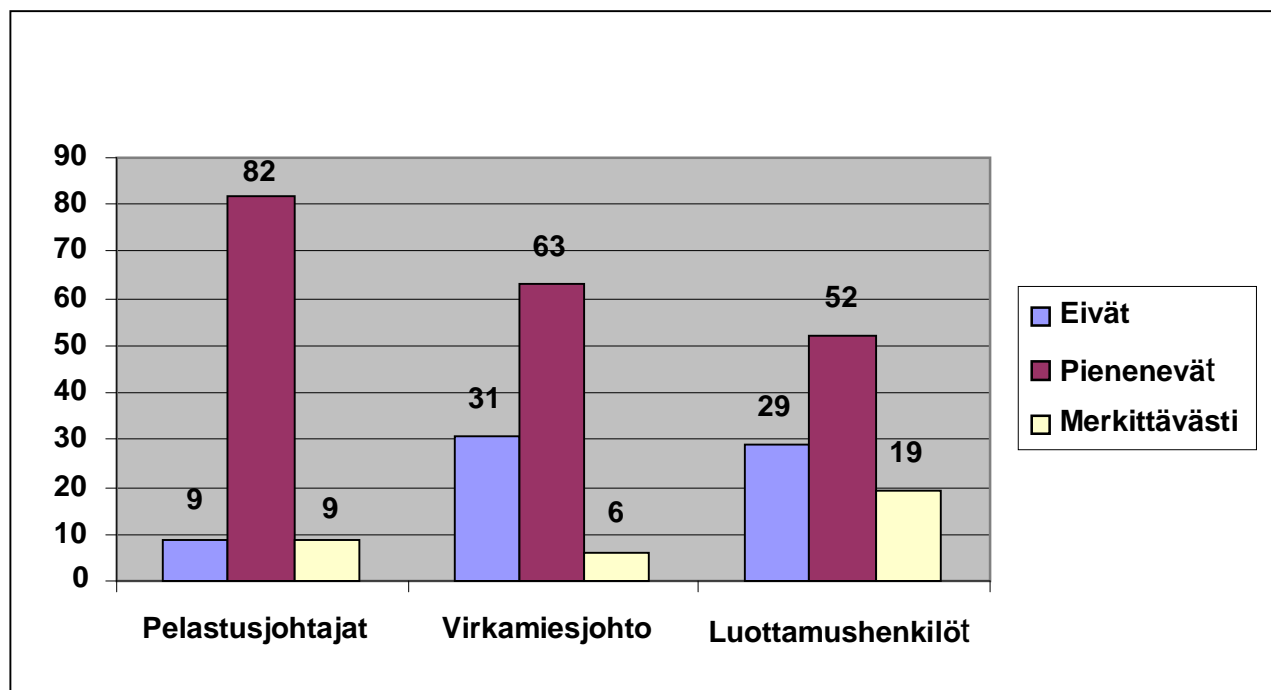
Taustaryhmän mukaan tarkastellen on jakaumia tarkasteltaessa nähtävissä, että näkemykset taantumän päättymisestä olivat optimistisimmat virkamiesjohdossa, jossa vain alle joka kolmas odotti käänteen menevän vuoden 2010 yli ja jossa joka viides odotti käännettä jo syksyllä. (Ks. kuvio 10.)

KUVIO 10: Taantuman käännyminen nousuksi vastaajaryhmittäin (%)

Kyselyn toteuttamisaikana kesällä 2009, runsas viidennes vastaajista arvioi, etteivät talousarviot pienene, kaksi kolmesta (66 %) uskoi pienenemiseen ja runsas kymmenesosa (12 %) merkittävään pienenemiseen (kysymys 5).

Vastaajaryhmittäin jakaumia tarkasteltaessa on nähtävissä, että virkamiesjohdon odotukset kuntien talousarvioiden pienenemisestä olivat vähäisimpiä, sillä vain yksi vastaaja odotti merkittävää supistumista ja lähes kolmasosa ei odottanut lainkaan pienenemistä. Luottamushenkilöistäkin joka kolmas uskoi budjettien säilymiseen, mutta toisaalta joka viides odotti merkittävää pienenemistä. Pelastusjohtajista useampi kuin neljä viidestä uskoi talousarvioiden pienenemiseen. (Ks. kuvio 11.)

KUVIO 11: Kuntien vuoden 2010 talousarviot vastaajaryhmittäin (%)

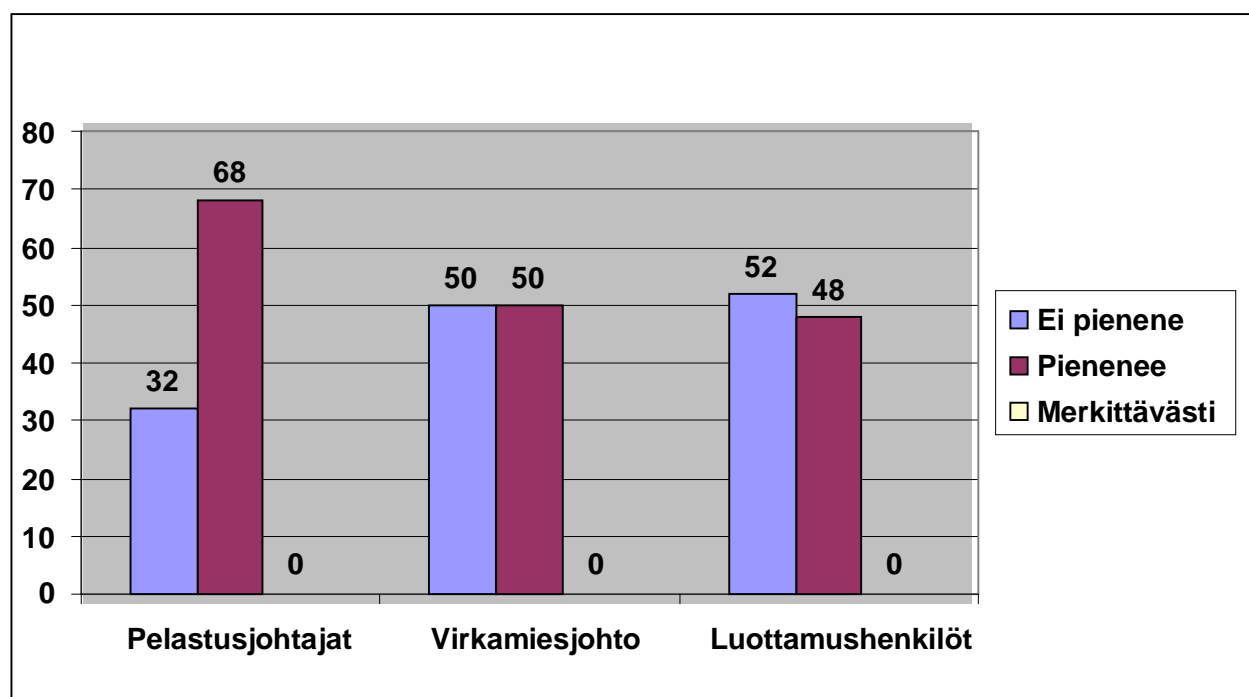
Samasta aiheesta esitetyn avovastauskysymyksen (kysymys 6) mukaan pelastusjohtajista yli puolet arvioi kuntien määrärahojen heikentyvän neljän seuraavan vuoden aikana, 2010–2013. Pelastusjohtajat perustelevat heikennyksiä sillä, että monissa kunnissa taloustilanne oli jo ennen taantumaa tiukka. Kunnittain vaihdellen verotulojen määrä laskee, mikä vaikuttaa suoraan eri toimialojen määrärahoihin. Useat kunnat ovat aukaisseet tämän vuoden talousarvion ja ensi vuosi näyttää tiukalta. Kuntien määrärahojen arvellaan supistuvan merkittävästi eikä kasvua odoteta muutamaan vuoteen. Kunnat myös harkitsevat palveluiden ulkoistamista, mikäli siitä syntyy todellista säästöä. Määrärahojen pienentyessä on tehtäviä jaettava eri viranomaisten (poliisi ja rajavartiolaitos) sekä vapaapalokuntalaisten kesken. Jotta lakisääteiset toiminnot saadaan turvattua, tulee muista toiminnoista ja palveluista tinkiä. Kunnat tulevat myös karsimaan voimakkaasti henkilöstömenoista, joten olennaista on seuraavan palkkaratkaisun taso.

Virkamiesjohdosta kaksi kolmasosaa arvioi kuntien määrärahojen heikentyvän ja noin yksi kolmasosa niiden pysyvän ennallaan vuosina 2010–2013. Virkamiesjohdon mukaan verotulot pienenevät merkittävästi, joten käytettävissä oleva tulorahoitus pienenee ja kuntien on karsittava menoja. Sosiaali- ja terveys- tai opetusmenot eivät kuitenkaan tule pienemään, joten menoja karsitaan muun muassa tekniseltä puolelta, mistä seuraa ongelmia pelastustoimelle. Vain harvat kunnat rohkenevat osaltaan elvyttää investoimalla ja ottamalla lisävelkaa.

Luottamushenkilöistä kaksi kolmasosaa arvioi kuntien määrärahojen pysyvän ennallaan ja yksi kolmasosa niiden heikentyvän vuosina 2010–2013. Valtaosa arvioi, etteivät budjetit tule pieneneen, mutta nousuakaan ei tapahdu. Budjetit tulnaisiin tekemään nollakasvulle, ja määrärahojen kohdentuminen muuttuisi ja tarkentuisi. Peruspalveluihin panostettaisiin, ja vapaaehtoiset jäisivät vähemmälle. Uudet hankinnat ja kaluston uudistaminen hidastuisivat, eikä tarvittavaa lisähenkilöstöä kyettäisi palkkaamaan.

Kolmen vaihtoehdon mukaan (kysymys 7) kukaan vastaajista ei uskonut pelastuslaitoksen talousarvion merkittävään reaaliseen pienenemiseen, kun kuntabudjettien merkittävää pienenemistä ennakoitiin yli kymmenesosa. Pelastustoimen talousarvion ei-merkittävään pienenemiseen uskoi yli puolet vastaajista (vrt. kuntabudjeteissa kaksi kolmesta). Siihen, ettei pelastuslaitoksen talousarvio pienene, uskoi 44 prosenttia vastaajista (vrt. kuntabudjettien suhteen vain 22 %). Täten pelastustoimen budjettien pienenemistä odotettiin selvästi vähemmän kuin kuntien talousarvioiden pienenemistä.

Silmämääräisessä jakaumatarkastelussa vastaajaryhmien väliset näkemyserot ovat selkeät. Useampi kuin kaksi kolmesta pelastusjohtajasta uskoi pelastuslaitoksien talousarvion pienenemiseen, mutta virkamiesjohdosta ja luottamushenkilöistä enintään puolet. Pelastusjohdolla ja virkamiesjohdolla arvion mediaaniluokkana on 2 (pelastuslaitoksen talousarvio 2010 pienenee), luottamusjohdolla 1 (pelastuslaitoksen talousarvio 2010 ei pienene). (Ks. kuvio 12.)

KUVIO 12: Pelastuslaitoksien talousarvioiden kehitys vuonna 2010 vastaajaryhmittäin (%)

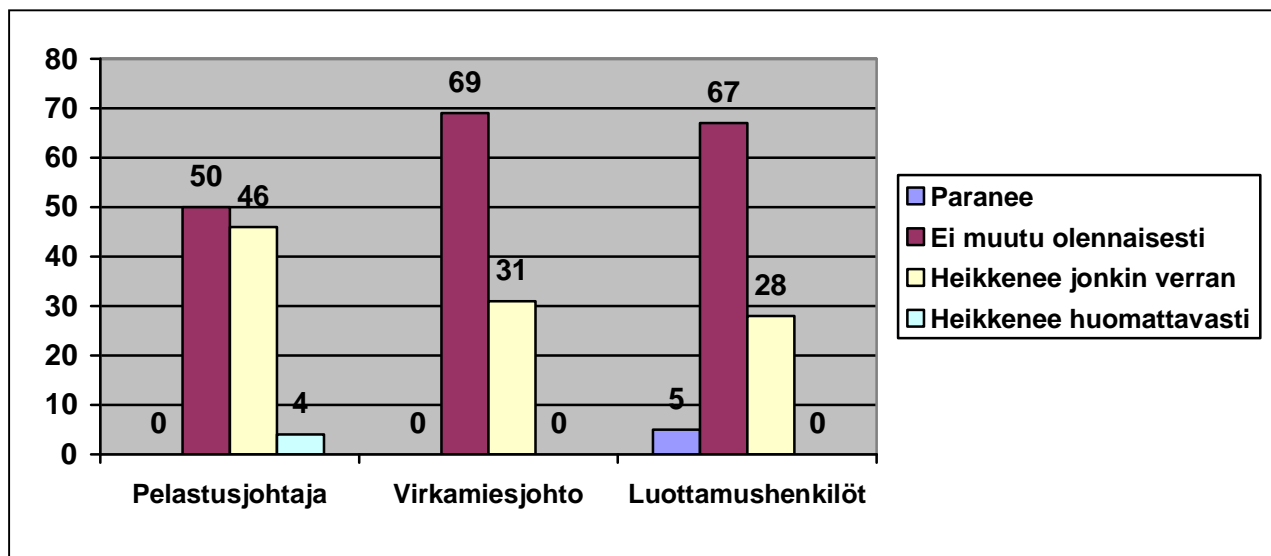
Avovastauskysymyksessä (kysymys 8) pelastusjohtajista vain yksi viidestä uskoo pelastustoimen määrärahojen pienenevän taantuman vuoksi ja neljä viidestä uskoo niiden pysyvän ennallaan seuraavan neljän vuoden aikana, 2010–2013. Vaikka reaalikasvuun ei uskota, arvioi valtaosa pelastusjohtajista nykyisen tason säilyvän. Palkankorotukset katetaan, mutta muuten nousua ei esimerkiksi kustannusten kasvun perusteella ole talousarvioihin tulossa. Myös investointeja tullaan leikkaamaan. Jotta pelastuslaitosten talousarviota ei jouduttaisi pienentämään, on alettu kehittää myös kokonaan uutta palvelutuotantoa. Henkilökustannusten kasvua pyritään kattamaan tehostamalla toimintaa.

Avovastauksissaan yli puolet virkamiesjohdosta uskoo pelastustoimen määrärahan pienenevän ja yksi kolmesta arvioi niiden pysyvän ennallaan. Kaksi vastaajaa myös uskoo pelastustoimen määrärahan kasvamiseen. Määrärahojen laskuksi arvioitiin keskimäärin 1–3 prosenttia vuodessa. Koska sallittu kulupuoli pienenee, vähennetään sijaisten käyttöä, lisätään tuottavuutta ja arvioidaan toimintoja uudelleen. Investointeja viivytetään ja myös valmiusasiat saattavat kärsiä.

Avovastauksissaan luottamushenkilöistä puolet uskoo määrärahan pienemiseen, kolme vastaajaa arvioi määrärahan kasvavan ja muut arvioivat sen pysyvän ennallaan. Yleisesti pelastuslaitosten määrärahojen arvioitiin pienentyvän jonkin verran, mutta yksi vastaaja arvioi pelastuslaitoksen vuosittaiseksi säästötavoitteeksi 10 prosenttia. Mahdollisia säästökohteita haetaan, määrättyjä hankintoja ja investointeja lykätään sekä henkilöstökustannuksista karsitaan. Käyttötalousmenojen määrää on erittäin vaikea alentaa, koska henkilöstömenot ovat yli 80 prosenttia ja toisaalta henkilökunnan määrä on lyöty lukkoon palvelutasopäätöksessä. Vaikka määrärahat pienenevät, lisääntyvät tehtävät. Tämän vuoksi varat on kohdennettava oikein. Kauden 2009–2013 loppupuolelle voidaan jo odottaa pientä kasvua.

5.1.2 Erot taantuman turvallisuusvaikutuksia koskevissa arvioissa

Kysyttäessä taantuman vaikutuksista arjen turvallisuuteen (kysymys 9) selvä enemmistö (61 %) vastaajista katsoi, että taantuma ei vaikuta siihen. Runsas kolmasosa (35 %) katsoi taantuman heikentävän arjen turvallisuutta jonkin verran, ja molempiin ääripäihin (paranee – heikkenee huomattavasti) jäi kaksi vastaajaa. Arviot esitetään vastaajaryhmittäin prosenttipylväsdiagrammeina kuviossa 13.

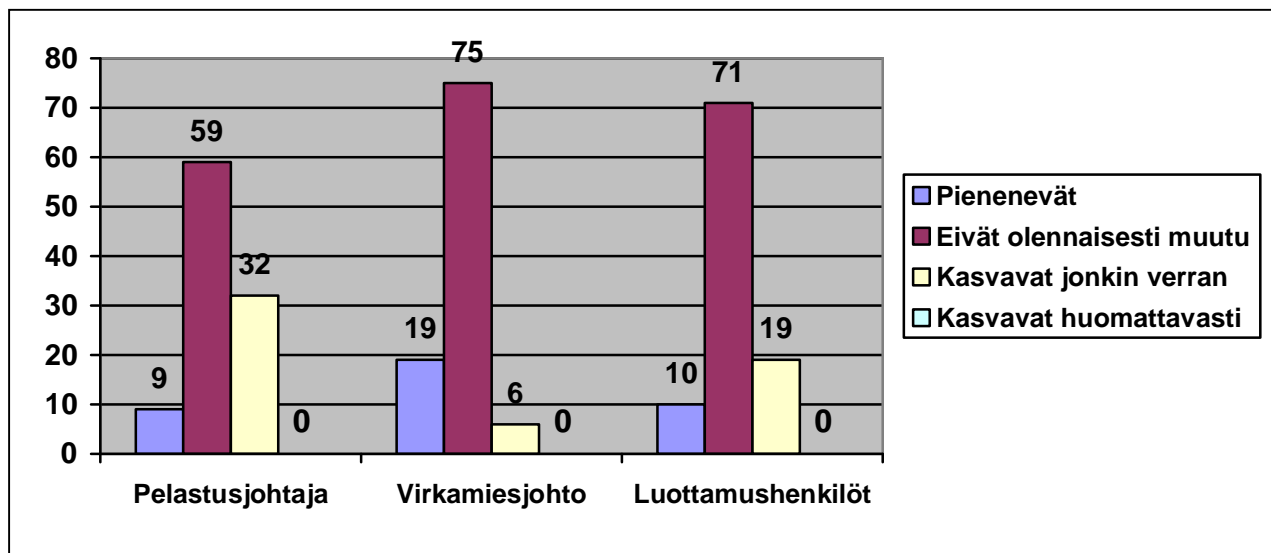

KUVIO 13: Näkemykset taantuman vaikutuksista arjen turvallisuuteen vastaajaryhmittäin (%)

Jakaumista nähdään ryhmien käsitysten eroavan toisistaan siten, että pelastusjohtajat näkivät taantuman heikentävän arjen turvallisuutta huomattavasti muita vastaajaryhmiä enemmän. Heistä puolet katsoi taantuman heikentävän arjen turvallisuutta jonkin verran tai huomattavasti, kun virkamiehistä ja luottamushenkilöistä tätä mieltä oli vain noin 30 prosenttia. Tässä arviointikohteessa vastaajaryhmien erot olivat kaikkein selkeimmät.

Avovastauskysymyksessä (kysymys 10) taantuman vaikutusmekanismista arjen turvallisuuteen vastaajilla oli suhteellisen yksimielinen käsitys. Käytännössä työttömyys ja lomautukset heikentävät ihmisten arjen hallintakykyä, itsestä huolehtiminen heikkenee ja tavalla tai toisella huolimattomuudesta aiheutuvat tapaturmat lisääntyvät sekä alkoholin väärinkäytön aiheuttamat ongelmat kärjistyvät.

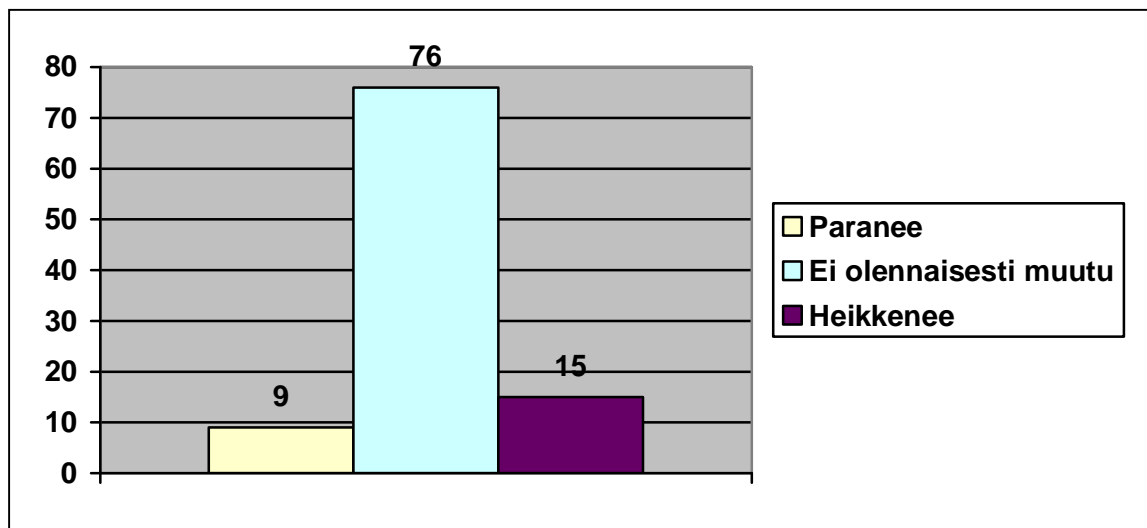
Noin kaksi kolmasosaa vastaajista katsoi, ettei taantuma oleellisesti vaikuta suuronnettomuusriskeihin. Joka viides vastaaja arvioi suuronnettomuusriskien kasvavan ja 12 prosenttia puolestaan pienenevän. (Kysymys 11.) Arviot esitetään vastaajaryhmittäin prosenttipylväsdiagrammeina kuviossa 14.

KUVIO 14. Käsitykset taantuman vaikutuksista suuronnettomuusriskeihin vastaajaryhmittäin (%)

Jakaumatarkastelun perusteella myös suuronnettomuusriskien suhteen pelastusjohtajat arvioivat riskien kasvavan muita enemmän: heistä noin kolmasosa katsoi taantuman lisäävän suuronnettomuusriskiä. Näkemystään pelastusjohtajat perustelivat sillä, että taantuman seurauksena teollisuuden panostukset turvallisuuteen vähenevät, huolto- ja korjaustoiminnasta tingitään ja turvallisuuskoulutukseen panostetaan aiempaa vähemmän.

Noin kolme neljäsosaa vastaajista katsoi, ettei taantuma oleellisesti muuta kansalaisten turvallisuuskäyttäytymistä. (Kysymys 13.) Turvallisuuskäyttäytymiseen heikkenemiseen uskoi 15 prosenttia vastaajista ja paranemiseen 9 prosenttia. (Ks. kuvio 15.) Kaikki vastaajaryhmät (pelastusjohto, virkamiesjohto, luottamusjohto) antoivat lähes identtiset vastaukset.

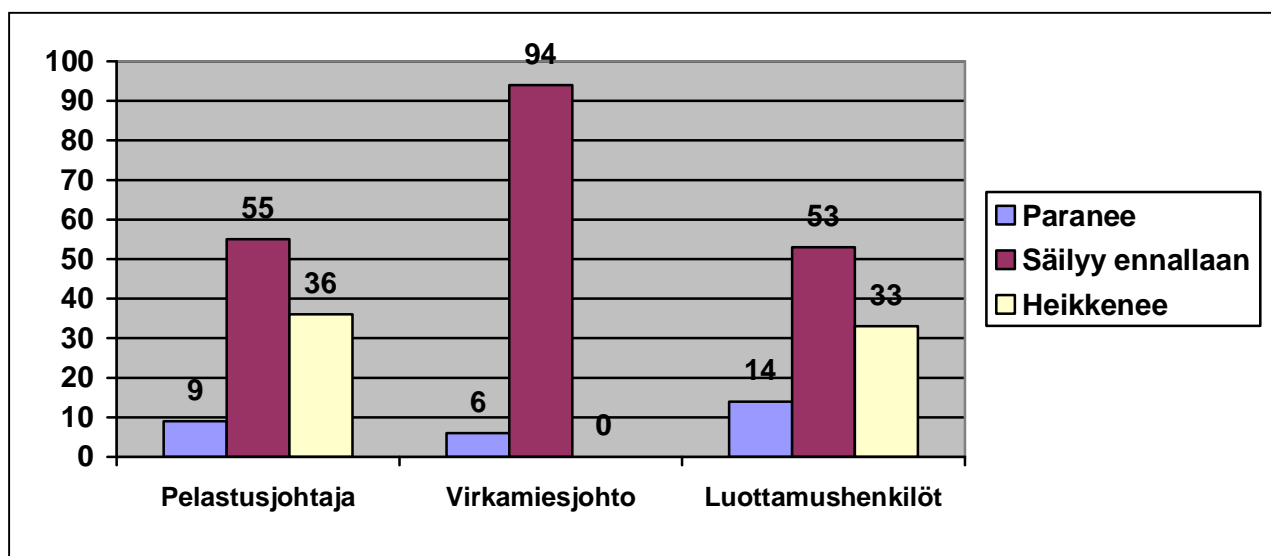

KUVIO 15: Arviot taantuman vaikutuksista kansalaisten turvallisuuskäyttämiseen (%)

Turvallisuutta heikentävinä asioina vastaajat nostivat avokysymysvastauksissaan esille työttömyyden ja syrjäytymisen aiheuttamat ongelmat, pienistä asioista (sammuttimien huollot, palovaroittimien patterien hankinta) tinkimisen, ajoneuvojen kunnon heikkenemisen ja taantuman seurauksena kasvavan pikkurikollisuuden lisääntymisen. Näiden vastavoimana talouden tiukkuus taas vähentää yleistä liikkuvuutta, taloustiukkuus parantaa huolellisuutta oman omaisuuden suhteen ja yhteisvastuullisuus kasvaa. Kun nämä eri suuntiin vaikuttavat tekijät summataan yhteen, niin taantuman vaikutukset kansalaisten turvallisuuskäyttämiseen jäävät varsin vähäisiksi. (Kysymys 14.)

Taantuman vaikutukset yritysten turvallisuuskulttuuriin arvioitiin selvästi suuremmaksi kuin kansalaisten turvallisuuskäyttämiseen. (Kysymys 15.) Vastaajista 64 prosenttia piti vaikutuksia oleellisenä, kymmenen prosenttia katsoi turvallisuuskulttuurin paranevan ja neljäsosa heikkenevän laman myötä. Jakaumista on nähtävissä, että ryhmien käsitykset erosivat toisistaan selvästi (ks. kuvio 16):

KUVIO 16: Arviot taantuman vaikutuksista yritysten turvallisuuskulttuuriin vastaajaryhmittäin (%)

Pelastusjohtajien ja luottamushenkilöiden näkemykset olivat suhteellisen lähellä toisiaan, mutta virkamiesjohto näki taantuman vaikutukset selvästi muita ryhmiä vähäisemmiksi. On huomionarvoista, että yksikään virkamiesjohtoon kuuluva ei katsonut taantuman heikentävän yritysten turvallisuuskulttuuria, kun pelastusjohtajista ja luottamushenkilöistä yritysten turvallisuuskulttuurin heikkenemiseen uskoi noin kolmasosa.

Yritysten turvallisuuskulttuurin heikkenemiseen uskovat vastaajat perustelivat käsitystään tiukkenevilla tulostavoitteilla, jotka aiheuttavat paineita tinkiä turvallisuudesta, harjoitusten ja koulutuksen vähenemisellä, ennalta ehkäisevän toiminnan hiipumisella ja myös turvaorganisaation kohdistuvien lomautusten yleistymisellä. (Kysymys 16.)

Avokysymysvastauksessa (kysymys 28) pelastusjohtajista useampi kuin yksi kolmesta arvioi, ettei taantumalla olisi vaikutusta kokonaisturvallisuuteen. Yksi kolmesta arvioi, että sillä olisi sekä positiivisia että negatiivisia vaikutuksia ja vähemmän kuin yksi kolmesta arvioi sen heikentävän kokonaisturvallisuutta. Pelastusjohtajien mielestä taantuma tulisi nopeuttamaan muutosta, joka olisi ollut edessä joka tapauksessa, koska tulevina vuosina koko julkinen sektori olisi muutoksen kourissa. Poikkialuehallinnollisuuden merkitys tulisi korostumaan, eikä ahtaaseen reviiriajatteluun olisi tulevaisuudessa enää varaa. Pelastustoimi joutuisi väistämättä olemaan mukana julkisen kuntatalouden taloustalkoissa tavalla tai toisella. Vaikutus yksittäisten kuntien osalta olisi marginaalista, mutta taloustalkoissa mukanaolo olisi pelastustoimellekin tärkeä imagokysymys.

Väen väheneminen kunnissa ja kuntien huononeva taloudellinen tilanne voisi pelastusjohtajien mukaan johtaa paloasemien sulkemiseen ja siihen, että apu tulisi kauempaa kuten poliisiorganisaatiossa. Taantuma vaikuttaisi jonkin verran laitosten käyttötalouteen, millä olisi ainakin lieviä vaikutuksia toimintaan. Säästö- ja tehostamisvaatimukset voisivat koventua. Suuremmin se vaikuttaisi investointeihin, mikä taas voisi heikentää toimintaedellytyksiä pitkällä aikavälillä. Olennaista olisi, että turvallisuustasoa ei saa heikentää, eikä laman takia jäihin laitettavia virkoja tai toimia lakkauttaa. Taantuma suurempi vaikutus talouteen ja palvelutasoon pidemmällä aikavälillä voisi olla hiljattain syntyneellä eläkepäätöksellä. Kokonaisturvallisuuden näkökulmasta työttömyys ja epävarmuus tuottaisivat levottomuutta ja tyytymättömyyttä, jotka aiheuttaisivat erityyppisen riskin. Pelastuslaitosten palvelutaso pyritään pitämään nykyisellään kaikissa olosuhteissa. Jos taantuma kuitenkin painuu lamaksi, niin sillä voisi olla vaikutusta kokonaisturvallisuuteen.

Virkamiesjohdosta neljä viidesosaa arvioi, ettei taantumalla ole vaikutusta kokonaisturvallisuuteen ja yksi viidesosa arvioi sen heikentyvän taantuman seurauksena. Virkamiesjohdon mielestä talouden taantuma vaikuttaisi pelastustoimeen paljon vähemmän kuin muihin kunnallisiin palveluihin ja turvallisuusasiat priorisoidaan niin, ettei kokonaisturvallisuus laske. Olennaista muutosta nykytilanteeseen ei olisi odotettavissa ja pelastustoimen rooli säilynee ennallaan. Eräitä uusia riskikohteita on tunnistettavissa, mutta perusturvallisuus säilyy muuttumattomana. Taantuma voisi lisätä häiriökäyttäytymistä, lisätä ihmisten epävarmuutta ja tuoda sitä kautta riskejä lisää. Myös mielenterveysongelmat ja muut sairaudet tulisivat kasvamaan. Lasten mielenterveysongelmat näkyisivät 5–15 vuoden kuluessa ja kustannukset tulisivat veronmaksajien maksettavaksi lisääntyvinä sairaskuluina. Toisaalta taantuma ja talouden aktiviteettien väheneminen voisivat pienentää riskejä, mikä antaisi mahdollisuuden miettiä rakenneratkaisuja myös tulevaisuus huomioon ottaen.

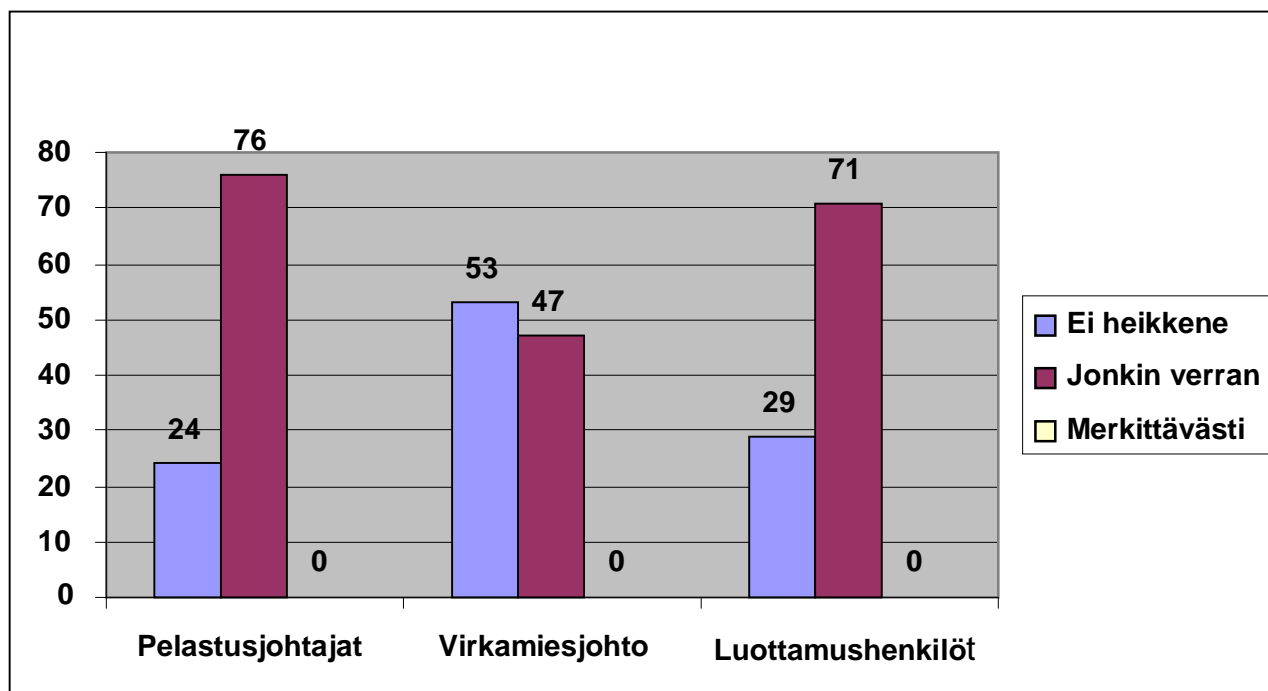
Luottamushenkilöistä noin kaksi kolmasosaa arvioi, ettei taantumalla ole vaikutusta kokonaisturvallisuuteen ja noin yksi kolmasosa arvioi sen heikentyvän taantuman johdosta. Yksi vastaaja arveli sen paranevan, koska ihmiset voisivat lisätä omaa vastuunkantamistaan sekä toisista ihmisistä välittämistä. Luottamushenkilöiden mielestä taantuma voisi heikentää kokonaisturvallisuutta, mikäli kunnat esittävätkin suuria säästötavoitteita. Organisaatioiden muutoksista voi haja-asutusalueilla seurata välimatkojen pitenemistä ja avun saannin viivästymistä, mikä voisi aiheuttaa ikäviäkin seurauksia. Vaikka kokonaisturvallisuus ei heikkenisi, voisi asetettujen tavoitteiden saavuttaminen, esimerkiksi ensihoidon tehostaminen, viivästyä. Yksittäisen kansalaisen turva-aste ikään kuin jäätyisi nykytasolle eikä esimerkiksi turvallisuuskoulutusta kyettäisi kehittämään. Taantuma ei kuitenkaan merkittävästi vaikuttaisi pelastustoimeen niin kauan kuin pelastustoimi nähdään peruspalveluna. Pelastustoimi on tut-

kimuksissa todettu sektoriksi, josta tarvitessaan saa varmasti avun nopeasti silloin kun sitä tarvitsee ja jossa asukasta kohti laskettuna kustannukset ovat kohtuulliset, joten olennaisia muutoksia siinä suhteessa ei olisi tulossa.

5.1.3 Erot arvioitaessa pelastustoimelle aiheutuvia toiminnallisia haasteita

Annettujen vaihtoehtojen mukaan taantuman vaikutuksia pelastustoimen palvelun laatuun tai määrään arvioitaessa havaitaan, että kukaan ei odottanut merkittävää heikkenemistä. Kaksi kolmesta arvioi heikkenemistä tapahtuvan jonkin verran ja kolmannes ei lainkaan. (kysymys 17)

Jakaumatarkastelun perusteella näkemykset erosivat selvästi. Kolme neljästä pelastusjohtajasta odotti heikkenemistä ja luottamushenkilöistä lähes yhtä moni. Virkamiesjohdossa taas alle puolet uskoi taantuman heikenevän. Täten sektorijohdossa luotettiin muita enemmän siihen, että taantuma ei haittaa pelastustoimen palvelujen tuottamista. (Ks. kuvio 17.)

KUVIO 17. Pelastustoimen palvelun laadun tai määrän heikkeneminen vastaajaryhmittäin (%)

Lähes kaikki pelastusjohtajat ja virkamiesjohtoon kuuluvat arvioivat, että pelastustoimen laatu tai määrä heikkenee tai voi heikentyä taantuman vuoksi. Luottamushenkilöistä yksi neljäsosa arvioi pal-

velun laadun ja määrän pysyvän nykyisellään taantumasta huolimatta. Muut uskoivat palvelun laadun tai määrän heikentyvän. (Kysymys 18.)

Pelastusjohtajien mukaan taantumana seurauksena laatu heikkenee ja määrä vähenee. Määrän vähentyminen konkretisoituisi siinä, että päivystysjärjestelmiä tulisi muuttamaan. Myös virkoja vähennettäisiin. Pienille paikkakunnille voisi olla vaikeaa saada päteviä henkilöitä. Sijaisten ottamista rajoitetaan, ja joihinkin tehtäviin saatettaisiin jättää sijaisia ottamatta. Kun määrärahat reaalitasolla laskevat, se tarkoittaa henkilötyövuosien vähenevän. Tämä taas vähentäisi pelastustoimen palveluiden määrää ja laatua. Lakisääteisiä valvontatehtäviä jäisi tekemättä henkilöstöressurssien vähentyessä. Hälytysvasteet ja -yhteydet ovat jo joutuneet kriittisen tarkastelun kohteeksi ja vasteita on pienennetty. Koulutusmäärät saattaisivat vähentyä ja koulutus-, neuvonta- ja tarkastustoimintaa supistettaisiin, sillä pelastustoimi keskittää voimansa ihmisten auttamiseen. Kalusto ikääntyy investointien pienentyessä ja supistuessa. Reaalisesti vähemmällä määrärahoilla saataisiin aikaan vähemmän. Pelastustoimella on haasteita taantumana lisäksi muitakin, ja nämä yhdessä aiheuttaisivat uudelleen arviointia työmenetelmissä ja palvelutasossa.

Virkamiesjohdon mielestä laatu ei niinkään muuttuisi, mutta määrässä tapahtuisi muutoksia. Vahvuudet pienenisivät, ja taloustilanne vaikuttaisi muun muassa palvelutasopäätösten valmisteluun ja investointitahtiin. Resursseja ei pystyttäisi kasvattamaan tarpeen mukaisesti. Kaluston vanhenemisen johdosta tulisi myös laadun heikentymisiä. Miehistövahvuudet voisivat vähetä, jolloin pahoissa tilanteissa tarvittaisiin VPK:n tai toisen alueen apua. Mahdolliset ylityöt voisivat aiheuttavaa pitkiä sairauspoissaoloja.

Luottamushenkilöiden mukaan taantuma voi heikentää palvelua useasta syystä. Varallaolot ja vasteet jouduttaisiin pitämään minimissä. Pienet vuorovahvuudet saattaisivat vaikuttaa yhdessä henkilöstön ikääntymisen kanssa sairauspoissaolojen lisääntymiseen ja vahvuuksiin. Taantuma vaikuttaisi sopimuspalokuntiin, sillä niille voi tulla vaikeuksia miehistön vahvuuksien osalta. Vakituisten asemien osalta laatu heikkenisi, jos henkilökuntaa vähennettäisiin. Hälytysajat voisivat pidentyä. Kaluston keski-ikä kasvaisi, ja se menisi vanhentuessaan huonompaan kuntoon. Kaikkia toimintoja jouduttaisiin miettimään uudelleen, jotta palvelut eivät heikkenisi. Niukkenevat voimavarat kohdistettaisiin ainoastaan lakisääteisiin tehtäviin, ja tarvittavat lisävalmiudet muun muassa sairaankuljetuksissa jätettäisiin tekemättä.

Luottamushenkilöt toivat myös esille, että pelastustoimen palvelutasoa ei voi laskea taantumana nimissä, joten palveluiden priorisointi olisi tässä tilanteessa tärkeää. Pelastustoimen laatu ei voisi suuresti heikentyä, koska pelastustointa on pidettävä moitteettomana kansalaisten perusturvallisuuden varmistamiseksi.

Avokysymykseen 19 liittyen pelastusjohtajista kolme neljäsosaa arvioi taantumana voivan vaikuttaa nyt uusittaviin palvelutasopäätöksiin. Palvelutasopäätöksissä olisi otettava huomioon lama ja sen yhteiskunnalliset vaikutukset. Myös talouden realiteetit olisi tunnustettava. Kuntien heikon taloudellisen tilanteen johdosta on vaarana, että palvelutasopäätösten velvoitteet eivät olisi suhteessa taloudellisiin resursseihin, eikä niissä otettaisi huomioon kustannusten kasvua. Päätösten perusta voi mennä uusiksi. Tiedossa olevia puutteita ja heikkouksia ei päästäisi korjaamaan. Varsinkin lyhyen tähtäimen investoinnit voisivat jäädä vähäisiksi ja uusien toimitilojen rakentaminen voisi viivästyä. Palvelutason nostot lykkääntyisivät. Tarpeellisiakaan virkalisäyksiä ei tehtäisi. Tulisi tarve pienentää yksikkövahvuuksia ja palvelutasosta poikkeamiset lisääntyisivät merkittävästi. Myös uusia palvelukonsepteja on tarkoitus kokeilla, koska taantuma pakottaa löytämään nykyistä kustannustehokkaampia ratkaisuja.

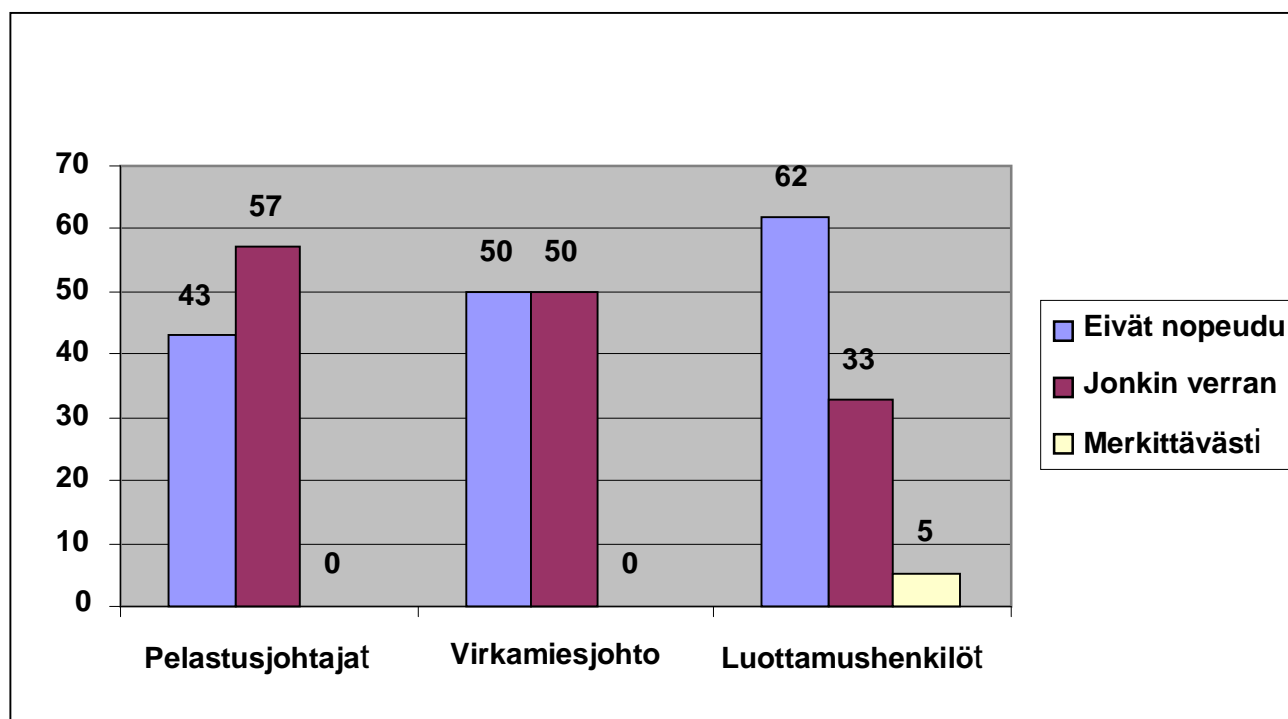
Sekä virkamiesjohdosta että luottamushenkilöistä kaksi kolmasosaa arvioi taantumana vaikuttavan palvelutasopäätöksiin. Virkamiesjohdon mukaan taantumana vuoksi on tutkittava erilaisia säästämahdollisuuksia, muun muassa lähellä toisiaan olevien paloasemien yhdistämistä tai korvaamista uudella. Kuntien taloustilanteen kiristymisen aiheuttaisi paineita ja kuluja pyritään leikkaamaan. Omistajat ohjaavat valmistelua, ja talous on yksi toimintaan vaikuttava tekijä. Kuntatalouksien kiristyminen voi vähentää investointipanostuksia, kalusto vanhenee ja uuteen ei ole varoja. Myös henkilöstömäärärahat tulisivat pienemmäksi. Kunnissa, joissa maksuperusteena on asukasluku, palvelutasopäätöksellä ei sinällään ole merkitystä. Kapasiteettimalliin perustuva hinnoittelu saattaisi vaikuttaa palvelutason määrää alentavasti. Kokonaisrahämäärän pieneminen sinällään priorisoi pelastustoimen palveluita.

Luottamusjohdon mielestä kuntien taloudellinen tilanne ja säästöohjelmat asettavat paineita myös pelastuslaitoksen määrärahoihin ja kaikesta ei-lakisääteisestä toiminnasta tullaan tinkimään. Kunnat eivät ole valmiina investointeihin taantumana vuoksi. Suunnitellut investoinnit voisivat lykkääntyä, hankintoja katsottaisiin tarkemmalla seulalla ja joitain hankintoja lykätään. Kun säästöt kohdistetaan henkilöstömenoihin, ei olisi henkilöitä hoitamaan uusia tehtäviä. Vahvuudet ovat tarkkailun alla. Sairaslomien sijaisia ei palkattaisi kuin pakottavissa tilanteissa, eläkkeelle jäävien seuraajia harkitaan

tarkkaan. Kehittämistoimia jouduttaisiin lykkäämään. Maksuperusteisten palvelujen hintojen korotuksilta ei luottamushenkilöjohtajien mielestä voitane välttää.

Arvioitaessa kolmen vaihtoehdon mukaan taantuman vaikutuksia pelastuslaitoksien yhdistymisiin tai muihin organisaatiomuutoksiin (kysymys 20) vain yksi vastaaja valitsi vaihtoehdon, jonka mukaan suuret organisaatiomuutokset nopeutuvat merkittävästi. Muiden mielipiteet jakautuivat kahtia, jolloin hieman yli puolet vastaajista ei odottanut muutoksien nopeutuvan lainkaan.

Erot ovat jakaumista nähtävissä (ks. kuvio 18). Organisaatiomuutoksien nopeutumiseen uskoi lähes kolme viidestä pelastusjohtajasta, puolet virkamiesjohdosta ja vähemmän kuin kaksi viidesosaa luottamusjohdosta (mukaan luettuna ”nopeutuvat merkittävästi”). Pelastus- ja virkamiesjohdon arvioiden mediaaniarvona on kaksi, luottamusjohdon yksi.

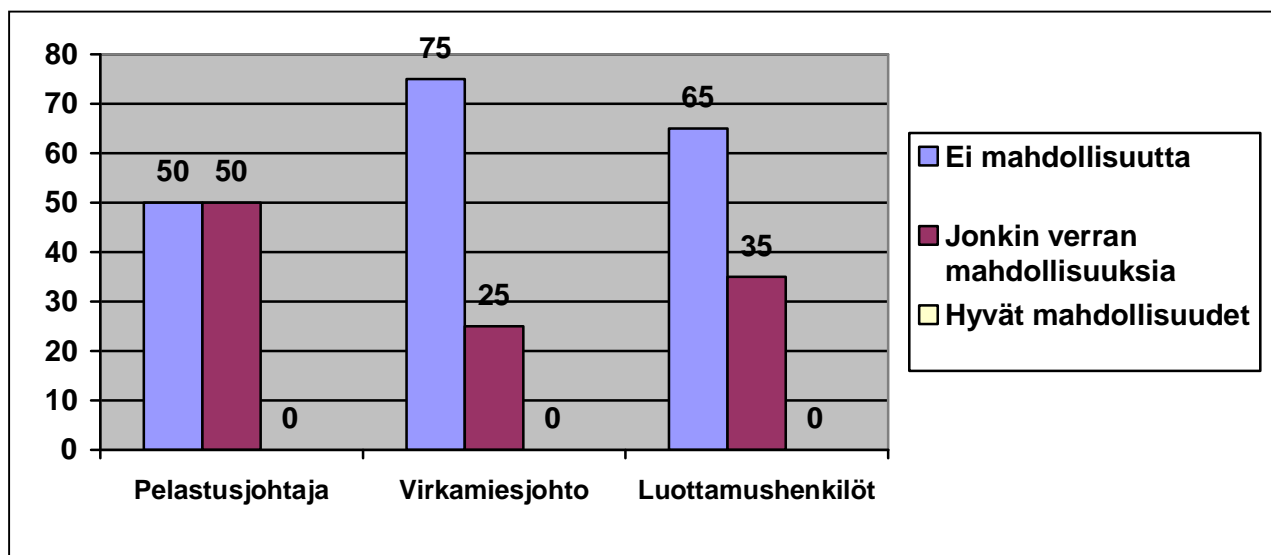
KUVIO 18. Pelastuslaitoksien yhdistymisten tai muiden organisaatiomuutoksien nopeutuminen vastaajaryhmittäin (%)

Avokysymysvastauksessaan taantuman vuoksi mahdollisista organisaatiomuutoksista (kysymys 21) pelastusjohtajat toivat esille muitakin asioita kuin varsinaisia organisaatiomuutoksia. Pelastuslaitosten ja muiden kuntien hallintokuntien välinen poikkihallinnollista yhteistyötä lisääntyisi ja aluehallinto nopeutuisi. Pelastuslaitosten keskinäisen yhteistyön avulla haettaisiin kustannustehokkuutta ja yhteis-

työtä tehtäisiin entistä enemmän (yhteiset varallaolojärjestelmät, hankinnat, suunnittelu- ja vastuuhenkilöt). Alueellisten pelastuslaitosten yhdistymiset voisivat olla mahdollisia ja niitä aletaan selvittää. Pienet pelastustoimen alueet (alle 300 000 asukasta) voisivat vapaaehtoisesti yhdistyä suuremmaksi ja tehokkaammaksi alueeksi. Kuntaliitokset jatkuisivat. Häätäkeskusuudistus saisi perusteita taantumasta. Häätäkeskuksia voitaisiin lakkauttaa ja toimintoja siirtää kauemmas. Pelastuslaitosten sisäisiä organisaatiomuutoksia voisi tulla osittain talouden sekä toimintojen sopeuttamisestakin johtuen ja taantuma osaltaan nopeuttaa kehitystä. Jo aloitettuja tai käynnistyviä organisaatioiden tarkistamisia tulee talouden taantuma varmasti sävyttämään. Palvelutasopäätöksen mukaisia uusia virkoja ei välttämättä saataisi arvioidussa aikataulussa. Hallinto- ja maantieteellinen organisaatio, kuten toimialuejako, arvioitaisiin uudelleen. Toimintoja yhdisteltäisiin, ja yhä useampia tehtäviä tulisi yhden henkilön suoritettavaksi. Lisäksi vuosilomansijaisten määrä ajettaisiin mahdollisimman alas.

Virkamiesjohdon näkemysten mukaan maassa on pari aluelaitosta liikaa väestöpohjan huomioon ottaen. Taantuma sinällään ei yhdistämistä nopeuttaisi, mutta aluehallinnon uudistaminen saattaa nostaa kysymyksen ajankohtaiseksi. Todennäköisesti alueita tulitaisiin yhdistämään, jotta hallintoressurit ja vastaavasti hallintokulut saataisiin pienenemään. Osa palveluista olisi mahdollista tehdä yhdessä viereisten pelastuslaitosten kanssa. Alueen yhteistyö lisääntynee pelastuslaitosten alueellisissa rajapinnoissa, rajakuntien alueella. Tulevaisuudessa organisaatioita tulisi rakentaa samoilla periaatteilla eri alueilla, sillä nyt ei taida olla yhtään samanlaista organisaatiota. Suurin toiminnallinen muutos koskisi sairaankuljetusta ja ensivastetoimintaa. Myös luottamushenkilöhallinnon ja kuntien välisten sopimusten osalta muutokset olisivat lähivuosina mahdollisia ja todennäköisiä.

Arvioitaessa pelastustoimen mahdollisuuksia lievittää taantumaa vaikutuksia (kysymys 26) jakaumista todetaan, että useampi kuin kolme viidestä vastaajasta (62 %) vastaajista arvioi, ettei pelastustoimella ei ollut mahdollisuuksia omalta osaltaan lieventää taantumaa vaikutuksia, ja vajaa kaksi viidesosaa (38 %) katsoi, että pelastustoimella on jonkin verran mahdollisuuksia taantumaa torjumiseen. Yksikään vastaajista ei väittänyt pelastustoimen mahdollisuuksia merkittäväksi laman vaikutusten lieventämisessä. Pelastusjohdon osalta arvioiden mediaani on kaksi, virkamies- ja luottamusjohdon osalta yksi. Arviointien prosenttipylväsdiagrammit vastaajaryhmittäin esitetään kuviossa 19.

KUVIO 19. Käsitykset pelastustoimen mahdollisuuksista taantuman vaikutusten lievittämisessä vastaajaryhmittäin (%)

Puolet pelastusjohtajista katsoi pelastustoimella olevan lievittämiseen jonkin verran mahdollisuuksia, runsas kolmannes luottamusmiehistä ja neljännes virkamiesjohdosta. Keinoina laman vaikutusten lieventämisessä vastaajat ottivat esille paloasemaverkon uudistamisen ja korjaamisen, vapaaehtoistoiminnan aktivoimisen ja työnjaon selkeyttämisen erityisesti sairaankuljetuksen osalta (kysymys 27).

Liittyen avoimeen kysymykseen (kysymys 29), *miten nyt olisi toimittava, jotta pelastustoimen turvallisuuspalvelut suhteessa voimavaroihin voitaisiin turvata tässä tilanteessa ja lähivuosina* pelastusjohtajista noin puolet korosti valtion roolia pelastustoimen turvallisuuspalveluiden turvaamisessa. Pelastuslain ja muiden valtakunnallisten hankkeiden valmistelu on irrotettava lyhytnäköisestä tämän päivän taloustilanteeseen tuijottamisesta. Nyt meneillään oleva tilapäinen talouden notkahdus ei saisi sävyttää pidemmälle tulevaisuuteen tähtääviä hankkeita. Pelastuslain uudistamisen osalta tulisi varmistaa, ettei tämän talouden taantuman johdosta pelastustoimen nykyistä tasoa ajeta alas lainsäädännön kautta.

Uuden terveydenhuoltolain mukana tulevalla ensihoidon linjauksella tulisi pelastusjohdon mukaan olemaan suuri merkitys pelastustoimelle. Ensihoitopalvelujen tulisi sisällyttää pelastustoimeen yhteiskunnallisen kokonaistaloudellisen hyötytarkastelun nimissä. Juuri ensihoidon sektorilla arvellaan olevan kehityspotentiaalia ja sillä voitaisiin turvata pelastustoimi myös tulevaisuudessa. Lainsäädännöllisin keinon voisi pelastustoimelle tuoda uusia tehtäväalueita, jolloin synergiaedusta olisi hyötyä. Työttömyyskorvauskäytäntöä olisi muutettava työttömän vapaaehtoisen osalta ja pelastusopisto voisi alkaa kouluttaa vapaaehtoisia sammutushenkilöitä vakinaisiin virkoihin lyhyemmällä koulutusajalla.

Pelastusjohtajien näkemysten mukaan hallituksen tulisi noudattaa hallitusohjelmaansa eikä tehdä sen kanssa ristiriitaisia päätöksiä, joista kustannukset lankeavat kuntien maksettavaksi. Tällöin vahingon kärsijänä olisi pelastuslaitos ja viime kädessä kansalaiset. Esimerkkinä tästä on sisäisen turvallisuuden ohjelma suhteessa hallituksen päätökseen palomiesten eläkeiästä. Nyt tulisi myös panostaa valtakunnallisesti merkittäviin hankkeisiin, esim. Virve-verkon ja muun infrastruktuurin parantamiseen. Hankkeiden valinnassa painopisteen on oltava tarkoituksenmukaisissa kehittämis- ja koulutushankkeissa, joiden vaikuttavuudesta on tietoa.

Kolmannes pelastusjohtoon kuuluvista vastaajista oli sitä mieltä, että oma organisaatio eli pelastuslaitos voisi vaikuttaa siihen, että pelastustoimen turvallisuuspalvelut suhteessa voimavaroihin turvattaisiin myös taantumassa. Pelastustoimessa olisi koko ajan arvioitava toimintaympäristöään. Perustelujen olisi oltava linjakkaita ja niiden takana on seisottava. Tarvittaessa nyrkkiäkin olisi uskallettava lyödä pöytään periaatteella, että ihmisiä ei saa jättää pulaan. Pelastustoimen ja turvallisuuden asiat tulisi pitää esillä perusteluineen. Taustaselvitykset olisi tehtävä hyvin ja tulisi verkottua laajasti. Myös pelastustoimen vaikuttavuutta on aktiivisesti saatettava päättäjien tietoon.

Pelastusjohdon mukaan kunnallisen rahoituksen lisäksi olisi pyrittävä saamaan muuta rahoitusta, erityisesti avoimilta markkinoilta. Pelastuslaitosten olisi osattava toimia nykyresursseilla tehokkaammin ja lykättävä suuremmat hankkeet taloudellisesti parempaan aikaan. Toiminnan ja talouden rakenteellisia muutoksia olisi haettava aktiivisesti. Kuntien rooli pelastustoimen turvallisuuspalveluiden takaajana korostuisi siinä, että ne voisivat siirtää joitakin tehtäviä pelastustoimelle, jolloin henkilöstöresursseja saataisiin lisää kustannuksia nostamatta. Kuntien tulisi myös taata pelastuslaitosten toiminta palvelutasopäätösten mukaisesti.

Virkamiesjohdon vastaajista kaksi kolmesta korosti pelastuslaitosten omaa roolia pelastustoimen turvallisuuspalveluiden turvaamisessa. Pelastuslaitosten olisi oltava aktiivisia toiminnan kehittämässä ja yhteistyökumppaneiden hakemisessa. Tiedottamiseen tulisi kiinnittää erityistä huomiota. Luottamushenkilöihin tulisi vaikuttaa palvelutason (= määrärahojen reaalitason) ylläpitämiseksi ja määrärahatason turvaamiseksi. Palvelutasopäätökset olisi perusteltava mahdollisimman tanakasti. Pelastustoiminta tulisi tehostaa, ennaltaehkäisyyn panostaa ja tehtäviä tulisi priorisoida. Kustannustietoisuutta pitäisi parantaa ja taloudenpidon tulisi olla tarkkaa. Myös pitkäkantoista suunnittelua pitäisi tehdä. Organisaation rakenne ja varautumisen aste tulisi tutkia sekä tehdä rohkeita tehostamispäätöksiä.

Valtion tulisi myös yhä enemmän osallistua kustannuksiin. Tämä on ainoa vaihtoehto, jos halutaan hoitaa syrjäseutujen turvallisuus tulevaisuudessa. Pitäisi myös keskustella nykyistä laajemmin normiohjauksen oikeellisuudesta esimerkiksi metropolialueella (saavutettavuus, mitoitukset, frekvenssit). Myös turvallisuuskuva vaatisi selkiyttämistä. Kuntien ei pitäisi tulevaisuudessakaan pienentää pelastustoimen osuutta, jotta turvallisuuspalvelut voitaisiin taata.

Luottamushenkilöistä noin puolet korosti pelastuslaitosten oman roolin tärkeyttä tulevaisuuden turvallisuuspalveluiden turvaamisessa. Pelastuslaitosten tulisi huolehtia, että annetusta tehtävästä huolehditaan niin hyvin kuin pystytään. Lisää rahoitusta ei ole saatavilla, joten koneistoa tulee rasvata ja remontoida niin, että siitä saadaan enemmän tehoja irti. Olisi arvioitava organisaatiot uudelleen ja tehtävä varallaolojärjestelmä joustavammaksi. Tarkastustoimintaa olisi syytä järkevöittää. Turvallisuuskoulutuksia olisi syytä jatkaa, sillä niillä voidaan vähentää onnettomuuksien kokonaismäärää. Tällä taas on vaikutusta pelastustoimen resurssien riittävyyteen. Henkilöstöä ei tulisi vähentää, vaan koulusta tulisi lisätä ja henkilöstöä tulisi kannustaa suoriutumaan vaativista tehtävistä. Yleensäkin järjen käyttö on sallittua: "ollaan oikeassa paikassa oikeaan aikaan". Mikäli ei pystyittäisi tekemään kaikkea, tehtäisiin vain kaikkein välttämättömin. On ymmärrettävä, että tiukan taloustilanteen aikana myös pelastustoimi ottaisi osaa säästötalkoisiin. Jos esimerkiksi kalustotilanne heikkenee laman aikana, niin asia korjataan, kun palataan nousuun. On kuitenkin tärkeää huolehtia edes nykyisten suurusten budjettien saamisesta pelastustoimen käyttöön. Pelastustoimen olisi itse puhuttava vakuuttavalla tavalla turvallisuuspalveluiden tarpeellisuudesta.

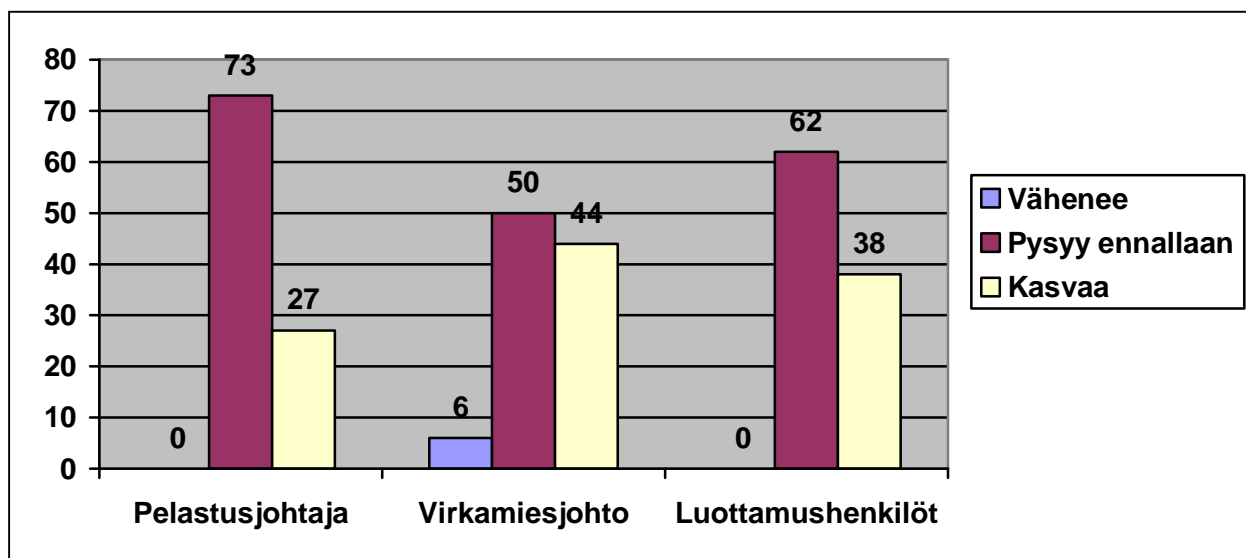
Luottamusjohdosta yksi neljäsosa oli sitä mieltä, että kunnat voisivat vaikuttaa tilanteeseen. Kaupungin tai kunnan talousarviossa tulisi käydä uudelleenarvioita eri toimisektorien vaikuttavuudesta. Esimerkiksi pelastustoimen vapaaehtoistyö on usein hyvää nuorisotyötä, jolla jopa estetään syrjäytymiskehitystä. Yhtä lailla turvallisuuskoulutuksella saataisiin säästöjä sekä välittömästi että pitkällä tähtäimellä. Vapaaehtoistyön arvoa tulisi siis korostaa. Kuntien olisi myös taattava vapaaehtoisten saataavuus. Kuntien olisi varattava alalle kuuluvat määrärahat. Valistusta olisi tulevaisuudessa lisättävä.

Muutamassa luottamusjohdon vastauksessa korostettiin valtion roolia turvallisuuspalveluiden turvaamisessa. Valtio voisi lisätä panostustaan, jotta kansalaisten turvallisuus ja palvelut voitaisiin taata kaikille asuinpaikasta riippumatta. Valtion pitäisi osoittaa korvamerkittyä tukea kunnille, jotta pelastustoimen ei tarvitse säästää, ei madaltaa palvelutasopäätöstä, eikä irtisanoa henkilöstöä. Tämä siinä tapauksessa, jos kunnat uppiniskaisesti haluaisivat madaltaa kuntalaisten turvallisuutta ja vaatisivat säästöjä. Valtion tulisi myös ratkaista työttömien vapaapalokuntalaisten korvausasia.

5.1.4 Erot arvioitaessa taantuman vaikutuksia vapaaehtoiseen pelastustoimeen

Suomen pelastustoimi rakentuu merkittävältä osalta vapaaehtoistoiminnan varaan. Vakinaista pelastustoimintaa osallistuva ammattihenkilöstöä pelastuslaitoksilla on noin 4700. Suomessa on 561 sopimuspalokuntaa, joiden yhteenlaskettu henkilöstö on noin 19 400. Siellä missä ei ole vapaaehtoisia palokuntayhdistyksiä, henkilöstöllä on henkilökohtainen sopimus pelastuslaitoksen kanssa. Tällaista niin sanottua toimenpidepalkkaista henkilöstöä on noin 4000. (Pelastustoimen taskutilasto 2004–2008, 4; www.intermin.fi).

Kysymykseen (kysymys 22) taantuman vaikutuksesta vapaaehtoisen pelastustoimen tarpeeseen vastaajat kaksi kolmasosaa vastaajista (63 %) arvioi vapaaehtoisen pelastustoimen tarpeen pysyvän ennallaan, ja runsas kolmasosa (36 %) arvioi tarpeen kasvavan. Ainostaan yksi vastaaja katsoi tarpeen vähenevän. Lähes kolme neljäsosaa (73 %) pelastusjohtajista arvioi vapaaehtoisen pelastustoimen tarpeen pysyvän ennallaan. Arviointien prosenttipylväsdigrammit vastaajaryhmittäin esitetään kuviossa 20.

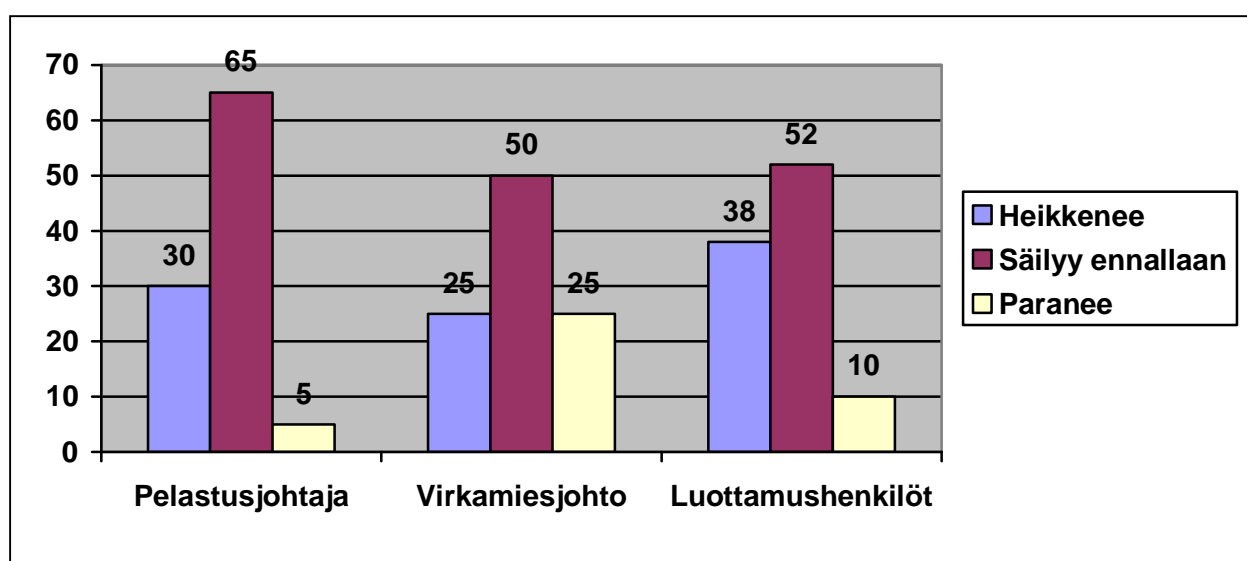

KUVIO 20. Vapaaehtoisen pelastustoimen tarve vastaajaryhmittäin (%)

Pelastusjohtajat kytkevät vapaaehtoistoiminnan tarpeen selkeästi riskeihin ja palvelutarpeeseen, jotka taantuman johdosta pikemminkin vähenevät kuin kasvavat. Luottamusjohto ja virkamiesjohto arvioivat vapaaehtoisen pelastustoimen merkityksen taantuman myötä kasvavan useammin pelastusjohtajiin verrattuna. Taustalla näyttää olevan ajatus vakinaisen henkilöstön vähenemisestä, ja näin syntyvän

palvelutasoaukon paikkaamisesta vapaaehtoistoimijoilla. Toisaalta korostuneet vaatimukset kustannustehokkuudesta koskevat myös vapaaehtoista pelastustointia: ”jos vapaaehtoistoimijat eivät pysty tuottamaan lisäarvoa, sopimuksia tullaan tarkastelemaan kriittisesti”. (Kysymys 23.)

Arvioinnissa talouden taantuman vaikutuksesta vapaaehtoisen henkilöstön saatavuuteen (kysymys 24) yli puolet (56 %) vastaajista piti todennäköisenä, että henkilöstön saatavuus säilyy ennallaan. Henkilöstön saatavuuden heikkenemiseen uskoi noin kolmasosa (32 %) ja paranemiseen runsas kymmenesosa (12 %). Arviointien prosenttipylväsdiaagrammit vastaajaryhmittäin esitetään kuviossa 21.

KUVIO 21. Vapaaehtoisen pelastustoimen saatavuus vastaajaryhmittäin (%)

Vastausprofiilien erot ovat huomattavat. Pelastusjohtajat pitävät saatavuuden säilymistä ennallaan muita vastaajaryhmiä todennäköisempänä. Avovastauskysymyksen (kysymys 25) mukaan pelastusjohtajat näkevät taantumassa sekä positiivisia (enemmän kotona, paremmat mahdollisuudet osallistua hälytyksiin) että negatiivisia vaikutuksia (työhön sitoutuminen voimistuu, ihmiset muuttavat kasvukeskuksiin, työttömyyskorvauskäytäntöjen aiheuttama kitka), joiden yhteisvaikutus ei dramaattisesti poikkea nykytilanteesta. Virkamiesjohto puolestaan arvioi saatavuuden paranevan useammin kuin toiset. Kaikkein varauksellisimmin vapaaehtoishenkilöstön saatavuuteen suhtautuivat luottamushenkilöt, jotka samalla lähes poikkeuksetta nostivat esille työttömyyskorvausjärjestelmän osallistumishalukkuutta alentavan vaikutuksen.

Taantuman aiheuttamat työttömyys ja lomautuksen eivät jakaudu tasaisesti koko maahan. Sopimuspalokuntien liitto kartoitti 16.2.–6.3.2009 työttömien ja lomautettujen palokuntalaiset määrää alueittain. Yli kymmenen prosenttia sopimuspalokuntalaisista tai toimenpidepalkkaisista oli työttömänä (Pohjois-Savossa 28 %, Kainuussa 20 %, Lapissa 11 % ja Pohjois-Karjalassa 11 %). Alueita, joissa työttömyys ja lomautukset olivat vain vähäinen ongelma (työttömiä tai lomautettuja alle 2 %) oli yhteensä 11. Tähän ryhmään kuuluivat muun muassa Helsinki ja muut Uudenmaan pelastuslaitokset sekä Varsinais-Suomi ja Keski-Suomi. (Suomen Sopimuspalokuntien Liitto 2009.)

5.2 Taantuman vaikutusarviointien väliset yhteydet

Tarkastelussa on neljä ryhmää vaikutusarviointeja. Ensimmäisen ryhmän arviointikohteita muodostavat taantuman talousvaikutukset. Toinen arviointikohderyhmä koostuu taantuman turvallisuusvaikutuksista. Kolmas tarkasteltava ryhmä koostuu arvioinneista, jotka kohdistuvat taantuman vapaaehtoistyöhön aiheuttamiin vaikutuksiin. Neljäntenä ryhmänä tarkasteltiin taantuman vaikutuksia pelastustoimen talousarviokehitystä koskevien arvioiden yhteyttä turvallisuusriskikehitystä ja pelastustoimen palvelukehitystä koskeviin arviointeihin virkamiesjohdolla ja luottamusjohdolla.

Menetelmänä kolmen ensimmäisen ryhmän tarkastelussa oli korrespondenssianalyysi, jossa muuttujien ristiintaulukoinnin perusteella lasketaan taulukoitujen frekvenssien etäisyysmatriisit ja lasketaan aineistolle pääkomponentit. Tuloksia voidaan havainnollistaa kuviolla, jossa kiinnostuksen kohteena olevan ilmiön kannalta tarkoituksenmukaiset pääkomponentit asetetaan vaak- ja pystyakseleiksi. Tämän tutkimuksen kannalta menetelmän käyttöön liittyy pieni varaus liittyen siihen, että havaintoaineiston tulisi olla riittävän suuri, mielellään vähintään 100 tapausta, jotta muutaman yksittäisen havainnon vaikutus ei korostuisi liikaa. Tässä on kokeilujen kautta tarkasteluun valittu sellaiset ilmiöt, joissa analyysi näyttäisi pienehköstä tapausten lukumäärästä huolimatta antavan mielekkäitä tuloksia.

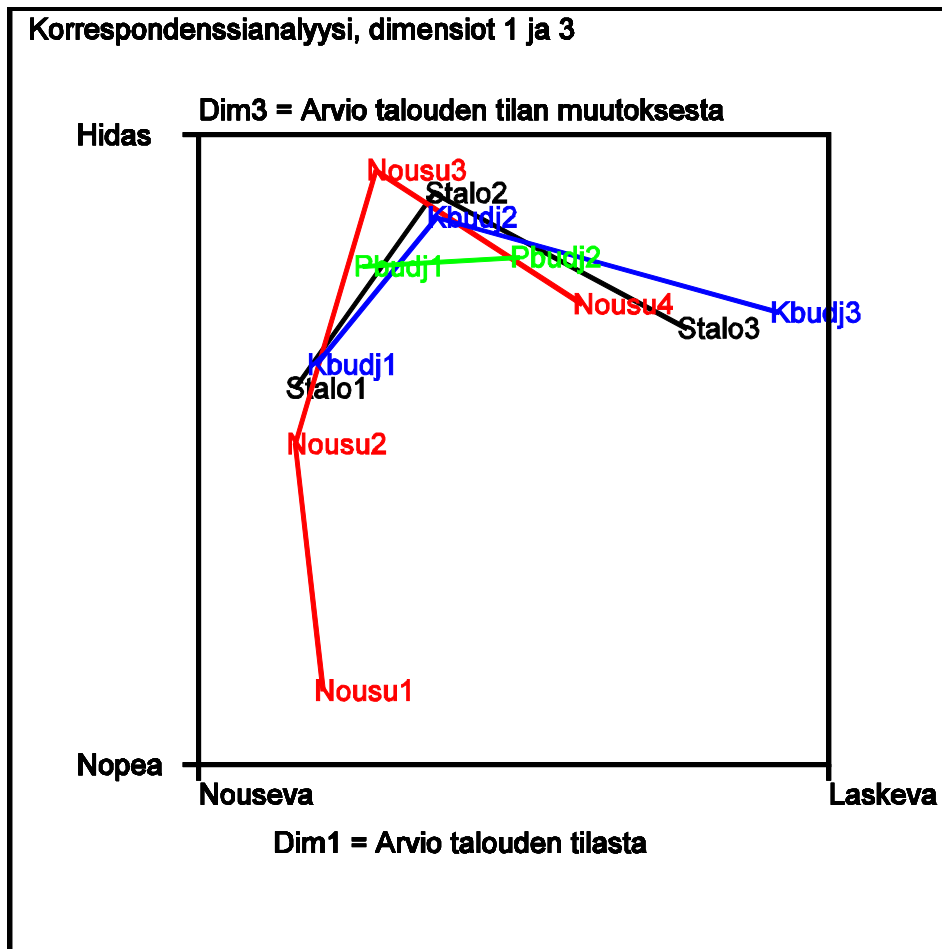
Neljännän ryhmän yhteystarkasteluissa käytettiin hajontatarkastelua ja ristiintaulukointia. Tarkastelut siinä tehtiin ainoastaan pelastustoimen resursoinnista päättyville ryhmille eli virkamiesjohdolle ja luottamusjohdolle kummallekin erikseen.

5.2.1 Taantuman talousvaikutusarviointien väliset yhteydet

Taantuman talousvaikutusarvioinneista muodostuu neljän muuttujan ryhmä. Ensimmäinen muuttuja sisältää arviot, jotka vastaajat ovat antaneet Suomen talouden kehitykselle lähiaikoina. Toinen muut-

tuja muodostuu Suomen talouden kääntymistä taantumasta tai lamasta nousuun koskevista arvioista. Kolmanteen muuttujaan sisältyvät talouden taantumien vaikutuksia alueen kuntien talousarvioihin vuonna 2010 koskevat arviot. Neljännen muuttujan muodostavat vastaajien antamat arviot talouden taantumien vaikutuksista pelastustoimen talousarvioihin vuonna 2010. Muuttujille laskettiin korrespondenssianalyysi kolmella pääkomponentilla tai dimensiolla. Kiinnostavat yhteydet ovat parhaiten havainnollistettavissa dimensioiden 1 ja 3 avulla. Korrespondenssianalyysin tulos esitetään kuviossa 22.

Korrespondenssimallissa oletetaan, että vastaajien kyselyn yhteydessä ilmaisemien arvioiden taustalla vaikuttavat arviot vallitsevasta taloustilanteesta (Dim1 = Arvio talouden tilasta) sekä vallitsevan taloustilanteen muutosnopeudesta (Dim3 = Arvio talouden tilan muutoksesta). Edelleen oletetaan, että nämä kaksi taustalla vaikuttavaa arviota puolestaan tuottavat kyselyssä ilmaistujen arvioiden väliset yhteydet.

KUVIO 22. Taantuman talousvaikutusarviointien (*Stalo* = taantuman vaikutukset Suomen talouskehitykseen, *Nousu* = milloin talous kääntyy taantumasta tai lamasta nousuun, *Kbudj* = vaikutukset alueen kuntien toimialojen vuoden 2010 talousarvioihin, *Pbudj* = vaikutukset pelastuslaitoksen vuoden 2010 talousarvioon) väliset yhteydet talouden tilaa koskevan arvioiden ja talouden tilan muutosta koskevien arvioiden määrittäminä ($N = 59$)

Kuviosta havaitaan keskinäiset yhteydet niillä kolmella muuttujalla, jotka ilmentävät vastaajien arvioita taantuman vaikutuksesta Suomen talouskehitykseen (*Stalo*), arvioita talouden kääntymisen ajankohdasta taantumasta tai lamasta nousuun (*Nousu*) sekä taantuman vaikutuksista alueen kuntien toimialojen vuoden 2010 talousarvioihin (*Kbudj*). Sisällöllisesti mielekäs tulkinta on, että mitä enemmän arvioitsija arvioi taantuman koettelevan Suomen taloutta, sitä todennäköisempää on, että hän arvioi myös talouden elpymisen viivästyvän ja samalla kuntien toimialojen vuoden 2010 talousarvioiden pienenevän, vaikka muuttujien yhteys ei ole suoraviivainen.

Mitä vaikeamman taantuman arvioitsija uskoo Suomen kohtaavan (*Stalo*), sitä todennäköisempää on, että hän uskoo myös alueen kuntien toimialojen vuoden 2010 talousarvioiden (*Kbudj*) pienenevän,

joskaan näiden muuttujien välinen yhteys ei ole suoraviivainen. Henkilö, joka uskoo Suomen kokevan vaikean taantumän (*Stalo2*), arvioi todennäköisesti myös kuntien toimialojen vuoden 2010 talousarvioiden pienenevän (*Kbudj2*).

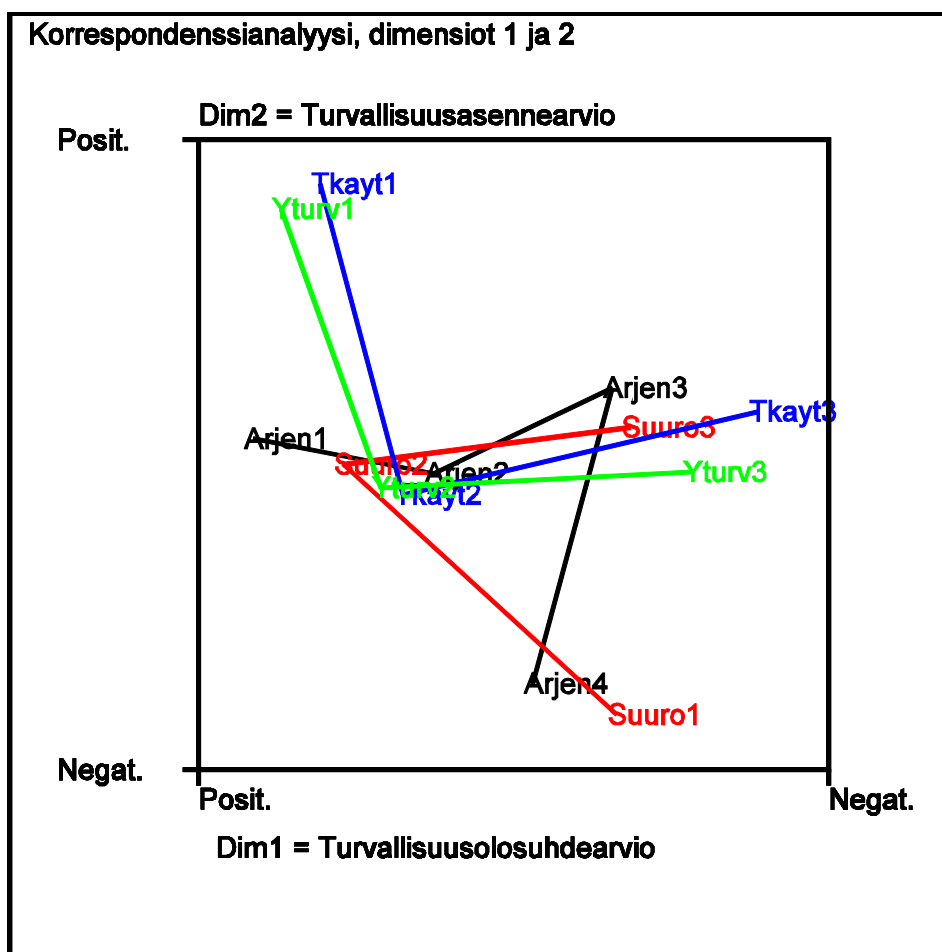
Kuviosta havaitaan edellä todetun lisäksi, että pelastuslaitoksen vuoden 2010 budjetin muodostus arvioidaan taantumakehityksen myötä samansuuntaiseksi alueen kuntien toimialojen vuoden 2010 budjettien muodostusten kanssa, mutta ei samanlaiseksi. Taantumän arvioidaan siis vaikuttavan eri tavalla pelastuslaitoksen vuoden 2010 talousarvioon (*Pbudj*) kuin alueen kuntien toimialojen talousarvioihin (*Kbudj*) keskimäärin.

5.2.2 Taantumän turvallisuusvaikutusarviointien väliset keskinäiset yhteydet

Taantumän turvallisuusvaikutusarvioinneista muodostuu neljän muuttujan ryhmä. Ensimmäinen muuttuja sisältää arviot, jotka vastaajat ovat antaneet taantumän vaikutuksesta arjen turvallisuuteen (*Arjen*). Toinen muuttuja muodostuu taantumän vaikutuksia suuronnettomuusriskeihin koskevista arvioista (*Suuro*). Kolmanteen muuttujaan sisältyvät taantumän vaikutusta kansalaisten turvallisuuskäyttäytymiseen koskevat arviot (*Tkayt*). Neljännen muuttujan muodostavat vastaajien antamat arviot taantumän vaikutusta yritysten turvallisuuskulttuuriin (*Yturv*). Muuttujille laskettiin korrespondenssi-analyysi kolmella dimensiolla (pääkomponentilla). Tarkasteltavan ilmiön kannalta kiinnostavat yhteydet ovat parhaiten havainnollistettavissa dimensioiden 1 ja 2 avulla. Korrespondenssi-analyysin tulos esitetään kuviossa 23.

Korrespondenssimallissa oletetaan, että vastaajien kyselyn yhteydessä ilmaisemien arvioiden taustalla vaikuttavat arviot taantumän vaikutuksesta vallitseviin turvallisuusolosuhteisiin (Dim1 = Turvallisuusolosuhtearvio) sekä arviot taantumän vaikutuksesta kansalaisten ja yhteisöjen turvallisuusasenteisiin (Dim2 = Turvallisuusasennearvio). Edelleen oletetaan, että nämä kaksi taustalla vaikuttavaa arviota puolestaan tuottavat kyselyssä ilmaistujen arvioiden väliset yhteydet.

KUVIO 23. Taantuman turvallisuusvaikutusarviointien (Arjen = vaikutukset arjen turvallisuuteen, Suuro = vaikutukset suuronnettomuusriskeihin, Tkayt = vaikutukset kansalaisten turvallisuuskäyttämiseen, Yturv = vaikutukset yritysten turvallisuuskulttuuriin) väliset yhteydet turvallisuusolosuhdearvioiden ja turvallisuusasennearvioiden määrittäminä ($N = 59$)

Selkeimmin yhteydet ovat nähtävissä muuttujilla, jotka mittaavat arvioita talouden taantuman vaikutuksista kansalaisten turvallisuuskäyttämiseen (Tkayt) ja yritysten turvallisuuskulttuuriin (Yturv). Näiden muuttujien välille saadaan myös χ^2 -testin tuloksen perusteella tilastollisesti melkein merkitsevä ($P > 95\%$) yhteys.

Kuvion perusteella näyttää, että monet vastaajat, joka arvioivat, ettei talouden taantumalla ole vaikutusta suuronnettomuusriskeihin (Suuro2), arvioivat taantuman vaikutuksia muihin riskeihin (Arjen2, Tkayt2 ja Yturv2) vastaavalla tavalla, että vaikutusta ei ole. Lisäksi vastaajien arvioinnit suuronnettomuusriskin kasvamisesta taantuman seurauksena (Suuro3) ovat kuvion perusteella yhteydessä arviointeihin arjen turvallisuuden heikkenemisestä (Arjen3), kansalaisten turvallisuuskäyttämisen heikke-

nemisestä (*Tkayt2*) sekä yritysten turvallisuuskulttuurien heikkenemisestä (*Yturv2*) taantumana seurauksena. Suuronnettomuusriskin pienenemistä (*Suuro1*) sekä arjen turvallisuuden huomattavaa heikkenemistä (*Arjen4*) vastaajat arvioivat eri tavalla kuin taantumana vaikutusta muihin tarkasteltaviin turvallisuuskehityksen ilmiöihin.

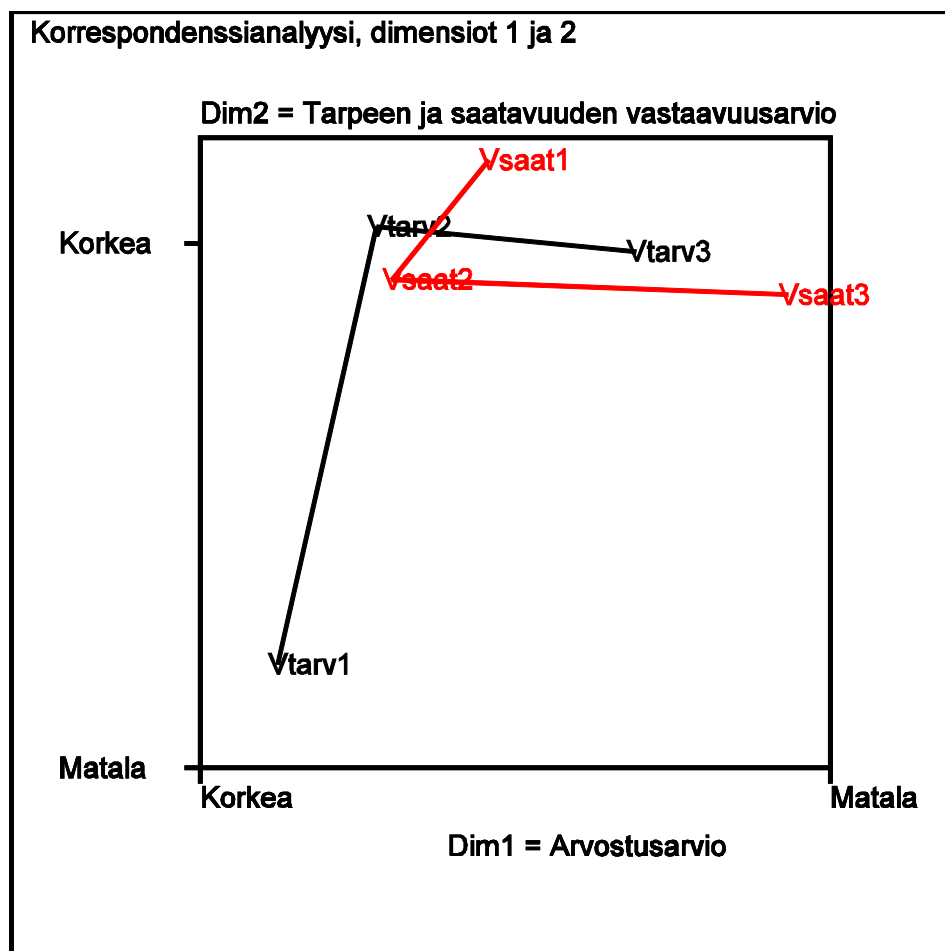
5.2.3 Taantumana vapaaehtoisvaikutusarviointien väliset keskinäiset yhteydet

Taantumana vaikutuksia vapaaehtoistoimintaan koskevista arvioinneista muodostuu kahden muuttujan ryhmä. Ensimmäinen muuttuja sisältää arviot, jotka vastaajat ovat antaneet taantumana vaikutuksesta vapaaehtoisen henkilöstön tarpeeseen (*Vtarve*). Toinen muuttuja muodostuu taantumana vaikutuksia vapaaehtoisen henkilöstön saatavuuteen (*Vsaat*) koskevista arvioista. Muuttujille laskettiin korrespondenssianalyysi kahdella pääkomponentilla tai dimensiolla, joiden avulla yhteyksiä havainnollistetaan kuviossa 24.

Korrespondenssimallissa oletetaan, että vastaajien kyselyn yhteydessä ilmaisemien arvioiden taustalla vaikuttavat arviot vapaaehtoistoiminnan merkitykseen liittyvistä arvostuksista (Dim1 = Arvostusarvio) sekä arviot vapaaehtoishenkilöstön tarpeen ja saatavuuden vastaavuudesta (Dim2 = Tarpeen ja saatavuuden vastaavuusarvio). Edelleen oletetaan, että nämä kaksi taustalla vaikuttavaa arviota puolestaan tuottavat kyselyssä ilmaistujen arvioiden väliset yhteydet.

Kuviosta havaitaan, että vastaaja, joka arvioi vapaaehtoishenkilöstön tarpeen säilyvän taantumana ennallaan (*Vtarv2*), uskoo myös vapaaehtoishenkilöstön saatavuuden säilyvän ennallaan (*Vsaat2*). Arviot tarpeesta ja saatavuudesta kasvavat havaintoaineistossa samansuuntaisesti. Jos henkilö arvioi talouden taantumana kasvattavan vapaaehtoishenkilöstön tarvetta (*Vtarv3*), hän uskoo taantumana myös kasvattavan vapaaehtoishenkilöstön saatavuutta (*Vsaat3*). Vastaavaa yhteyttä arvioinneissa vapaaehtoishenkilöstön tarpeesta ja saatavuudesta ei mallin mukaan ole tapauksessa, jossa arvioitsija olettaa vapaaehtoistoiminnan merkityksen ja siihen liittyvän arvostuksen vähäiseksi.

Koska tarkasteltavana on ainoastaan kaksi muuttujaa, voidaan niiden välistä yhteyttä tarkastella myös tilastollisesti. Muuttujien vapaaehtoishenkilöstön saatavuusarvio (*Vsaat*) ja vapaaehtoishenkilöstön tarvearvio (*Vtarv*) välille saadaan χ^2 -testin tuloksen perusteella tilastollisesti melkein merkitsevä ($P > 95\%$) yhteys.

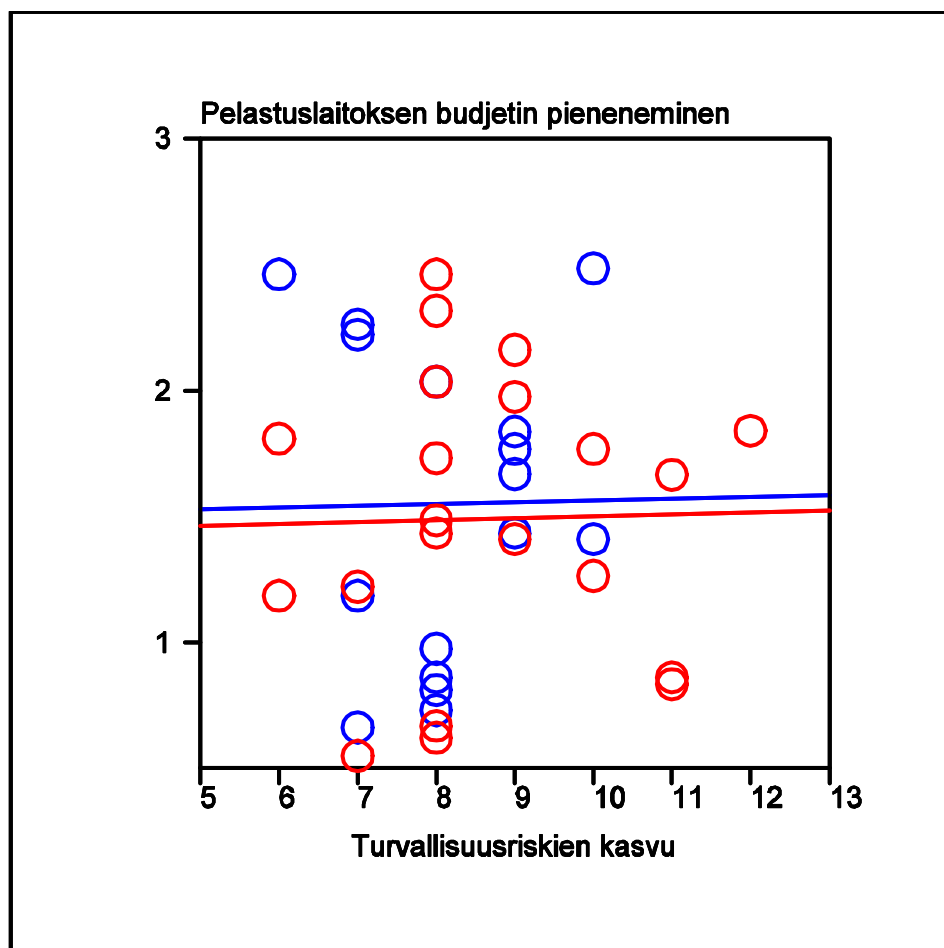

KUVIO 24. Taantuman vapaaehtoisen henkilöstön tarpeen (V_{tarv}) ja saatavuuden (V_{saat}) arviointien väliset yhteydet ($N = 57$)

5.3.4 Resursointia, turvallisuutta ja palvelua koskevien arvioiden yhteydet

Aikaisemmista tuloksista on todettu, että vastaajat arvioivat talouden taantuman vaikuttavan enemmän tai vähemmän sekä pelastuslaitoksen vuoden 2010 talousarvioon että yleensäkin pelastuslaitoksen talousarvioihin aikavälillä 2010–2013. Samalla suurin osa vastaajista jokaisessa kolmessa ryhmässä oli sitä mieltä, että taloustaantuma ei oleellisesti vaikuttaisi turvallisuusriskeihin, ja että vaikutukset olivat useissa tapauksissa yhtäältä turvallisuusriskejä vähentäviä ja toisaalta lisääviä. Haluttiin selvittää, olisivatko pelastuslaitoksen vuoden 2010 budjettikehitystä koskevat arviot yhteydessä turvallisuusriskikehitystä koskeviin arvioihin virkamiesjohtolla ja luottamusjohtolla. Aikaisemmissa tuloksissa on todettu, että turvallisuusriskien kehitystä koskevat arviot olivat arvioitsijoilla paljolti samansuuntaisia. Tähän perustuen muodostettiin uusi muuttuja *turvallisuusriskikehitysarvio*. Sen havaintoarvoksi tuli virkamies- ja luottamusjohtoa edustavien vastaajien *arjen turvallisuutta, suuronnetto-*

muusriskejä, ihmisten turvallisuuskäyttäytymistä ja yritysten turvallisuuskulttuuria koskevien arvioiden summapistemäärä. Sitten muodostettiin turvallisuusriskikehitysarviolle budjettikehitysarviota vasten hajontakuviot. Yhdistetyt virkamies- ja luottamusjohdon hajontakuviot trendeineen esitetään kuviossa 25.

KUVIO 25. Pelastuslaitoksen vuoden 2010 tulo- ja menoarviokehitystä koskevien arvioiden yhteys turvallisuusriskikehitystä koskeviin arvioihin virkamiesjohdolla ($N_2 = 15$) (sininen) ja luottamusjohdolla ($N_3 = 21$) (punainen)

Hajontaa on hieman satunnaistettu pystysuunnassa, jotta yksittäiset havainnot erottuvat diskreetissä aineistossa. Satunnaistaminen ei vaikuta trendeihin, jotka voidaan jo silmämääräisesti todeta nolasta poikkeamattomiksi. Käytettävissä olevan aineiston perusteella ei voida tehdä johtopäätöstä, että virkamies- tai luottamusjohdon pelastuslaitoksen vuoden 2010 budjettikehitystä koskevat arviot olisivat yhteydessä heidän turvallisuusriskikehitystä koskeviin arviointeihinsa. Vastaavaa yhteyttä ei havaittu myöskään pelastusjohtajien arvioissa.

Kiinnostuksen kohteena olivat myös *pelastuslaitoksen budjettikehitysarvioiden* sekä *pelastuslaitoksen palvelujen laadun tai määrän heikkenemistä koskevien arvioiden* väliset mahdolliset yhteydet virkamies- ja luottamusjohdolla. Näiden muuttujien ristiintaulukointitulokset esitetään taulukossa 1.

TAULUKKO 1. Taantuman vaikutuksia pelastustoimen vuoden 2010 talousarvioon sekä pelastustoimen laadun tai määrän muutoksiin koskevien arvioiden ristiintaulukoidut frekvenssit (f) virkamies- ja luottamusjohdolla

Pelastustoimen palvelujen laatu tai määrä	Pelastustoimen talousarvio vuodelle 2010			
	Virkamiesjohto ($N_2 = 15$)		Luottamusjohto ($N_3 = 21$)	
	1 Ei pienene (f)	2 Pienenee (f)	1 Ei pienene (f)	2 Pienenee (f)
1 Ei heikkene (f)	6	2	4	2
2 Heikkenee (f)	2	5	7	4

Havaitaan, että virkamiesjohtoon osalta näyttäisi luottamusjohtoon verrattuna enemmän siltä, että arvioiden välillä olisi yhteyttä – jos talousarvio pienenisi, heikkenisi myös palvelujen laatu tai määrä. Yhteys ei heilläkään käytettävissä olevalla aineistolla tarkasteltuna ole tilastollisesti merkitsevä. Vastaavaa yhteyttä ei havaittu myöskään pelastusjohtajien arvioissa.

5.3 Muutokset pelastusjohtajien arvioissa syksyllä 2009

Vastaukset kuvataan aihealueittain. Aiheista, joista on esitetty sekä vastausvaihtoehdoiltaan strukturoitu kysymys että sille rinnakkainen avovastauskysymys, tulokset esitetään samassa kokonaisuudessa. Kysymykset ovat nähtävissä **liitteessä 2**, jossa esitellään asianomaisen Webropol-kyselyn lomake. Kyselyn yhteydessä on vastaajille on lähetetty heidän kesällä 2009 tehtyyn kyselyyn antamansa vastaukset.

5.3.1 Muutokset taantuman syvyyden, keston ja talousvaikutusten arvioissa

Kysyttäessä Suomen talouden taantuman syvyyttä koskevien arvioiden muutosta kesästä syksyyn 2009 neljä vastaajaa ilmoitti muuttuneista arvioista. Tulokset esitetään taulukossa 2.

TAULUKKO 2. Pelastusjohtajien ($N_1 = 19$) kesällä 2009 ja syksyllä 2009 tehtyjen kyselyjen välisenä aikana muuttuneiden arvioiden frekvenssit (f) koskien Suomen talouden taantuman syvyyttä

Arvio kesällä 2009	Arvio syksyllä 2009		
	1 Kohtalainen	2 Vaikea	3 Syvä lama
1 Kohtalainen		3	-
2 Vaikea	2		-
3 Syvä lama	-	-	

Havaitaan, että kolme pelastusjohtajaa, jotka kesällä 2009 olivat arvioineet Suomen talouden kohtaavan vain kohtalaisen taantumun, arvioivat syksyllä nähtävissä olevan taloustaantumun vaikeaksi. Sen sijaan kaksi pelastusjohtajaa, joka olivat kesällä 2009 arvioineet taantumun vaikeaksi, lievensivät syksyllä 2009 taantuma-arvionsa kohtalaiseksi.

Arvioidessaan uudelleen Suomen talouden kääntymistä taantumasta tai lamasta nousuun oli kaikkiaan kahdeksan pelastusjohtajaa muuttanut käsitystään. Tulokset esitetään taulukossa 3.

TAULUKKO 3. Pelastusjohtajien ($N_1 = 19$) kesällä 2009 ja syksyllä 2009 tehtyjen kyselyjen välisenä aikana muuttuneiden arvioiden frekvenssit (f) koskien Suomen kääntymistä taantumasta tai lamasta nousuun

Arvio kesällä 2009	Arvio syksyllä 2009		
	2 Vuodenvaihteeseen 2009 mennessä	3 Vuoden 2010 aikana	3 Myöhemmin kuin vuonna 2010
2 Vuodenvaihteeseen 2009 mennessä		2	1
3 Vuoden 2010 aikana	-		3
3 Myöhemmin kuin vuonna 2010	-	2	

Kolmesta kesällä Suomen talousnousuun vuodenvaihteeseen 2009 mennessä uskoneesta pelastusjohtajasta kaksi arvioi syksyllä talousnousun alkavan vasta vuoden 2010 aikana ja yksi vasta myöhemmin kuin vuonna 2010. Kolme pelastusjohtajaa, jotka olivat arvioineet nousun alkavan vuoden 2010 aikana, olivat muuttaneet arviotaan siten, että talousnousun alkaminen siirtyisi vuotta 2010 myöhempään ajankohtaan. Sen sijaan kaksi pelastusjohtajaa, jotka kesällä olivat arvioineet talouden kääntyvän nousuun vasta myöhemmin kuin vuonna 2010, olivat syksyn aikana muuttaneet mieltään olettaen nousun alkavan jo vuonna 2010.

Ainoastaan kolmen pelastusjohtajan arvio oli syksyllä 2009 tehtyyn kyselyyn mennessä muuttunut tarkasteltaessa taantuman vaikutuksia alueen kuntien talousarvioihin 2010. Tulokset esitetään taulukossa 4.

TAULUKKO 4. Pelastusjohtajien ($N_1 = 19$) kesällä 2009 ja syksyllä 2009 tehtyjen kyselyjen välisenä aikana muuttuneiden arvioiden frekvenssit (f) koskien talouden taantuman vaikutuksia alueen kuntien toimialojen talousarvioihin 2010

Arvio kesällä 2009	Arvio syksyllä 2009		
	1 Eivät pienene (f)	2 Pienenevät (f)	3 Pienenevät merkittävästi (f)
1 Eivät pienene (f)		-	-
2 Pienenevät (f)	1		1
3 Pienenevät merkittävästi (f)	1	-	

Yksi vastaaja, joka oli arvioinut alueen kuntien toimialojen talousarvioiden 2010 pienenevän, arvioi niiden pienenevän merkittävästi. Toisaalta kaksi vastaajaa, joista toinen oli kesällä 2009 arvioinut toimialojen talousarvioiden 2010 pienenevän ja toinen pienenevän merkittävästi, oli muuttanut arviotaan siten, etteivät talousarviot pieneneisi.

Vastaavaan avoimeen kysymykseen koskien *alueen kuntien toimialojen määrärahojen mahdollista muuttumista ajanjaksolla 2010–2013* pelastusjohtajat korostivat vientiteollisuuspaikkakuntien talouden erityisongelmia. Toisena asiana tuotiin esille kunnallis- ja kiinteistöverojen korotukset verotulojen vähenemisen ja menojen kasvun paikkaamiseksi. Kolmantena asiana mainittiin määrärahojen yleiset leikkaukset juustohöyläperiaatteella sosiaali-, terveys- ja koulutuspalvelujen kasvavien tarpeiden turvaamiseksi.

Neljän pelastusjohtajan arvio oli syksyllä 2009 tehtyyn kyselyyn mennessä muuttunut tarkasteltaessa taantuman vaikutuksia pelastustoimen talousarvioon 2010. Tulokset esitetään taulukossa 5.

TAULUKKO 5. Pelastusjohtajien ($N_1 = 19$) kesällä 2009 ja syksyllä 2009 tehtyjen kyselyjen välisenä aikana muuttuneiden arvioiden frekvenssit (f) koskien talouden taantuman vaikutuksia pelastuslaitoksen talousarvioon 2010

Arvio kesällä 2009	Arvio syksyllä 2009		
	1 Ei pienene (f)	2 Pienenee (f)	3 Pienenee merkittä-

			västi (f)
1 Ei pienene (f)		3	-
2 Pienenee (f)	-		1
3 Pienenee merkittävästi (f)	-	-	

Kolme vastaajaa, jotka olivat kesällä 2009 olettaneet, että pelastuslaitoksen talousarvio 2010 ei pienene, arvioi syksyllä talousarvion pienenevän. Yksi vastaaja, joka jo kesällä uskoi talousarvion pienemiseen, arvioi syksyllä talousarvion pienenevän merkittävästi. Yksikään pelastusjohtajista ei syksyn 2009 kyselyssä lieventänyt kesällä antamaansa arviota taloustaantumien vaikutuksista pelastuslaitoksen vuoden 2010 budjettiin.

Vastaavissa avokysymysvastauksissaan koskien *alueen pelastuslaitoksen määrärahojen mahdollista muuttumista ajanjaksolla 2010–2013* pelastusjohtajat eivät syksyllä esittäneet paljonkaan kesästä poikkeavia arvioita. Edelleen uskottiin, että suuret määrärahasupistukset eivät koskisi erityisesti pelastustointia, vaan että kuntatalouden haasteet olisivat pääosin muualla. Uutena asiana mainittiin palkan- korotusten vaatimien korotusten jäävän talousarvioissa toteutumatta. Erityisesti yhdessä vastauksessa todettiin pelastuslaitoksen talousarvion päinvastoin kasvavan johtuen uuden palvelutuotannon aloittamiskokeilusta vuoden 2010 aikana.

5.3.2 Muutokset taantumien turvallisuusvaikutuksia koskevissa arvioinneissa

Neljä pelastusjohtajaa oli muuttanut syksyn 2009 kyselyssä kesän kyselyssä antamaansa arviota koskien *talouden taantumien vaikutuksia arjen turvallisuuteen*. Tätä koskevat tulokset esitetään taulukossa 6.

TAULUKKO 6. Pelastusjohtajien ($N_1 = 19$) kesällä 2009 ja syksyllä 2009 tehtyjen kyselyjen välisenä aikana muuttuneiden arvioiden frekvenssit (f) koskien talouden taantumien vaikutuksia arjen turvallisuuteen

Arvio kesällä 2009	Arvio syksyllä 2009			
	1 Paranee (f)	2 Ei muutu (f)	3 Heikkenee (f)	4 Heikkenee huomattavasti (f)
1 Paranee (f)		1	-	-
2 Ei muutu (f)	-		2	-
3 Heikkenee (f)	-	1		-

4 Heikkenee huomattavasti (f)	-	-	-	
-------------------------------	---	---	---	--

Yksi kesän kyselyssä arjen turvallisuuden taantumaksi vuoksi paranevaksi arvioinut pelastusjohtaja oletti syksyn kyselyssä arjen turvallisuuden säilyvän muuttumattomana. Kaksi kesällä arjen turvallisuuden muuttumattomaksi arvioinutta pelastusjohtajaa arvioi syksyllä arjen turvallisuuden heikkenevän. Sen sijaan yksi kesällä arjen turvallisuuden heikkeneväksi arvioinut pelastusjohtaja arvioi syksyllä arjen turvallisuuden säilyvän taantumassa muuttumattomana.

Vastaavissa avokysymysvastauksissa pelastusjohtajat painottivat aiempaa enemmän talousahdinkoon joutuneiden ihmisten syrjäytymiseen liittyviä välillisiä turvallisuusriskejä. Vastauksissa nousi kesällä annettuihin vastauksiin nähden uutena asiana esille myös tarkastus- ja valistustoiminnan tulosten vaarantuminen henkilöstöön kohdistuvien säästöjen johdosta.

Viiden pelastusjohtajan arvio oli muuttunut koskien talouden taantumaa vaikutuksia suuronnettomuusriskeihin. Tulokset esitetään taulukossa 7.

TAULUKKO 7. Pelastusjohtajien ($N_1 = 19$) kesällä 2009 ja syksyllä 2009 tehtyjen kyselyjen välisenä aikana muuttuneiden arvioiden frekvenssit (f) koskien talouden taantumaa vaikutuksia suuronnettomuusriskeihin

Arvio kesällä 2009	Arvio syksyllä 2009			
	1 Pienenevät (f)	2 Eivät muutu (f)	3 Kasvavat jonkin verran (f)	4 Kasvavat huomattavasti (f)
1 Pienenevät (f)		-	-	-
2 Eivät muutu (f)	-		2	-
3 Kasvavat jonkin verran (f)	-	3		-
4 Kasvavat huomattavasti (f)	-	-	-	

Kaksi kesällä suuronnettomuusriskit muuttumattomiksi olettanutta pelastusjohtajaa arvioi syksyllä suuronnettomuusriskien kasvavan jonkin verran. Sen sijaan kolme kesällä suuronnettomuusriskejä kasvaviksi olettanutta pelastusjohtajaa arvioi syksyllä suuronnettomuusriskien säilyvän taantumassa muuttumattomina. Merkittävään suuronnettomuusriskien kasvuun ei syksylläkään uskonut yksikään pelastusjohtajista. Myöskään vastaavissa avokysymysvastauksissa ei tullut esille tärkeitä uusia asioita taantumaa vaikutuksesta suuronnettomuusriskeihin. Taloustilanteen katsottiin edelleen vaikuttavan

sekä riskejä lisäävästi että niitä vähentävästi. Suuronnettomuusriskejä yhtäältä kasvattaisivat turvallisuusinvestointien vähennykset, mutta toisaalta niitä vähentäisivät tuotannon ja kuljetusten supistumiset.

Neljä pelastusjohtajaa oli syksyyn mennessä muuttanut arviotaan koskien *talouden taantuman vaikutuksia kansalaisten turvallisuuskäyttäytymiseen*. Tulokset esitetään taulukossa 8.

TAULUKKO 8. Pelastusjohtajien ($N_1 = 19$) kesällä 2009 ja syksyllä 2009 tehtyjen kyselyjen välisenä aikana muuttuneiden arvioiden frekvenssit (f) koskien *talouden taantuman vaikutuksia kansalaisten turvallisuuskäyttäytymiseen*

Arvio kesällä 2009	Arvio syksyllä 2009		
	1 Paranee (f)	2 Ei muutu (f)	3 Heikkenee (f)
1 Paranee (f)		1	-
2 Ei muutu (f)	1		-
3 Heikkenee (f)	-	2	

Yksi kesällä kansalaisten turvallisuuskäyttäytymisen paranevaksi arvioinut pelastusjohtaja oletti syksyllä turvallisuuskäyttäytymisen pysyvän muuttumattomana. Sen sijaan yksi kesällä turvallisuuskäyttäytymisen muuttumattomuuteen uskonut pelastusjohtaja oletti syksyllä turvallisuuskäyttäytymisen paranevan ja kaksi kesällä turvallisuuskäyttäytymisen heikkenemiseen uskonutta pelastusjohtajaa arvioi syksyn kyselyssä turvallisuuskäyttäytymisen säilyvän muuttumattomana. Vastaavissa avokysymysvastauksissaan pelastusjohtajat eivät tuoneet kesällä annettuihin vastauksiin verrattuna esille uusia asioita.

Neljä pelastusjohtajaa oli muuttanut arviotaan koskien *talouden taantuman vaikutuksia yritysten turvallisuuskulttuuriin*. Tulokset esitetään taulukossa 9.

TAULUKKO 9. Pelastusjohtajien ($N_1 = 19$) kesällä 2009 ja syksyllä 2009 tehtyjen kyselyjen välisenä aikana muuttuneiden arvioiden frekvenssit (f) koskien *talouden taantuman vaikutuksia yritysten turvallisuuskulttuuriin*

Arvio kesällä 2009	Arvio syksyllä 2009		
	1 Paranee (f)	2 Ei muutu (f)	3 Heikkenee (f)
1 Paranee (f)		1	-

2 Ei muutu (f)	-		2
3 Heikkenee (f)	-	1	

Yksi kesällä yritysten turvallisuuskulttuurin paranemiseen uskonut pelastusjohtaja arvioi syksyllä turvallisuuskulttuurin taantumassa pysyvän muuttumattomana. Kaksi syksyllä turvallisuuskulttuurin muuttumattomaksi olettanutta pelastusjohtajaa arvioi syksyllä turvallisuuskulttuurin heikkenevän. Sitä vastoin yksi kesällä turvallisuuskulttuurin heikkenemiseen uskonut pelastusjohtaja arvioi syksyllä turvallisuuskulttuurin säilyvän muuttumattomana. Vastaavissa avokysymysvastauksissaan pelastusjohtajat eivät syksyllä tuoneet kesällä annettuihin vastauksiin nähden esille asioita.

Myöskään avoimeen kysymykseen kokonaisnäkemyksestä *taantumien suhteesta kokonaisturvallisuuden* pelastusjohtajien vastauksissa ei viitattu muuttuneisiin arvioihin kesän jälkeen. Uhkana pelastustoimelle nähtiin tilanne, jossa resursseja vähennetään selvästi. Suurimpana ongelmana kuitenkin nähtiin ihmisten syrjäytyminen ja siitä välillisesti seuraavat turvallisuusuhat.

5.3.3 Muutokset pelastustoimen toiminnallisten haasteiden arvioinneissa

Pelastusjohtajien kesällä antamiin vastauksiin ei syksyn kyselyssä tullut muutoksia arvioitaessa *talouden taantumien vaikutuksia pelastustoimen tarjoaman palvelun laatuun tai määrään*. Vastaavaan avokysymykseen annetuissa vastauksissa mainitaan uutena asiana päivystysjärjestelmissä haettavat säästöt tulevissa palvelutasopäätöksissä. Riskianalyseissa muun muassa eri vuorokauden- ja vuodenaikojen onnettomuusprofiilit otettaisiin entistä tarkemmin huomioon palveluita suunniteltaessa ja järjestettäessä. Avokysymysvastauksissa koskien *taantumien vaikutuksia uusittavina oleviin palvelutasopäätöksiin* painottui kesällä annettuihin vastauksiin nähden uutena asiana huolestuneisuus hoito- ja huoltolaitosten turvallisuuskehityksestä. Investoinnit automaattisiin sammutusjärjestelmiin saattavat lykätä taantumien vuoksi.

Neljä pelastusjohtajaa oli muuttanut arviotaan koskien *talouden taantumien vaikutuksia pelastuslaitosten yhdistymisiin tai muihin suuriin organisaatiomuutoksiin*. Tätä koskevat tulokset esitetään taulukossa 10.

TAULUKKO 10. Pelastusjohtajien ($N_1 = 19$) kesällä 2009 ja syksyllä 2009 tehtyjen kyselyjen välisenä aikana muuttuneiden arvioiden frekvenssit (f) koskien talouden taantumun vaikutuksia pelastuslaitosten yhdistymisiin tai muihin suuriin organisaatiomuutoksiin

Arvio kesällä 2009	Arvio syksyllä 2009		
	1 Eivät nopeudu (f)	2 Nopeutuvat jonkin verran (f)	3 Nopeutuvat merkittävästi (f)
1 Eivät nopeudu (f)		3	-
2 Nopeutuvat jonkin verran (f)	1		-
3 Nopeutuvat merkittävästi (f)	-	-	

Kolme pelastusjohtajaa, jotka kesän arvioissa olleet, etteivät pelastuslaitosten yhdistymiset tai muut suuret organisaatiomuutokset nopeutuisi taantumun vuoksi, arvioivat syksyn kyselyssä niiden jonkin verran nopeutuvan. Sitä vastoin yksi pelastusjohtaja, joka kesällä oletti organisaatiomuutosten jonkin verran nopeutuvan, arvioi syksyllä, etteivät ne nopeutuisi. Merkittävään nopeutumiseen ei syksylläkään uskonut yksikään pelastusjohtajista. Vastaavaan avovastauskysymykseen tullessa kommentoitiin koskien taantumun vuoksi mahdollisia organisaatiomuutoksia uusia asioita ei kesällä annettuihin vastauksiin verrattuna tullut esille. Pelastuslaitosten yhdistymistarpeiden merkittävään nopeutumiseen ei uskottu, mutta viranomaisten yhteistyötarpeiden arvioitiin kasvavan merkittävästi.

Neljä pelastusjohtajaa oli muuttanut arviotaan koskien pelastustoimen mahdollisuuksia osaltaan lieventää taantumun vaikutuksia. Tätä koskevat tulokset esitetään taulukossa 11.

TAULUKKO 11. Pelastusjohtajien ($N_1 = 19$) kesällä 2009 ja syksyllä 2009 tehtyjen kyselyjen välisenä aikana muuttuneiden arvioiden frekvenssit (f) koskien pelastustoimen mahdollisuuksia osaltaan lieventää taantumun vaikutuksia

Arvio kesällä 2009	Arvio syksyllä 2009		
	1 Ei mahdollisuuksia (f)	2 Jonkin verran mahdollisuuksia (f)	3 Merkittäviä mahdollisuuksia (f)
1 Ei mahdollisuuksia (f)		1	-
2 Jonkin verran mahdollisuuksia (f)	3		-
3 Merkittäviä mahdollisuuksia (f)	-	-	

Yksi pelastusjohtaja, joka kesän kyselyssä ei uskonut pelastustoimen mahdollisuuksiin lieventää taantumun vaikutuksia, arvioi syksyllä pelastustoimella olevan tähän jonkin verran mahdollisuuksia. Sen sijaan kolme pelastustoimen mahdollisuuksiin uskonutta pelastusjohtajaa oli syksyyn mennessä muut-

tanut arvionsa kielteiseksi. Vastaavissa avokysymysvastauksissa ei syksyllä tullut kesällä annettuihin vastauksiin nähden uusia asioita esille.

Liittyen avoimeen kysymykseen, *miten olisi nyt toimittava, jotta pelastustoimen turvallisuuspalvelut voitaisiin turvata tässä tilanteessa ja lähiaikoina* korostettiin aiempaa selkeämmin kansallisten resursien yhteiskäytön merkitystä. Myös kansalaisten turvallisuustietoisuuden kasvattamista pidettiin tarpeellisena.

5.3.4 Muutokset vapaaehtoistoimintaa koskevien vaikutusten arvioinneissa

Taantuman vapaaehtoistoimintaan liittyvien vaikutusten tarkastelussa oltiin kiinnostuneita taantuman vaikutuksista vapaaehtoisen pelastustoimen henkilöstön tarpeeseen ja saatavuuteen. Ainoastaan yksi pelastusjohtaja oli syksyn kyselyssä muuttanut kesällä tekemäänsä arviota *taantuman vaikutuksia vapaaehtoisen pelastustoimen tarpeeseen*. Tulos esitetään taulukossa 12.

TAULUKKO 12. Pelastusjohtajien ($N_1 = 19$) kesällä 2009 ja syksyllä 2009 tehtyjen kyselyjen välisenä aikana muuttuneiden arvioiden frekvenssit (f) koskien taantuman vaikutuksia vapaaehtoisen pelastustoimen tarpeeseen

Arvio kesällä 2009	Arvio syksyllä 2009		
	1 Vähenee (f)	2 Pysyy ennallaan (f)	3 Kasvaa (f)
1 Vähenee (f)		-	-
2 Pysyy ennallaan (f)	1		-
3 Kasvaa (f)	-	-	

Pelastusjohtaja, joka kesällä oli arvioinut vapaaehtoishenkilöstön tarpeen pysyvän taantumassa ennallaan, arvioi syksyllä tehdyssä kyselyssä tarpeen vähenevän. Vastaavissa avokysymysvastauksissa koskien *vapaaehtoistyön tarpeen muuttumista taantuman vuoksi* korostuivat uusina asiakokonaisuuksina kylien turvaverkon aikaistumiseen sekä haja-asutusalueen palveluiden turvaamiseen liittyvä vapaaehtoistyön kysynnän lisääntyminen entisestään.

Kaksi pelastusjohtajaa oli syksyn kyselyssä muuttanut kesällä tekemäänsä arviota *taantuman vaikutuksia vapaaehtoisen pelastustoimen saatavuuteen*. Tulos esitetään taulukossa 13.

TAULUKKO 13. Pelastusjohtajien ($N_1 = 19$) kesällä 2009 ja syksyllä 2009 tehtyjen kyselyjen välisenä aikana muuttuneiden arvioiden frekvenssit (f) koskien taantuman vaikutuksia vapaaehtoisen pelastustoimen saatavuuteen

Arvio kesällä 2009	Arvio syksyllä 2009		
	1 Heikkenee (f)	2 Pysyy ennallaan (f)	3 Paranee (f)
1 Heikkenee (f)		-	-
2 Pysyy ennallaan (f)	-		2
3 Paranee (f)	-	-	

Pelastusjohtajat, jotka kesällä olivat arvioineet vapaaehtoisen pelastustoimen henkilöstön saatavuuden pysyvän ennallaan, arvioivat syksyn kyselyssä saatavuuden paranevan. Tähän kysymykseen oli kesällä jättänyt vastaamatta kaksi pelastusjohtajaa, jotka syksyn kyselyssä ottivat tähän kantaa. Heistä toinen arvioi vapaaehtoishenkilöstön saatavuuden taantumassa paranevan ja toinen pysyvän ennallaan.

Avokysymysvastauksissa koskien vapaaehtoishenkilöstön saatavuuden muuttumista taantuman vuoksi korostui näkemys kiinnostuksen mahdollisesta lisääntymisestä vapaaehtoistoimintaa kohtaan. Jo kesällä tuli toisaalta esille työttömyysturvaan liittyvät ongelmat kiinnostusta vähentävinä. Kesän vastauksiin verrattuna korostettiin enemmän lomautuksia ja irtisanomisia puolivakinaisen henkilöstön käyttöä vaikeuttavana tekijänä.

6 POHDINTA

6.1 Tutkimuksen tavoite ja toteutus

Tutkimuksen tavoitteena on ollut selvittää kuntapäätäjien ja pelastuslaitosten johdon arvioita meneillään olevan talouden taantumien taloustilanteen vaikutuksista pelastustoimen kehitykseen vuosina 2009–2013. Pelastustoimen johtoa edustivat 22 pelastustoimen alueen pelastusjohtajat. Toinen ryhmä koostui 21 kuntien tai maakuntien virkamiesjohtajista, yleisimmin apulaiskaupunginjohtajista, joille pelastustoimen asiat työjärjestyksessä kuuluivat. Kolmannen ryhmän muodostivat 21 pelastustoimen lautakuntien tai vastaavien monijäsenisten, luottamushenkilöistä koostuvien toimielimien puheenjohtajaa. Kohdehenkilöiden yhteen laskettu lukumäärä oli 64 henkilöä.

Varsinaisena tutkimuskohteena olivat pelastusjohdon, virkamiesjohdon ja luottamusjohdon kuntatalouden ja tilanteeseen ja kehitysnäkymiin yhteydessä olevat arviot talouden taantumasta ja pelastustoimen kehityksestä. Tutkimuksen kohderyhminä oli keskeisiä päätöksentekijöitä, joiden arvioiden voidaan olettaa olevan yhteydessä pelastustoimen kehitykseen vaikuttaviin toimenpiteisiin pelastustoimen alueilla. Heidän arvionsa ovat tärkeitä, koska niiden voidaan olettaa olevan yhteydessä pelastustointa koskeviin päätöksiin ja toimenpiteisiin. Taustalla on yleistä taloustilannetta sekä kuntatalouden tilannetta ja kehitysnäkymiä koskeva tieto, mikä on kuitenkin rajattu kuvailevaksi aineistoksi varsinaisen empiirisen tutkimuksen ulkopuolelle.

Tutkimuksessa oli kolme pääongelmaa. Ensimmäisenä pääongelmana oli: Miten pelastusjohdon, virkamiesjohdon ja luottamusjohdon arviot taantumasta ja pelastustoimen kehityksestä eroavat toisistaan? Pääongelma oli jaettu neljään alaongelmaan. Näistä ensimmäinen käsitti arvioiden eroavuudet koskien talouden taantumien syvyyttä, kestoja ja talousvaikutuksia, toinen koskien taantumien vaikutuksia turvallisuusriskeihin, kolmas koskien taantumien pelastustoimelle tuomia haasteita ja neljäs koskien taantumien vaikutuksia vapaaehtoiseen pelastustoimeen.

Tutkimuksen toisena pääongelma oli: Millaiset ovat talouden taantumien vaikutusarviointien väliset yhteydet? Pääongelma oli jaettu neljään alaongelmaan. Näistä ensimmäinen käsitti talouden taantumien syvyyttä, kestoja sekä talousvaikutuksia koskevien arviointien väliset keskinäiset yhteydet. Toinen alaongelma käsitti taantumien vaikutuksia turvallisuusriskeihin koskevien arviointien väliset yh-

teydet. Kolmas alaongelma käsitti taantumien vaikutuksia vapaaehtoiseen pelastustoimeen koskevien arviointien väliset yhteydet. Neljäs alaongelma käsitti pelastustoimen budjettikehitystä koskevien arvioiden yhteydet turvallisuuskehitystä ja pelastustoimen palvelukehitystä koskeviin arvioihin virkamies- ja luottamusjohdolla.

Tutkimuksen tavoitteena oli lisäksi selvittää arvioiden mahdollinen muuttuminen vuoden 2010 talousarvioiden käsittelyn jälkeen kunnissa. Tätä muutosta tarkasteltiin ainoastaan pelastusjohtajien osalta. Tutkimuksen kolmantena pääongelmana oli: Miten pelastusjohdon arviot taantumasta ja pelastustoimen kehityksestä ovat muuttuneet vuoden 2010 talousarvioiden käsittelyn jälkeen? Pääongelma oli jaettu neljään alaongelmaan. Näistä ensimmäinen käsitti pelastusjohtajien arvioiden muutokset koskien talouden taantumien syvyyttä, kestoja ja talousvaikutuksia, toinen koskien taantumien vaikutuksia turvallisuusriskeihin, kolmas koskien taantumien pelastustoimelle tuomia haasteita ja neljäs koskien taantumien vaikutuksia vapaaehtoiseen pelastustoimeen.

6.2 Keskeiset tutkimustulokset

Tutkimuksen ensimmäiseen pääongelmaan liittyen kartoitettiin eroavuuksia pelastusjohdon ($N_1 = 22$), virkamiesjohdon ($N_2 = 21$) ja luottamusjohdon ($N_3 = 21$) arvioissa koskien taantumien syvyyttä, kestoja ja talousvaikutuksia, turvallisuusvaikutuksia, taantumasta pelastustoimelle aiheutuvia toiminnallisia haasteita sekä vaikutuksia vapaaehtoiseen pelastustoimeen. Seuraavassa esitellään keskeiset jakaumatarkasteluihin perustuvat havainnot.

Suomen taloustaantumien syvyyttä arvioitaessa vastaajaryhmien väliset erot olivat varsin pieniä. Kaikista vastaajista joka viides odotti kohtalaista taantumaa, kolme viidestä vaikeaa taantumaa ja joka viides pitkää ja syvää lamaa. *Taantumien kestoja* arvioitaessa uskoi Suomen talouden kääntyvän nousuun lähes puolet vuonna 2010 ja kaksi viidestä vasta myöhemmin. Näkemykset taantumien päättymisestä olivat optimistisimmat virkamiesjohdossa. Rungas viidennes vastaajista arvioi, että *alueen kuntien talousarviot vuodelle 2010* eivät pienene, kaksi kolmesta uskoi pienenemiseen ja runsas kymmenesosa merkittävään pienenemiseen. Virkamiesjohdon odotukset kuntien talousarvioiden pienenemisestä olivat muita vähäisempiä. Pelastusjohtajista useampi kuin neljä viidestä arvioi talousarvioiden pienenevän. Pelastusjohtajista yli puolet arvioi *alueen kuntien määrärahojen pienenevän vuosina 2010–2013*. Virkamiesjohdosta kaksi kolmasosaa arvioi kuntien määrärahojen pienenevän ja noin

kolmasosa niiden pysyvän ennallaan. Luottamushenkilöistä kaksi kolmasosaa arvioi kuntien määrärahojen pysyvän ennallaan ja kolmasosa niiden pienenevän. *Pelastustoimen vuoden 2010 budjettien* pienenemiseen uskottiin vähemmän kuin kuntien toimialojentalousarvioiden pienenemiseen yleensä. Vastaajaryhmien välillä näkemuserot toimialan budjetista olivat kuitenkin jakaumatarkastelussa selkeät, sillä useampi kuin kaksi kolmesta pelastusjohtajasta arvioi pelastuslaitoksien talousarvion pienenevän, mutta virkamiesjohdosta ja luottamushenkilöistä enintään puolet.

Selvä enemmistö vastaajista katsoi, että taantuma ei vaikuta *arjen turvallisuuteen*. Pelastusjohtajat näkivät taantumana heikentävän arjen turvallisuutta selvästi muita vastaajaryhmiä enemmän. Tässä arviointikohteessa vastaajaryhmien väliset erot olivat suuremmat kuin muissa arviointikohteissa. Noin kaksi kolmasosaa vastaajista katsoi, ettei taantuma oleellisesti vaikuta *suuronnettomuusriskeihin*. Pelastusjohtajat arvioivat muita enemmän suuronnettomuusriskien kasvavan. Noin kolme neljäsosaa vastaajista katsoi, ettei taantuma oleellisesti muuta *kansalaisten turvallisuuskäyttäytymistä*. Vastaajaryhmät antoivat keskenään lähes identtiset vastaukset. Taantumana vaikutukset *yritysten turvallisuuskulttuuriin* arvioitiin suuremmaksi kuin vaikutukset kansalaisten turvallisuuskäyttäytymiseen. Vastaajista 64 prosenttia piti vaikutuksia oleellisina, kymmenesosa katsoi turvallisuuskulttuurin paranevan ja neljäsosa heikkenevän laman myötä. Pelastusjohtajien ja luottamushenkilöiden näkemykset olivat suhteellisen lähellä toisiaan, mutta virkamiesjohto näki taantumana vaikutukset muita ryhmiä vähäisemmiksi. Pelastusjohtajista yli kolmasosa arvioi, ettei taantumalla ole vaikutusta *kokonaisturvallisuuteen*, kolmasosa taas arvioi, että sillä on sekä positiivisia että negatiivisia vaikutuksia, ja alle kolmasosa arvioi sen heikentävän kokonaisturvallisuutta. Virkamiesjohdosta neljä viidesosaa arvioi, että taantumalla ei olisi vaikutusta kokonaisturvallisuuteen, ja viidesosa arvioi sen heikentyvän taantumana seurauksena. Luottamusjohdosta noin kaksi kolmasosaa arvioi, ettei taantumalla olisi vaikutusta kokonaisturvallisuuteen, ja noin kolmasosa arvioi sen heikentyvän taantumana johdosta.

Yksikään vastaajista ei odottanut *pelastustoimen palvelun laadun tai määrän* heikkenevän merkittävästi. Kaksi kolmesta arvioi heikkenemistä tapahtuvan jonkin verran ja kolmannes ei lainkaan. Vastaajaryhmien näkemykset erosivat kuitenkin toisistaan. Kolme neljästä pelastusjohtajasta odotti heikkenemistä ja luottamushenkilöistä lähes yhtä moni. Virkamiesjohdossa taas alle puolet uskoi tason heikkenevän. Kolme pelastusjohtajaa neljästä arvioi taantumana voivan vaikuttaa *tutkimusajankohtana uusittaviin palvelutasopäätöksiin*, mikä pakottaisi löytämään uusia, kustannustehokkaampia ratkaisuja. Sekä virkamies- että luottamusjohdosta kaksi kolmasosaa arvioi taantumana vaikuttavan palvelutasopäätöksiin. Arvioitaessa kolmen vaihtoehdon mukaan taantumana vaikutuksia *pelastuslaitoksien yhdistymisiin tai muihin suuriin organisaatiomuutoksiin* vain yksi vastaaja valitsi vaihtoehdon, jonka

mukaan suuret organisaatiomuutokset nopeutuisivat merkittävästi. Muiden mielipiteet jakautuivat, jolloin hieman yli puolet vastaajista ei odottanut muutoksien nopeutuvan lainkaan. Arvioitaessa *pelastustoimen mahdollisuuksia lievittää taantuman vaikutuksia* useampi kuin kolme viidestä vastaajasta arvioi, ettei pelastustoimella ei ole mahdollisuuksia lieventää taantuman vaikutuksia, ja vajaa kaksi viidesosaa katsoi, että pelastustoimella on tähän jonkin verran mahdollisuuksia. Yksikään vastaajista ei väittänyt pelastustoimen mahdollisuuksia merkittäväksi laman vaikutusten lieventämisessä. Mahdollisuuksia jonkin verran lievittämiseen katsoi puolet pelastusjohtajista, runsas kolmannes luottamusmiehistä ja neljännes virkamiesjohdosta. Liittyen kysymykseen, *miten olisi toimittava, jotta pelastustoimen turvallisuuspalvelut suhteessa voimavaroihin voitaisiin turvata taantumatilanteessa* ja lähivuosina, pelastusjohtajista noin puolet korosti valtion roolia pelastustoimen turvallisuuspalveluiden turvaamisessa. Pelastusjohtajat korostivat yleisesti pelastuslain sekä terveydenhuoltolain valmistelun merkitystä. Virkamiesjohdon vastaajista kaksi kolmasosaa korosti pelastuslaitosten omaa roolia pelastustoimen palveluiden turvaamisessa. Pelastuslaitosten olisi oltava aktiivisia yhteistyökumppaneiden hakemisessa, ennaltaehkäisyyn panostamisessa ja tehtävien priorisoinnissa. Myös valtion tulisi myös enemmän osallistua kustannuksiin. Luottamushenkilöistä noin puolet korosti pelastuslaitosten oman roolin tärkeyttä palveluiden turvaamisessa.

Arvioitaessa taantuman vaikutuksia vapaaehtoiseen pelastustoimen tarpeeseen kaksi kolmesta vastaajasta arvioi vapaaehtoisen pelastustoimen tarpeen pysyvän ennallaan ja kolmasosa arvioi tarpeen kasvavan. Lähes kolme neljäsosaa pelastusjohtajista arvioi vapaaehtoisen pelastustoimen tarpeen pysyvän ennallaan. Luottamusjohdon ja virkamiesjohdon edustajat arvioivat vapaaehtoisen pelastustoimen merkityksen taantuman myötä kasvavan useammin pelastusjohtajiin verrattuna. *Arvioinnissa talouden taantuman vaikutuksesta vapaaehtoisen henkilöstön saatavuuteen* yli puolet vastaajista piti todennäköisenä, että henkilöstön saatavuus säilyy ennallaan. Henkilöstön saatavuuden heikkenemiseen uskoi noin kolmasosa ja paranemiseen runsas kymmenesosa vastaajista. Ryhmien vastausjakaumat erosivat tosistaan selkeästi. Pelastusjohtajat pitivät saatavuuden säilymistä ennallaan muita vastaajaryhmiä todennäköisempänä. Virkamiesjohto puolestaan arvioi saatavuuden paranevan useammin kuin toiset. Kaikkein varauksellisimmin vapaaehtoishenkilöstön saatavuuteen suhtautuvat luottamushenkilöt.

Toiseen pääongelmaan liittyen tarkasteltiin taantuman vaikutusarviointien välisiä keskinäisiä yhteyksiä. Ensimmäisen ryhmän arviointikohteita muodostivat taantuman talousvaikutukset. Toinen arviointikohderyhmä koostui taantuman turvallisuusvaikutuksista. Kolmas tarkasteltava ryhmä koostui arvioinneista, jotka kohdistuvat taantuman vapaaehtoistyöhön aiheuttamiin vaikutuksiin. Neljänneksi tarkasteltiin talouden taantuman vaikutuksia pelastustoimen talousarviokehitykseen, turvallisuusriski-

kehitykseen sekä pelastustoimen palvelukehitykseen koskevien arviointien välisiä yhteyksiä virkamiesjohdolla ja luottamusjohdolla.

Taantuman talousvaikutusarviointien taustalla tulkittiin olevan vastaajien senhetkiset käsitykset talouden tilasta ja sen meneillään olevasta muutoksesta. Jos arvioitiin, että taantuman pohja oli saavutettu ja jos uskottiin suhteellisen nopeaan elpymiseen, arvioitiin myös taantumalla olevan vain vähäisiä vaikutuksia Suomen talouteen ja kuntien talousarvioihin. Jos taas uskottiin, että taantuman pohjaa ei ollut edes saavutettu ja että talous oli edelleen supistumassa suhteellisen nopeasti, oletettiin myös Suomen talouden supistuvan edelleen ja kuntien talousarvioiden pienenevän huomattavasti seuraavina vuosina. Pelastuslaitoksen vuoden 2010 budjetin muodostus arvioidaan taantumakehityksen myötä samansuuntaiseksi alueen kuntien toimialojen vastaavan vuoden 2010 budjetin muodostuksen kanssa, mutta ei samanlaiseksi. Taantuman arvioidaan siis vaikuttavan eri tavalla pelastuslaitoksen vuoden 2010 talousarvioon kuin alueen kuntien toimialojen vastaavan ajankohdan talousarvioihin keskimäärin.

Taantuman turvallisuusvaikutusarviointien välisten yhteyksien taustalla tulkittiin olevan arviot taantuman vaikutuksesta vallitsevista turvallisuusolosuhteista sekä arviot kansalaisten ja yhteisöjen keskuudessa vallitsevista turvallisuusasenteista. Selkeimmin yhteydet olivat nähtävissä muuttujilla, jotka mittaavat arvioita talouden taantuman vaikutuksista kansalaisten turvallisuuskäyttäytymiseen ja yritysten turvallisuuskulttuuriin ($P > 0,95$). Monet vastaajat, joka arvioivat, ettei talouden taantumalla ole vaikutusta suuronnettomuusriskeihin, arvioivat taantuman vaikutuksia muihin tarkastelussa olleisiin riskeihin vastaavasti, että vaikutusta ei ollut. Vastaajien arvioinnit suuronnettomuusriskin kasvamisesta taantuman seurauksena olivat yhteydessä arviointeihin arjen turvallisuuden heikkenemisestä, kansalaisten turvallisuuskäyttäytymisen heikkenemisestä sekä yritysten turvallisuuskulttuurien heikkenemisestä.

Taantuman vapaaehtoistoimintaa koskevien arviointien välisten yhteyksien taustalla tulkittiin olevan arviot vapaaehtoistoiminnan merkitykseen liittyvistä arvostuksista sekä arviot vapaaehtoishenkilöstön tarpeen ja saatavuuden vastaavuudesta. Vapaaehtoishenkilöstön tarvetta ja saatavuutta koskevien arvioiden välille todettiin tilastollisesti melkein merkitsevä ($P > 95 \%$) yhteys.

Virkamies- ja luottamusjohdon *pelastustoimen budjettikehitystä koskevillä arvioilla* ei käytettävissä olevaan aineistoon perustuen havaittu olevan yhteyttä heidän *turvallisuuskehitystä koskeviin arvioihinsa* eikä heidän *pelastustoimen palvelukehitystä koskeviin arvioihinsa*. Todettiin kuitenkin vir-

kamiesjohdon arvioissa olleen viitteellisesti havaittava yhteys pelastustoimen määrärahojen pienene-
misen ja pelastustoimen palvelujen määrän tai laadun heikkenemisen välillä. Tämäkään yhteys ei silti
ollut tilastollisesti merkitsevä.

Tutkimuksen kolmanteen pääongelmaan liittyen tehtiin pelastusjohtajille ($N_1 = 22$) loka-
marraskuun 2009 aikana uusi kysely. Siinä vastaajia pyydettiin ottamaan kantaa samoihin arviointi-
kohteisiin kuin kesän 2009 kyselyssä, mutta vain siltä osin kuin heidän arviointinsa olivat kyselyjen
välisenä aikana muuttuneet. Kysely toteutettiin ajankohtana, jolloin kuntien talousarviot vuodelle
2010 oli jo käsitelty, joten pelastusjohtajilla olisi niihin liittyvät tiedot käytettävissä uusien arviointien
lähtökohtana. Lisäksi oletettiin, että mahdolliset uudet tiedot talouskehityksestä olisivat voineet saada
pelastusjohtajat muuttamaan arvioitaan.

Tulosten perusteella muutokset arvioinneissa olivat vain yksittäisiä. Lisäksi useimpien arviointikoh-
teiden tapauksessa mielipiteitä muuttui molempiin suuntiin. Eniten käsitykset muuttuivat arvioitaessa
Suomen talouden taantumasta nousuun kääntymisen ajankohtaa, mikä samalla ilmentänee osaltaan
vaihtelevia ja osittain keskenään ristiriitaisia asiantuntijamielipiteitä tutkimusajankohtana. Mielipiteet
eivät muuttuneet arvioitaessa taantumana vaikutuksia pelastustoimen tarjoaman palvelun laatuun tai
määrään.

Pelastusjohtajien kyselyjen välillä muuttuneet arviot esitetään pelkistetyksi kuviossa 24. Siinä jokainen
värillinen ruutu edustaa arviotaan muuttanutta pelastusjohtajaa. Kukin nollasarakkeesta oikealla oleva
punainen ruutu edustaa turvallisuusympäristön heikentymiseen tai toimintaympäristön vaikeutumi-
seen liittyvää muuttanutta arvioita. Näitä arvioita oli yhteensä 30. Jokainen nollasarakkeesta vasem-
malla oleva vihreä ruutu edustaa vastaavasti taantumana vaikutusten lieventymiseen liittyvää muuttu-
nutta arviota. Näitä arvioita oli yhteensä 17. Yhteensä 47 muuttuneesta arviosta vain kahdessa tapauk-
sessa muutos oli enemmän kuin yksi asteikkoväli.

Taantuman syvyys	Lievenee																				0	Vaikeutuu	
Käännös nousuun	Aikaistuu																					0	Viivästyy
Alueen kuntien toimialojen talousarviot keskimäärin	Pienenevät																					0	Kasvavat
Pelastuslaitoksen talousarvio	Kasvaa																					0	Pienenee
Arjen turva	Paranee																					0	Heikkenee
Suuronnettomuus-riskit	Pienenee																					0	Kasvaa
Kansalaisten turvallisuus-käyttäytyminen	Paranee																					0	Heikkenee
Yritysten turvallisuus-kulttuuri	Paranee																					0	Heikkenee
Organisaatiomuutokset	Eivät nopeudu																					0	Nopeutuvat
Mahdollisuus lieventää taantuman vaikutuksia	Mahdollista																					0	Ei mahdollista
VPK tarve	Vähenee																					0	Kasvaa
VPK saatavuus	Paranee																					0	Heikkenee

KUVIO 24. Pelastusjohtajien arvioiden muutokset kyselykierrosten välillä

6.3 Johtopäätöksiä

Suomessa vaihtotaseen ylijäämä vuodelta 2008 oli 5,6 miljardia euroa eli 2 miljardia euroa vähemmän kuin vuonna 2007. Erytisen huomattava pudotus oli vuoden 2009 ensimmäisen vuosipuoliskon aikana, jolloin vaihtotaseen 15 vuotta yhtäjaksoisesti jatkunut ylijäämä muuttui alijäämäksi. Vuoden 2009 alkupuoliskolla vaihtotaseen yhteenlaskettu alijäämä oli 0,7 miljardia euroa. Keväällä 2009 alijäämäisiä kuukausia oli enemmän kuin ennen, ja muidenkin kuukausien ylijäämä oli aiempaa pienempi. (Suomen Pankki 30.9.2009.)

Tutkimusajankohtana asiantuntijamielipiteet talouden elpymisestä vaihtelivat, ja lisäksi taantuman vaikutukset vaihtelevat alueittain. Vastaajaryhmissä olikin paljon sisäistä hajontaa arvioitaessa taantuman talousvaikutuksia. Vastaajaryhmien väliset eroavuudet sen sijaan olivat vähäisiä. Suurin osa vastaajista arvioi alueen kuntien tulevien vuosien talousarvioiden supistuvan. Todettiin myös pelastustoimen joutuvan osallistumaan säästötalkoisiin. Vastaajaryhmissä kuitenkin nähtiin, että taantuma vaikuttaisi pelastustoimen talousarvioihin vähemmän kuin toimialojen talousarvioihin keskimäärin. Vastaajat perustelivat näkemystään turvallisuustason säilyttämistarpeella. Erityisesti virkamiesjohdossa monet, jotka arvioivat pelastustoimen määrärahojen pienenevän, arvioivat myös pelastustoimen palvelun laadun tai määrän laskevan. Supistusten katsottiin koskevan lähinnä pelastustoimen eilakisäätteisiä tehtäviä.

Vaikka huoli turvallisuudesta oli yhteinen, arvioivat pelastusjohtajat jossakin määrin muita enemmän taantuman voivan heikentää kansalaisten turvallisuuskäyttäytymistä ja yritysten turvallisuuskulttuuria sekä lisäävän suuronnettomuusriskejä. Kaikkein selkeimmin pelastusjohtajat olivat muita enemmän huolissaan arjen turvallisuuden heikkenemisestä. Taantuman vuoksi talousahdinkoon joutuvat ihmiset olisivat syrjäytymisvaarassa, mistä seuraisi välillisesti turvallisuusongelmia.

Taantuman aiheuttamat työttömyys ja lomautukset eivät jakaudu tasaisesti koko maahan. Arjen turvallisuuteen liittyvät ongelmat painottuisivat harvaan asutuille alueille sekä syrjäseuduille, joilla teollisuutta on ajettu alas. Viranomaisyhteistyön ja vapaaehtoisen pelastustoimen merkitys korostuisi entisestään. Tulosten valossa erityisesti virkamiesjohto uskoo vapaaehtoisen henkilöstön saatavuuden vastaavan tarpeita, mutta aihe on ollut esillä myös julkisuudessa. Keskustelun ytimessä on ollut työttömyyskorvausten ja palokuntatoiminnasta saatavien korvausten yhteensovittamiseen liittyvät ongelmat. Vallitsevan tulkinnan mukaan hälytyskorvausten vastaanottaminen tekee vapaaehtoishenkilöstöstä vain osittain työttömiä. Tämän seurauksena korvaus katsotaan ansiotuloksi, mikä puolestaan alentaa työttömyysturvaa 50 prosentilla. (Ks. esim. Aalto 2009, X; Palokuntalainen 1/2009, 6; Eduskunnan täysistunnon pöytäkirja 12/2009.) Sisäasiainministeriö teki tämän epäkohdan poistamiseksi kesällä 2009 sosiaali- ja terveysministeriölle esityksen, jonka mukaan sopimuspalokuntalaiset voisivat saada 300 euroa kuukaudessa palokuntatoiminnasta siten, ettei se vaikuta työttömyystukeen (www.intermin.fi/intermin/bulletin.nsf). Tätä kirjoitettaessa sosiaali- ja terveysministeriö ei ole vielä asiaan vastaustaan antanut.

Epävarmuus talouden tulevasta suunnasta jatkuu edelleen tämän tutkimuksen raportointivaiheessa. Tätä kuvastaa myös pelastusjohtajille tehdystä uusintakyselystä saatu tulos, jonka mukaan peräti kah-

deksan pelastusjohtajaa oli muuttanut käsitystään arvioidessaan ajankohtaa, jolloin Suomen talous kääntyisi taantumasta tai lamasta nousuun. Vaikka talous kääntyisi nousuun jo vuoden 2009 lopussa tai 2010 alkuvuodesta, menee kuntatalouden toipumiseen vielä pitkä aika. Siksi olisi tärkeää jatkaa edelleen taloustaantumaa ja pelastustoimen kehityksen tutkimista keskittyen pelastustoimen alueiden erityisolosuhteisiin.

Jatkotutkimuksen tarkoituksena olisi selvittää taantumaa vaikutuksia arjen turvallisuuteen, pelastuslaitosten palveluun sekä riskeihin. Tutkimus voitaisiin suorittaa yhtäältä kvalitatiivisena, jossa menetelmänä käytettäisiin pelastusjohtajien ja kuntatalousasiantuntijoiden teemahaastattelua, ja toisaalta kvantitatiivisena tarkastellen taantumaa mahdollista näkymistä onnettomuus- ja muissa tilastoissa. Näin saataisiin laajasti kerättyä tietoa taantumasta ilmiönä sekä sen todellisista vaikutuksista yhteiskunnan turvallisuuteen ja pelastustoimeen. Tavoitteena olisi ilmiön kuvaamisen lisäksi hankkia tietoa käytännön toimenpiteistä sekä parhaista käytännöistä, joita taantumaa seurausten lieventämiseksi pelastustoimeen on tehty. Näin saadaan tietoa tulevaisuuden päätöksentekoa varten.

LÄHTEET

Aalto, E. (2009). Toimenpidepalkka ei saa syödä työttömyyskorvausta. Pelastustieto 1/2009, s. 1

Eduskunnan täysistunnon pöytäkirja 12/2009. Keskustelu lakialoitteesta työttömyysturvalain 2 luvun 2 §:n muuttamisesta.

Elinkeinoelämän Keskusliitto (EK) (27.10.2009). Luottamusindikaattorit.

<http://www.ek.fi/pda/fi/suhdanteet/luottamusindikaattorit.html>

ETLA (23.9.2009) Tiedote. Suhdanne 2009/2: Maailmantalous elpyy vähitellen – Suomen bkt alenee tänä vuonna 7 prosenttia. www.etla.fi/files/2347_Suhdanne%202009_2.pdf

EVA (2009). EVA skenaariot. Tulevaisuuden pelikentät. Helsinki: Yliopistopaino.

Kaukonen, E. (2006). Pelastuslaitoksen kehittyvä rooli maakunnallisena toimijana. Pelastusopiston julkaisu. B-sarja: Tutkimusraportit 4/2006.

Suomen Kuntaliitto (15.9.2009). Tulos- ja rahoituslaskelma.

www.kunnat.net/k_peruslistasivu.asp?path=1;29;347;93750;11320;30820;54413

MTV3.fi (22.9.2009) Uutiset. Talous. Niinistö: Taloudesta annettu liian positiivinen kuva.

www.mtv3.fi/uutiset/talous.shtml/arkistot/talous/2009/09/958974

Myllyntaus, O. (2009). Kirjallinen lausunto 29.10.2009 Alueellinen pelastustoimi – taloudenhoidon järjestäminen. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Palokuntalainen: Työttömäksi joutuneiden palokuntalaisten asia edelleen vaiheessa. Palokuntalainen 1/2009, s. 26.

Pelastuslaki 468/2003.

Pelastustoimen taskutilasto 2004–2008 (2009). Kuopio, Pelastusopisto.

Pronto-tietokanta. Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustietojärjestelmä.

<https://prontonet.fi/Pronto3/pronto3.htm>

Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen ohjelma 19.4.2009

Suomen Kuntaliitto (27.8.2009). Valtion budjettiesitys on pettymys kunnille.

http://www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;29;60;498;145752;152635;153771&voucher=291F78F8-B259-452F-919F-F3A7A719D1CD

Suomen Kuntaliitto (15.9.2009). Kuntatalouden kehitys vuoteen 2010. Peruspalvelubudjetti 15.9.2009 ja Kuntaliiton laskelmat. www.kunnat.net

Suomen Pankki (29.9.2009). Lehdistötiedote nro 22. Suomen Pankin ennuste vuosiksi 2009–2011: Viennin rakenne hidastaa kasvua.

www.bof.fi/fi/suomen_pankki/ajankohtaista/tiedotteet/2009/tiedote22_2009.htm

Suomen Pankki (30.9.2009). Suomen maksutase vuosikatsaus 2008 ja 2009/1. Lehdistötiedote nro 23. www.bof.fi/fi/suomen_pankki/ajankohtaista/tiedotteet/2009/tiedote23_2009.htm

Suomen pelastustoimi (2008). 112-tietoa Suomen pelastustoimesta.

www.pelastustoimi.fi/media/pdf/Pelastustoimi_FI.pdf

Suomen Sopimuspalokuntien Liitto (2009). Työttömät ja lomautetut palokuntalaiset – tiivistelmä. SSPL 2009 (julkaisematon selvitys)

Tilastokeskus (8.9.2009). Neljännesvuositilinpito 2009. Bruttokansantuote väheni 9,4 prosenttia vuoden takaisesta, 2,6 prosenttia ensimmäisestä neljänneksestä.

www.stat.fi/til/ntp/2009/02/ntp_2009_02_2009-09-08_fi.pdf

Tilastokeskus (13.11.2009). Kansantalouden tuotanto väheni syyskuussa.

www.stat.fi/til/ktkk/2009/09/ktkk_2009_09_2009-11-13_tie_001.html

Tilastokeskus (8.12.2009). Tilastokeskus tulkitsee talouden pudotuksen tasomuutokseksi.

www.stat.fi/ajk/tiedotteet/2009/tiedote

Verkkouutiset (4.9.2009). Handelsbanken: Suomen talous kääntymässä kasvuun.

www.verkkouutiset.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=10827:handelsbanken-suomen-talous-kaeaentymaessae-kasvuun-&catid=56:joko-taantuma-taittui&Itemid=16

Verkkouutiset (23.9.2009). Aktia: Taantuma on ohi

www.verkkouutiset.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=11966:aktia-taantuma-on-ohi&catid=56:joko-taantuma-taittui&Itemid=16

Vuorento, R. (3.11.2009). Kuntatalous kriisissä. Helsinki: Suomen Kuntaliitto. Moniste

www.intermin.fi/intermin/bulletin.nsf (sivua käytetty 21.9.2009)

www.intermin.fi, josta polku ”pelastustoimi” ja ”organisaatio”. (sivua käytetty 24.9.2009)

YLE Uutiset (26.9.2009). EK:n Inkeroinen varoittaa elpymisen harhasta.

yle.fi/uutiset/talous_ ja_politiikka/2009/09/ekn_inkeroinen_varoittaa_elpymisen_harhasta_1033857.html?origin=rss

LIITE 1. Webropol-lomake yhteisesti kaikille kohderyhmille

Talouden taantuma ja pelastustoimen kehitys

Pelastustoimen tulevaisuusraadin tutkimus

Pyydämme Sinua mukaan arvioimaan taantumien vaikutuksia pelastustoimeen ja turvallisuuteen. Ole hyvä, valitse näkemystäsi vastaavat vaihtoehdot ja kirjoita vastaukset avokysymyksiin. Kiitos!

1. Mihin henkilöstöryhmään kuulut? (Valitse yksi vaihtoehto.)
  - 1 Pelastusjohtaja
  - 2 Kunnan (tai maakunnan) vi rkamiesjohto
  - 3 Kunnan (tai maakunnan) luottamusmiesjohto
2. Mikä seuraavassa valikossa olevista pelastuslaitoksista kuuluu vastualueeseesi/valvontaasi? (Valitse [alasetoalikoista] yksi vaihtoehto.)

1 Helsingin kaupungin pelastuslaitos jne.
--

3. Millaiseksi arvioit Suomen talouden kehityksen lähiaikoina? (Valitse yksi vaihtoehto.)
  - 1 Koemme vain kohtalaisen taantumien
  - 2 Koemme vaikean taantumien
  - 3 Koemme pitkän ja syvän laman
4. Milloin arvioit Suomen talouden kääntyvän taantumasta tai lamasta nousuun? (Valitse yksi vaihtoehto.)
  - 1 Ensi syksyyn mennessä
  - 2 Ensi vuodenvaiheeseen mennessä
  - 3 Ensi vuonna
  - 4 Myöhemmin kuin ensi vuonna
5. Millaisiksi arvioit talouden taantumien vaikutukset alueesi kuntien toimialojen talousarvioihin keskimäärin reaalitasolla vuonna 2010? (Valitse yksi vaihtoehto.)
  - 1 Talousarviot eivät pienene
  - 2 Talousarviot pienenevät
  - 3 Talousarviot pienenevät merkittävästi

6. Miten alueesi kuntien määrärahat voivat muuttua taantuman vuoksi koko ajanjaksolla vuosina 2010–2013?

(Vastaustilaan mahtuu enintään 300 merkkiä välilyönnit mukaan lukien.)

7. Millaisiksi arvioit talouden taantuman vaikutukset pelastuslaitoksen talousarvioihin reaalisella vuonna 2010? (Valitse yksi vaihtoehto.)

- 1 Talousarvio ei pienene
- 2 Talousarvio pienenee
- 3 Talousarvio pienenee merkittävästi

8. Miten pelastustoimen määrärahat voivat muuttua taantuman vuoksi koko ajanjaksolla vuosina 2010–2013?

(Vastaustilaan mahtuu enintään 300 merkkiä välilyönnit mukaan lukien.)

9. Millaisiksi arvioit talouden taantuman vaikutukset arjen turvallisuuteen? (Valitse yksi vaihtoehto.)

- 1 Arjen turvallisuus paranee
- 2 Arjen turvallisuus ei olennaisesti muutu
- 3 Arjen turvallisuus heikkenee
- 4 Arjen turvallisuus heikkenee huomattavasti

10. Miten taantuma voi vaikuttaa arjen turvallisuuteen?

(Vastaustilaan mahtuu enintään 300 merkkiä välilyönnit mukaan lukien.)

11. Millaisiksi arvioit talouden taantumien vaikutukset suuronnettomuusriskeihin?

- 1 Suuronnettomuusriskit pienenevät
- 2 Suuronnettomuusriskit eivät olennaisesti muutu
- 3 Suuronnettomuusriskit kasvavat jonkin verran
- 4 Suuronnettomuusriskit kasvavat huomattavasti.

12. Miten taantuma voi vaikuttaa suuronnettomuusriskeihin? (Vastaustilaan mahtuu enintään 300 merkkiä välilyönnit mukaan lukien.)

(Vastaustilaan mahtuu enintään 300 merkkiä välilyönnit mukaan lukien.)

13. Millaisiksi arvioit talouden taantumien vaikutukset kansalaisten turvallisuuskäyttäytymiseen? (Valitse yksi vaihtoehto.)

- 1 Kansalaisten turvallisuuskäyttäytyminen paranee taantumien seurauksena
- 2 Kansalaisten turvallisuuskäyttäytyminen ei olennaisesti muutu taantumien seurauksena
- 3 Kansalaisten turvallisuuskäyttäytyminen heikkenee taantumien seurauksena.

14. Miten kansalaisten turvallisuuskäyttäytyminen voi muuttua taantumien vuoksi?

(Vastaustilaan mahtuu enintään 300 merkkiä välilyönnit mukaan lukien.)

15. Millaisiksi arvioit talouden taantumien vaikutukset yritysten turvallisuuskulttuuriin? (Valitse yksi vaihtoehto.)

- 1 Yritysten turvallisuuskulttuuri paranee
- 2 Yritysten turvallisuuskulttuuri ei olennaisesti muutu
- 3 Yritysten turvallisuuskulttuuri heikkenee.

16. Miten yritysten turvallisuuskulttuuri voi muuttua taantumien vuoksi?

(Vastaustilaan mahtuu enintään 300 merkkiä välilyönnit mukaan lukien.)

17. Millaisiksi arvioit talouden taantumien vaikutukset pelastustoimen tarjoaman palvelun laatuun tai määrään? Valitse yksi vaihtoehto.)
- 1 Todennäköisesti palvelun laatu tai määrä ei ainakaan heikkene
  - 2 Todennäköisesti palvelun laatu tai määrä heikkenee jonkin verran
  - 3 Todennäköisesti palvelun laatu tai määrä heikkenee merkittävästi

18. Miten pelastustoimen tarjoaman palvelun laatu ja määrä voivat muuttua taantumien vuoksi?

(Vastaustilaan mahtuu enintään 300 merkkiä välilyönnit mukaan lukien.)

19. Voiko taantuma vaikuttaa pelastuslaitosten nyt uusittavana oleviin palvelutasopäätöksiin, ja jos voi, niin miten?

(Vastaustilaan mahtuu enintään 300 merkkiä välilyönnit mukaan lukien.)

20. Millaisiksi arvioit talouden taantumien vaikutukset pelastuslaitosten yhdistymisiin tai muihin olennaisiin organisaatiomuutoksiin? (Valitse yksi vaihtoehto.)
- 1 Todennäköisesti suuret organisaatiomuutokset eivät ainakaan nopeudu
  - 2 Todennäköisesti suuret organisaatiomuutokset nopeutuvat jonkin verran
  - 3 Todennäköisesti suuret organisaatiomuutokset nopeutuvat merkittävästi.

21. Mitkä organisaatiomuutokset ovat mahdollisia taantumien vuoksi?

(Vastaustilaan mahtuu enintään 300 merkkiä välilyönnit mukaan lukien.)

22. Millaisiksi arvioit talouden taantuman vaikutukset vapaaehtoisen pelastustoimen tarpeeseen? (Valitse yksi vaihtoehto.)
- 1 Tarve keskimäärin vähenee
  - 2 Tarve pysyy keskimäärin ennallaan
  - 3 Tarve keskimäärin kasvaa.

23. Miten vapaaehtoistyön tarve voi muuttua taantuman vuoksi?

(Vastaustilaan mahtuu enintään 300 merkkiä välilyönnit mukaan lukien.)

24. Millaisiksi arvioit talouden taantuman vaikutukset pelastustoimen vapaaehtoisen henkilöstön (VPK:laiset ja toimenpidepalkkaiset) saatavuuteen? (Valitse yksi vaihtoehto.)
- 1 Henkilöstön saatavuus keskimäärin heikkenee
  - 2 Henkilöstön saatavuus säilyy keskimäärin ennallaan
  - 3 Henkilöstön saatavuus keskimäärin paranee.

25. Miten vapaaehtoishenkilöstön tilanne ja saatavuus voivat muuttua taantuman vuoksi?

(Vastaustilaan mahtuu enintään 300 merkkiä välilyönnit mukaan lukien.)

26. Millaisiksi arvioit pelastustoimen mahdollisuudet osaltaan lieventää taantuman vaikutuksia esimerkiksi aientamalla paloasemien peruskorjauksia ja toteuttamalla muita työllisyyttä edistäviä hankkeita muulla kuin kunnilta saatavalla rahoituksella? (Valitse yksi vaihtoehto.)
- 1 Pelastustoimella ei ole mahdollisuutta lieventää taantuman vaikutuksia
  - 2 Pelastustoimella on jonkin verran mahdollisuuksia lieventää taantuman vaikutuksia
  - 3 Pelastustoimella on merkittävät mahdollisuudet lieventää taantuman vaikutuksia.

27. Voiko pelastustoimi osaltaan lieventää taantumun vaikutuksia, ja jos voi, niin miten?

(Vastaustilaan mahtuu enintään 300 merkkiä välilyönnit mukaan lukien.)

28. Mikä on oma kokonaisnäkemysesä talouden taantumun suhteesta kokonaisturvallisuuteen ja pelastustoimeen?

(Vastaustilaan mahtuu enintään 300 merkkiä välilyönnit mukaan lukien.)

29. Miten nyt olisi toimittava, jotta pelastustoimen turvallisuuspalvelut voitaisiin suhteessa yhteiskunnan tarpeisiin ja voimavaroihin turvata tässä tilanteessa ja lähivuosina?

(Vastaustilaan mahtuu enintään 300 merkkiä välilyönnit mukaan lukien.)

LIITE 2. Webropol-lomake pelastusjohtajille

Talouden taantuma ja pelastustoimen kehitys

Pelastustoimen tulevaisuusraadin tutkimus

Pyydämme Sinua mukaan arvioimaan uudelleen taantumien vaikutuksia pelastustoimeen ja turvallisuuteen. Sähköpostin liitteenä on pdf-tiedostona vastauslomakkeesi kesällä tehtyyn kyselyyn. Pyydämme vertaamaan siinä olevia tietoja nykytilanteeseen ja vastaamaan tähän lomakkeeseen ensimmäisen ”pakollisen” kysymyksen jälkeen muihin kysymyksiin ainoastaan siltä osin kuin asiat ovat muuttuneet. Kiitos!

1. Mikä seuraavassa valikossa olevista pelastuslaitoksista kuuluu vastualueeseesi/valvontaasi? (Valitse [alasetoalokosta] yksi vaihtoehto.)

1 Helsingin kaupungin pelastuslaitos
jne.

2. Millaiseksi arvioit Suomen talouden kehityksen lähiaikoina? (Valitse yksi vaihtoehto.)
- 1 Koemme vain kohtalaisen taantumien
  - 2 Koemme vaikean taantumien
  - 3 Koemme pitkän ja syvän laman
3. Milloin arvioit Suomen talouden kääntyvän taantumasta tai lamasta nousuun? (Valitse yksi vaihtoehto.)
- 2 Vuodenvaiheeseen mennessä
  - 3 Vuoden 2010 aikana
  - 4 Myöhemmin kuin vuoden 2010 aikana
4. Millaiset ovat talouden taantumien vaikutukset alueesi kuntien toimialojen talousarvioihin keskimäärin reaalisella vuonna 2010? (Valitse yksi vaihtoehto.)
- 1 Talousarviot eivät pienene
  - 2 Talousarviot pienenevät
  - 3 Talousarviot pienenevät merkittävästi
5. Miten alueesi kuntien määrärahat voivat muuttua taantumien vuoksi koko ajanjaksolla vuosina 2010–2013?

(Vastaustilaan mahtuu enintään 300 merkkiä välilyönnit mukaan lukien.)

6. Millaiset ovat talouden taantumien vaikutukset pelastuslaitoksen talousarvioihin reaalisella vuonna 2010? (Valitse yksi vaihtoehto.)

- 1 Talousarvio ei pienene
- 2 Talousarvio pienenee
- 3 Talousarvio pienenee merkittävästi

7. Miten pelastustoimen määrärahat voivat muuttua taantumien vuoksi koko ajanjaksolla vuosina 2010–2013?

(Vastaustilaan mahtuu enintään 300 merkkiä välilyönnit mukaan lukien.)

8. Millaisiksi arvioit talouden taantumien vaikutukset arjen turvallisuuteen? (Valitse yksi vaihtoehto.)

- 1 Arjen turvallisuus paranee
- 2 Arjen turvallisuus ei olennaisesti muutu
- 3 Arjen turvallisuus heikkenee
- 4 Arjen turvallisuus heikkenee huomattavasti

9. Miten taantuma voi vaikuttaa arjen turvallisuuteen?

(Vastaustilaan mahtuu enintään 300 merkkiä välilyönnit mukaan lukien.)

10. Millaisiksi arvioit talouden taantumien vaikutukset suuronnettomuusriskeihin?

- 1 Suuronnettomuusriskit pienenevät
- 2 Suuronnettomuusriskit eivät olennaisesti muutu
- 3 Suuronnettomuusriskit kasvavat jonkin verran
- 4 Suuronnettomuusriskit kasvavat huomattavasti.

11. Miten taantuma voi vaikuttaa suuronnettomuusriskeihin? (Vastaustilaan mahtuu enintään 300 merkkiä välilyönnit mukaan lukien.)

(Vastaustilaan mahtuu enintään 300 merkkiä välilyönnit mukaan lukien.)

12. Millaisiksi arvioit talouden taantuman vaikutukset kansalaisten turvallisuuskäyttäytymiseen? (Valitse yksi vaihtoehto.)
- 1 Kansalaisten turvallisuuskäyttäytyminen paranee taantuman seurauksena
  - 2 Kansalaisten turvallisuuskäyttäytyminen ei olennaisesti muutu taantuman seurauksena
  - 3 Kansalaisten turvallisuuskäyttäytyminen heikkenee taantuman seurauksena.

13. Miten kansalaisten turvallisuuskäyttäytyminen voi muuttua taantuman vuoksi?

(Vastaustilaan mahtuu enintään 300 merkkiä välilyönnit mukaan lukien.)

14. Millaisiksi arvioit talouden taantuman vaikutukset yritysten turvallisuuskulttuuriin? (Valitse yksi vaihtoehto.)
- 1 Yritysten turvallisuuskulttuuri paranee
  - 2 Yritysten turvallisuuskulttuuri ei olennaisesti muutu
  - 3 Yritysten turvallisuuskulttuuri heikkenee.

15. Miten yritysten turvallisuuskulttuuri voi muuttua taantuman vuoksi?

(Vastaustilaan mahtuu enintään 300 merkkiä välilyönnit mukaan lukien.)

16. Millaisiksi arvioit talouden taantuman vaikutukset pelastustoimen tarjoaman palvelun laatuun tai määrään? Valitse yksi vaihtoehto.)
- 1 Todennäköisesti palvelun laatu tai määrä ei ainakaan heikkene
  - 2 Todennäköisesti palvelun laatu tai määrä heikkenee jonkin verran
  - 3 Todennäköisesti palvelun laatu tai määrä heikkenee merkittävästi

17. Miten pelastustoimen tarjoaman palvelun laatu ja määrä voivat muuttua taantuman vuoksi?

(Vastaustilaan mahtuu enintään 300 merkkiä välilyönnit mukaan lukien.)

18. Voiko taantuma vaikuttaa pelastuslaitosten nyt uusittavana oleviin palvelutasopäätöksiin, ja jos voi, niin miten?

(Vastaustilaan mahtuu enintään 300 merkkiä välilyönnit mukaan lukien.)

19. olennaisiin organisaatiomuutoksiin? (Valitse yksi vaihtoehto.)
- 1 Todennäköisesti suuret organisaatiomuutokset eivät ainakaan nopeudu
  - 2 Todennäköisesti suuret organisaatiomuutokset nopeutuvat jonkin verran
  - 3 Todennäköisesti suuret organisaatiomuutokset nopeutuvat merkittävästi.

20. Mitkä organisaatiomuutokset ovat mahdollisia taantuman vuoksi?

(Vastaustilaan mahtuu enintään 300 merkkiä välilyönnit mukaan lukien.)

21. Millaisiksi arvioit talouden taantuman vaikutukset vapaaehtoisen pelastustoimen tarpeeseen? (Valitse yksi vaihtoehto.)

- 1 Tarve keskimäärin vähenee
- 2 Tarve pysyy keskimäärin ennallaan
- 3 Tarve keskimäärin kasvaa.

22. Miten vapaaehtoistyön tarve voi muuttua taantuman vuoksi?

(Vastaustilaan mahtuu enintään 300 merkkiä välilyönnit mukaan lukien.)

23. Millaisiksi arvioit talouden taantuman vaikutukset pelastustoimen vapaaehtoisen henkilöstön (VPK:laiset ja toimenpidepalkkaiset) saatavuuteen? (Valitse yksi vaihtoehto.)

- 1 Henkilöstön saatavuus keskimäärin heikkenee
- 2 Henkilöstön saatavuus säilyy keskimäärin ennallaan
- 3 Henkilöstön saatavuus keskimäärin paranee.

24. Miten vapaaehtoishenkilöstön tilanne ja saatavuus voivat muuttua taantuman vuoksi?

(Vastaustilaan mahtuu enintään 300 merkkiä välilyönnit mukaan lukien.)

25. Millaisiksi arvioit pelastustoimen mahdollisuudet osaltaan lieventää taantuman vaikutuksia esimerkiksi aientamalla paloasemien peruskorjauksia ja toteuttamalla muita työllisyyttä edistäviä hankkeita muulla kuin kunnilta saatavalla rahoituksella? (Valitse yksi vaihtoehto.)
- 1 Pelastustoimella ei ole mahdollisuutta lieventää taantuman vaikutuksia
  - 2 Pelastustoimella on jonkin verran mahdollisuuksia lieventää taantuman vaikutuksia
  - 3 Pelastustoimella on merkittävät mahdollisuudet lieventää taantuman vaikutuksia.

26. Voiko pelastustoimi osaltaan lieventää taantuman vaikutuksia, ja jos voi, niin miten?

(Vastaustilaan mahtuu enintään 300 merkkiä välilyönnit mukaan lukien.)

27. Mikä on oma kokonaisnäköyksesi talouden taantuman suhteesta kokonaisturvallisuuteen ja pelastustoimeen?

(Vastaustilaan mahtuu enintään 300 merkkiä välilyönnit mukaan lukien.)

28. Miten nyt olisi toimittava, jotta pelastustoimen turvallisuuspalvelut voitaisiin suhteessa yhteiskunnan tarpeisiin ja voimavaroihin turvata tässä tilanteessa ja lähivuosina?

(Vastaustilaan mahtuu enintään 300 merkkiä välilyönnit mukaan lukien.)